

A halálóki nemzetközi nomenklatúra IV. revíziója.¹⁾

La IVe révision de la nomenclature internationale des causes de décès.¹⁾

A halálóki nemzetközi nomenklatúra a különböző országok halálozási statisztikájának halálókok szerint való feldolgozását kívánja egységes alapra fektetni. Számos ismérv, pl. a családi állapot, kor, nem, stb. szerint való feldolgozás nemzetközi összehasonlíthatósága végett nemzetközi nomenklatúra nem szükséges. A feldolgozás úgyszólván egységes, vagy legalább is némely összevonás után egybevethető. Bonyolultabb életviszonyok, mint a halálókok vagy a foglalkozások egységes feldolgozása végett azonban ilyen nomenklatúrához kell fordulni; ily esetben csak a nemzetközi névjegyzék teszi lehetővé a különböző államok viszonyainak egybevetését. A halálóki nemzetközi nomenklatúrának e szerint tehát az a célja, hogy lehetővé tegye, hogy a halálóki feldolgozás minden államban egyformán, egységes szempontok szerint történjék. Nemzetközi nomenklatúrák e céljuknak pedig csak akkor felelhetnek meg, ha tényleg úgy vannak megalkotva, hogy a legkülönbözőbb országok viszonyaihoz alkalmazhatók s a tudomány színvonalán állanak. Ellenkező esetben azt egyes országok eltérő viszonyaik miatt vagy nem fogják alkalmazni tudni, avagy vonakodni fognak azt elfogadni. A tudomány azonban fejlődik, különösen az orvostudomány. Ami ma megfelelő lehet, az holnap túlhaladott állásponttá válhat. Éppen ezért felmerül az ily nemzetközi nomenklatúráknál az időszakonként való revízió szükségé. Jól tudta ezt a Nemzetközi Statisztikai Intézet, mikor már a XIX. század 90-es éveiben elhatározta a nemzetközi halálóki nomenklatúra 10 évenként ismétlődő revízióját. A halálóki nemzetközi nomenklatúránál 30 éves fennállása után most értünk el a IV. revízióhoz, mely 1929. év október 16—19-én történt meg Párizsban. Most van küszöbön Magyarországnak e nomenklatúrához való csatlakozása. Tekintsük át ez alkalomból röviden e nomenklatúra keletkezését, történetét, az eddigi re-

víziókat s aztán vegyük szemügyre a IV. revízió átesett nemzetközi nomenklatúra mai alakját s a hazai statisztikában való alkalmazási módját.

A nemzetközi halálóki nomenklatúrának kérdésével már a legelső nemzetközi statisztikai kongresszus is foglalkozott Brüsszelben 1853-ban, még *Quetelet* idejében. *Farr W.* és *Marc d'Espine* foglalkoztak a halálókok minden országra alkalmazható feldolgozásának alapjául alkalmas nomenklatúra tervével. A két tervező azonban nem tudott megegyezni a tervezett nomenklatúra alapelveiben s nem tudott egységes tervet bocsátani az 1855-iki évi párizsi II. nemzetközi kongresszus elé. Az 1855. évi nemzetközi kongresszus ugyan elfogadott egy 139 rubrikás nomenklatúrát, ez az egyesítési kísérlet azonban feledésbe merült, egészen 1891-ig, amikor az időközben megszűnt nemzetközi statisztikai kongresszusok örökébe lépett Nemzetközi Statisztikai Intézet vette kezébe a halálóki nemzetközi nomenklatúra ügyét.

A ma érvényben lévő halálóki nemzetközi nomenklatúra bölcsőjét a Nemzetközi Statisztikai Intézet ringatta. A kezdeményezés francia tagoké volt. *Guillaume* (Bern) terjesztett elő először javaslatot, hogy a halálókok statisztikájának nemzetközi összehasonlíthatása céljából nemzetközi névjegyzék készüljön. *Bertillon* először 1891-ben, az Intézet bécsi ülésén jelentette be, hogy *Guillaume* javaslatát követve három különböző, egymásból további részletezéssel nyerhető terjedelemben halálóki és megbetegedési nomenklatúrát készít. Ennek tervezését először 1893-ban terjesztette elő a chicagói ülésen. Ennek ügyében az Intézet akkor azonban még nem határozott. Határozatra csak az 1899. évi kristianiai ülésen került a sor, amikor azt a Nemzetközi Statisztikai Intézet minden módosítás nélkül elfogadta.

Az 1899. évi *Bertillon*-féle tervezet három nomenklatúrája közül a szerző az elsőben 44, a másodikban 99, a harmadikban 161 halálókot sorolt fel, hogy a részletezés mérvét minden statisztikai hivatal szabadon választhassa meg. A halálóki statisztikán kívül e nomenklatúra még a megbetegedések statisztikájában is alkalmazandó,

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1929 december 3-i előadóján tartott beszámoló előadás. — *Cette conférence, faite dans la séance du 3 décembre 1929 de la Société Hongroise de Statistique, paraîtra en français dans le No 4 1929 du „Journal de la Société Hongroise de Statistique“.*

sőt a teljes *Bertillon*-féle nomenklatúra csakis itt szerepelhet.

Bár az 1899. évi kristianiai kongresszus minden módosítás nélkül fogadta el *Bertillon* nomenklatúráját, tudta, hogy az ülésen elhangzott bírálatok értelmében annak javítására van szükség. Ha nem is járult hozzá *Bodis* azon javaslatához, hogy oly „Egészségügyi Tanács“ hívassék össze, ahol minden állam előadná az ajánlott nomenklatúrára vonatkozó észrevételeit, ha nem is fogadta el hazánkfiának, *Kőrösy*-nek azt az indítványát, hogy előbb egy albizottság tegye meg észrevételeit s csak azután döntsön az ülés, mégis hozzájárult *Rauchberg* indítványához, hogy egy később összehívandó ülésen a nomenklatúra módosításai megtárgyaltassanak s ezek a megbeszélések, módosítások, illetve revíziók tíz évenként megismételtessenek.

Az első revízió céljából a francia kormány már a következő évben összehívta az érdekelteket Párizsba s minket magyarokat csak büszkeséggel tölthet el, hogy ez az első revízió elsősorban a magyar kiküldöttek, *Kőrösy*-nek jól indokolt, helyes észrevételeivel foglalkozott. *Kőrösy* egyike volt azoknak a statisztikusoknak, akik úgy a Nemzetközi Statisztikai Intézet ülésein, mint irodalmi munkáiban legtöbbször fáradoztak az említett Intézet szervezeti szabályának első paragrafusában is kitűzött nagy cél: a statisztika módszerének nemzetközileg egyöntetűvé tétele érdekében. Nem *Kőrösy* készítette a nemzetközi nomenklatúrákat, sem a foglalkozások, sem a halálokok nemzetközi nomenklatúrájának első tervezetét, hanem *Bertillon*, de beható bírálatban részesítette mindkettőt.

A nemzetközi haláloki nomenklatúra *Bertillon*-féle első tervezetére vonatkozó bírálatát *Kőrösy* még az 1899. évi kristianiai ülésen előterjesztette, azonban — mint említettük — ezeket csak az 1900. évi első párizsi revízió tárgyalta. E revízión azonban minden kérdésben szembetűnik *Kőrösy* észrevételeinek hatása. Ha az erre vonatkozó bizottságok s a kérdést tárgyaló plenáris ülések bulletinjeit olvassuk, azt látjuk, hogy a haláloki nomenklatúra ügyében az 1900. évi első revízió úgyszólván egyedül csak azokat a javítást célzó megjegyzéseket tartotta helyeseknek, amelyeket vagy *Kőrösy* indítványozott, vagy ő is pártolt, pedig kivüle még igen sokan tettek írásos előterjesztést a *Bertillon*-féle haláloki nomenklatúra

javítására s mindezeket is messze túlhaladta a szóbeli felszólalások tömege.

Kőrösy bírálatában elsősorban azt kifogásolta, hogy ugyanaz a nomenklatúra egyúttal a betegségek statisztikájában is felhasználásos. *Bertillon* első tervezetét ugyanis egyúttal a betegségek statisztikájának nemzetközileg egységes feldolgozására is alkalmazni akarta. *Kőrösy* a lista rövidségét célozva, valamint a haláloki statisztikában esetekkel alig szereplő betegségek elhagyása céljából, de az összetévesztések (pl. variola és varicella) elkerülése végett is, azt ajánlotta, hogy választassék szét a két különböző célra szolgáló nomenklatúra és a megbetegedések statisztikájában használandónak megállapítása halasztassék későbbre. E javaslatokat az első revíziós tárgyalásokon el is fogadták: a megbetegedések és halálokok statisztikáját kettéválasztották.

Kőrösy másik igen találó észrevétele volt az, amely a halálokok és betegségek csoportokba való foglalását bírálta. „A főszólyt — mondta *Kőrösy* — nem a tartalom-szegény generális, hanem a tipikus, speciális fogalmakra kell helyezni.“ Jól jellemezhető betegségtípusokat és csoportokat kell választani s ezért sem célszerű a halálokok és megbetegedések ugyanazon csoportokba való foglalása sem.

Kőrösy bírálatának egyik legnagyobb érdeme, hogy oly szempontból javította a nemzetközi nomenklatúra első tervét, amelyből azt a francia *Bertillon* nem láthatta, a középeurópai névhasználat szempontjából. Így az egyes betegségekre vonatkozó, részben számos ily irányú célszerű változtatásra mutat rá. Így pl. a magyar orvostanárokhoz intézett körkérdésre beérkezett válaszok alapján kimutatta, hogy az egyszerű „typhus“ szó alatt nálunk a hastyphust értik és nem a kiütéset, mint a franciák. Kimutatta, hogy az egyszerű tuberkulózis szó alatt nálunk tüdőtuberkulózist értenek s nem az általánossá vált gümőkórt. Kimutatta, hogy a magyar orvostanárok szerint a sorvadás (paedatrophie) nem gümőkór. Számos más megjegyzéssel javította az egyes halálokokra vonatkozó megnevezéseket, azok csoportosítását, amint azt a *Bertillon*-féle 1899. évi I. nomenklatúra tervezetének az elfogadott „nomenclature abrégée“-vel való összehasonlítás igazolja.

Az első revízióra ugyan maga *Bertillon* azt jegyzi meg, hogy az az ő 1899. évi tervezetét igen csekély javításokkal hagyta helyben; azonban éppen abból látszik *Kő-*

rösy észrevételeinek, a nemzetközi haláloki nomenklatura tökéletesítésére vezető értekezésének nagy jelentősége, hogy úgyszólván csak az ő általa indítványozott javításokat fogadták el.

A nemzetközi haláloki nomenklatura nagy jövőnek nézett elébe. Az első revízió után már a XX. század elején egyre-másra elfogadják a különböző nemzetek. Igaz ugyan, hogy nemzetközi összehasonlítás céljára csak a „nomenclature abrégée“-ben foglalt halálokokat emelik ki, azonban így is megindul a halálokok nemzetközi összehasonlítása.

Kőrösy a fővárosi haláloki statisztikát kezdettől fogva beszámoztatta a rövidített nemzetközi nomenklatura sorszámai szerint is. Az országos statisztika azonban Németországgal s több más közép-európai állammal együtt kezdetben még nem csatlakozott hozzá. Az országos magyar statisztika feldolgozása mindig sokkal bővebb volt, mint a rövidített nemzetközi haláloki nomenklatura. Mi mindig könnyen megadtuk a nemzetközi összehasonlítások céljából tőlünk kért haláloki adatokat: a Nemzetközi Statisztikai Intézet haláloki kimutatásai közül Magyarországé sohase hiányzott. Németországnál a minden francia kezdéssel szemben mutatkozó német ellenszenvnek és a német részről felmerült javítást célzó javaslatok leszavazásának is szerepe lehetett abban, hogy a nomenklaturát nem fogadták el mindjárt megalkotása után. A nemzetközi statisztikai összehasonlítások mindenestre sokat szenvedtek kezdetben azért, hogy a hivatalok ragaszkodtak a megszokott régi rendhez, vagy, hogy féltették a régebbi haláloki statisztikával való összehasonlítást, nem bíztak a nemzetközi haláloki nomenklatura jövőjében, avagy valamely más, pl. törvényhozási akadály miatt nem csatlakoztak az új haláloki nemzetközi nomenklaturához.

Mégis többen voltak azok az államok, amelyek melléje állottak s Bertillon már 1911-ben, a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek Hágában tartott XIII. ülésén a nomenklatura II., 1909. évi revíziójáról jelentést téve, egyúttal annak meglepő térfoglalásáról is beszámolhatott. Ekkor azt már több mint 20 ország elfogadta. Így kivétel nélkül az összes amerikai államok, az ausztráliai kolóniák, Japán, Európában pedig Franciaország, Spanyolország, Belgium, Németalföld, Románia, a külön statisztikai hivattalal bíró osztrák és orosz városok s mint említettük, hazánk fővárosa is.

A nomenklatura szövegén az 1909. évi, második revízió csak keveset változtatott. A rendszer, mely a felsorolást a fertőző betegségekkel, a rákkal s így az aethiológiai halálokokkal kezdi s az egyes szervek szerint csoportosított természetes halálokokkal folytatja s az erőszakos halálokok felsorolásával végzi, nem változott. Csupán a nevek felsorolása lett kissé részletesebb; a részletes nomenklatura felsorolásának száma 189-re emelkedett; a rövidített névjegyzék maradt 38 neves, mint amekkora a Bertillon-féle tervezet nomenclature abrégée-je a betegség megnevezések kihagyása után eredetileg volt. Magyar részről a II. revízió kevés figyelemben részesült. Kőrösy 1906-ban elhalt. A nagy ügynek nem volt nálunk megfelelő képviselője. A második revízió jegyzőkönyvében aláírt hatalmak névsorában se Magyarország, se Németország nem szerepelt.

A néhány év múlva kitört világháború aztán ismét hosszú időre megakasztotta a tudomány békés munkáját. A békekötés után az 1920. évben összeült harmadik revízió az akkori kedvezőtlen külpolitikai viszonyok között nem sok eredményre jutott. Megállapította, hogy a nemzetközi nomenklatura állapota az orvostudományok s a statisztika fejlődése mögött már elmaradt. Megállapította, hogy végre itt volna az idő, hogy korszerű s a tudomány mai színvonalán álló nomenklatura készüljön. A nemzetek kiküldöttei között akkor meglévő feszültség azonban az időt nem mutatta alkalmasnak arra, hogy a világháború előtti, régi békés időszakból származó haláloki nomenklatura behatóbb megvitatásnak tárgya lehessen. Hazánk sem küldött kellő tudományos szakfelkészültségű képviselőt, mindössze az akkori párizsi magyar konzulnak adott megbízást, hogy a kormány képviselőjében a III. revízió ülésén vegyen részt. Az ülés jegyzőkönyvét is magyar részről konzulunk írta alá. Azonban ennek a revízióknak sem volt ránk nézve következménye: a magyar haláloki statisztikai feldolgozás haladt a régi mederben, a régi magyar haláloki nomenklatura szerint tovább. A III. revízió a részletes nomenklatura felsorolásainak számát 206-ra emelte, a rövidített nemzetközi nomenklaturát azonban meghagyta ismét 38 nevesnek. A III. revízió legnagyobb érdeme, hogy belátta a XIX. század orvostudományának színvonalán álló Bertillon-féle nomenklatura elmaradottságát s ha nem is volt ereje a szükséges reformokat keresztülvinni, állásfoglalásával előre jelezte, hogy a

következő békés periódusban az 1929-re tervezett IV. revízióknak sok és nagyfontosságú változtatást kell majd eszközölnie.

Trianon után a magyar statisztikusok is egyre jobban átlátták, hogy a magyar halál-oki nomenklatúra is revízióra szorul. Innen is, onnan is hallatszottak hangok, hogy legcélszerűbb volna a nemzetközi nomenklatúrához csatlakozni. Amíg azonban Trianon nagy csapásából felocsudtunk s a statisztikai tudományos munka a régi, békés mederben nálunk is újra megindulhatott, évek multak el.

A halál-oki nomenklatúra revíziójának permanens nemzetközi bizottsága a IV. revíziót megelőzőleg beható előkészítő munkát végzett. Roger elnökletével már 1926-ban elkészült a nemzetközi halál-oki nomenklatúra IV. revíziójának első terve, támaszkodva az 1923. évi brüsszeli és az 1925. évi római ülések előkészítő megjegyzéseire. E bizottság 206 neves tervét *Huber* mutatta be 1927-ben, a Nemzetközi Statisztikai Intézet kairói ülésén s felkérte a nemzetek képviselőit, hogy e tervet hazájuk szakkörei beható tárgyalásnak vessék alá. Egyben a IV. revízió összehívását magára vállaló francia kormány az egyes nemzetek kormányait hivatalosan is megkereste, hogy tegyék meg észrevételeiket a *Huber*-féle tervre.

A francia kormány megkeresését külügyminisztériumunk a népjóléti minisztériumhoz tette át. Ez a vele karöltve működő Országos Közegészségügyi Tanács kebelében alakított egy Orvosstatisztikai Szakbizottságot. Nálunk ez a szakbizottság tárgyalta meg a halál-oki nemzetközi nomenklatúra IV. revíziójának tervét. A bizottság elnöke *Tauffer* Vilmos nyug. egy. ny. tanár volt. Tagjai *Győry* Tibor népjól. h. államtitkár, egy. c. rk. tanár, *Kenyeres* Balázs, *Johann* Béla, *Bókay* Zoltán egyetemi tanárok, *Szinnyei* József kórházi igazgató és *Schubert* Károly, az Országos Közegészségügyi Intézet tanársegéde. A Statisztikai Hivatal e bizottságban magát e sorok írójával képviseltette. A halál-oki névjegyzék IV. revíziójának tervét e szakbizottság több héten keresztül tárgyalta. Az eredményeknek az Orsz. Közegészségügyi Tanács teljes ülésében való előterjesztését a bizottság e sorok írójára bízta. A Tanács teljes ülése által elfogadott határozatokat francia fordításban külügyminisztériumunk továbbította Párizsba, a halál-oki nemzetközi nomenklatúra IV. revízióját előkészítő permanens bizottsághoz.

A magyar módosítások jelentékeny mértékben eltértek a nemzetközi halál-oki nomenklatúra tervétől. A módosítást végző magyar Orvosstatisztikai Bizottság egész sor olyan ajánlatot tett, amelyet akár az orvostudomány fejlődése, akár a statisztika kívánalmái indokoltak. A régi, mult századbeli tudomány színvonalán álló *Bertillon*-féle tervvel szemben már a *Huber*-javaslat is modern haladás. Mi arra törekedtünk, hogy még tovább is kérlelhetetlenül érvényesüljön mindaz, amit az orvostudomány mai színvonala megkíván. A magyar észrevételeknek nagy része tekintetbe is vétetett. Párizsban a halál-oki nemzetközi nomenklatúra revízióját előkészítő bizottság 1929 április havában tárgyalta azokat. Az előkészítő bizottság által adott 155 pontos új terv, amely az összes nemzetek részéről a *Huber*-féle tervre beérkezett észrevételek alapján készült, mutatja, hogy egy egész sor általunk is javasolt változtatás is keresztülment.

A legfontosabb magyar javaslatok — avagy magyar részről is javasolt változtatások — a következők voltak: a rendszert illetőleg javasoltuk, hogy a vér betegségeinek csoportja egyúttal a *vérképző betegségek* is legyen. Ilyképen a vérképző szervek betegségei is külön megnevezettek. Ezt az előkészítő bizottság el is fogadta. A rendszert illetőleg javasoltuk még, hogy a járványos fertőző bajok csoportjából a férgek által okozott betegségek választassanak külön. Ezt az előkészítő bizottság ugyan nem fogadta el ily formában, azonban két „egyéb“ felsorolást tervezett az I. csoportban: egyet a fertőző mikroszkópikus kórokozók által okozott bajokra, egyet a férgekre. Így aztán bármikor kettéválasztható ez az első csoport, bár a régi magyar halál-oki nomenklatúra rendszere, mely szerint a férgek egészen külön csoportban vannak, ily alakban nem is fogadtatott el. Az egyes halál-oki beosztását illetőleg javasoltuk, hogy a sokizületi csúz (polyarthriti rheumatica) a járványos bajok közül emeltessék ki s az izületi bajok szervi csoportjába osztassék be. Indokoltuk ezt azzal, hogy ez a betegség is coccogén ugyanúgy, mint a többi szervek, a tüdő vagy a szív stb. hurutos vagy gyulladási betegségei, és hogy éppen nem ragad egyik emberről a másikra, vagyis, hogy nem járványos. A nem tbc.-és meningitisnél javasoltuk, hogy ez a körülmény — t. i., hogy nem tuberkulotikus — külön megjelöltessék. Javasoltuk, hogy az újszülöttek sárgasága és sclerémája (börkeményedés)

a *Huber*-féle terv 160. pontjából maradjon el. Javasoltuk, hogy a nephritisnél a 10 éven aluliak s azon felüliek elkülönítése maradjon el, minthogy a halálteki statisztika korról kombinálva úgyis feldolgoztatik. Mindezen ajánlatainkat már az előkészítő bizottság tekintetbe vette s ezek október 16-án a negyedik revízióra összegyűlt nemzetközi konferencia asztalára tett tervezetben már mind keresztül is voltak vezetve.

Amikor október hó 16-án kézhez vettem az előkészítő bizottság tervezetét, örömmel láttam egy változtatást, amit én is javasoltam otthon, a magyarországi Országos Közegészségügyi Tanácsnak, amelyet azonban az a mi klinikusaink ellenkezése miatt nem fogadott el és így ez nem is volt benn az Előkészítő Bizottságnak a magyar külügyminisztérium útján megküldött észrevételei között. T. i. az, hogy az elavult „cholera nostras” hagyjuk végre el. Ez a negyedik revízió elé terjesztett 155-ös névsorból — valahonnan máshonnan jött indítványra — végre kimaradt. Megjegyzem, hogy ugyanezt egy ízben 4 vagy 5 év előtt szintén ajánlottuk már, a francia statisztikai hivatal részéről hozzánk a nomenklatura javítása tárgyában intézett kérdésre. Igen bántó volt, hogy a régi, egyébként igen hiányos, mindössze 38 neves nomenclature abrégée-ben is mindig ott szerepelt a cholera nostras, persze feleslegesen, alig egy-két esettel, némely tévesen minősített bélhurutos elhalálózással.

A nemzetközi halálteki nomenklatura IV. revíziója céljából Párizsban 1929. évi október 16—19-én tartott nemzetközi konferencián 35 ország volt képviselve, képviselőt küldtek továbbá a konferenciára a Nemzetközi Statisztikai Intézet, a statisztika más nemzetközi szervei (Bureau International du Travail, Office international d'hygiène publique, Organisation d'hygiène de la S. D. N.) és a Vöröskereszt is. Az ülésen résztvevő orvosok és statisztikusok száma összesen mintegy 80 volt. *Huber M.*, a francia statisztikai hivatal igazgatója, akit az előkészítő bizottság a IV. revízió céljára összeülő konferencia elnökének választott, már az első ülésen átengedte az elnöki széket *Roger*-nek, a párizsi tudományegyetem orvosi kara dékánjának. *Huber M.* és *Jitta I.*, a hollandi közegészségügyi tanács elnöke *Roger* távollétében felváltva elnököltek. A revíziós munka mindennap délelőtt 9—12-ig délután 3—6-ig folyt. 17-én este az egész

konferencia *Loucheur*-nek, a francia népjóléti miniszternek vendége volt.

A IV. revízió kétségtelenül legeredményesebb az összes revíziók között. Az új halálteki nomenklatura igen beható orvosi szak tudásra és helyes statisztikai érzékre vall. A 18 csoportos új rendszer új csoportjai a belső secretiókra s az idült mérgezésekre vonatkoznak, melyek igen nevezetesen a magyarországi Közegészségügyi Tanács által javasolt és elfogadott — fentebb már említett — csoportmódosítások mellett. Az Előkészítő Bizottság 155 neves tervét a IV. revízió ismét 200 nevesre emelte. Ez a 200 halálteki az új nomenklatura 18 csoportja között a következőképen oszlik meg:

I. csoport. Fertőző és elősdiok okozta betegségek. Ide tartozik a felsorolt nevek közül az első 44.

II. Rák és egyéb daganatok (45—55. név).

III. Csúzos betegségek, a táplálkozás és a belső elválasztásos mirigyek (a belső secretio!) bajai és egyéb általános betegségek (56—69.).

IV. A vér és a vérképző szervek betegségei (70—74.).

V. Idült mérgezések (75—77.).

VI. Az idegrendszer és az érzékszervek betegségei (78—89.).

VII. A vérkeringési szervek betegségei (90—103.).

VIII. A légzőszervek betegségei (104—114.).

IX. Az emésztőszervek betegségei (115—129.).

X. A húgyivarszervek betegségei (130—139.).

XI. A terhesség, szülés és gyermekágy betegségei (140—150.).

XII. A bőr és a bőralatti kötőszövet betegségei (151—153.).

XIII. A csontok és a helyváltoztatás szerveinek betegségei (154—156.).

XIV. Veleszületett fejlődési hibák (157.).

XV. Az újszülöttek betegségei (158—161.).

XVI. Az aggság bajai (162.).

XVII. Erőszakos halálesetek és balesetek (163—198.).

XVIII. Ismeretlen halálteki (199—200.).

A legnagyobb eltérést a régi magyar nomenklaturával szemben az erőszakos haláleseteknek az elhalás módja szerint való részletezése adja. Elsősorban e miatt bővebb a nemzetközi halálteki nomenklatura a régi magyar részletes nomenklaturánál. A III.

revízió átesett régi 206 neves halálóki nemzetközi momenklatúrához képest az új nomenklatura látszólag 6 névvel csökkent, azonban az új tervben a legtöbb halálóknál albetűzéssel tervbe vett részletezések révén a IV. revízió átesett halálóki nomenklatura tulajdonképpen sokkal részletesebb minden megelőzőnél. Ezek az albetűzések lehetővé teszik azt, hogy minden ország halálózási statisztikájában azt a betegséget részletezze, amelyik nála gyakori, vagy amelyiknek a részletezése a régi saját nomenklatúrájával való összehasonlítás végett, vagy bármely más szempontból szükségesnek látszik. Az exotikus bajok éppen oly behatóan részleteztettek, mint az európaiak. Magyarország a nemzetközi nomenklatura alkalmazásakor persze nem fog kimutatásaiban pl. a pestisnél a mirigy-, tüdő-, vagy szeptikus pestis részére külön sort nyitni, minthogy azok egyike sem fordul nálunk elő, de a legbehatóbb albetűs részletezéssel fogja hozni a gümőkórt, a vérbajt, vagy más Magyarországon gyakori bajokat. Ilymódon lehetségessé válik az, hogy az új nemzetközi nomenklatura bármely ország viszonyaira alkalmazható legyen és a tudomány színvonalán álló és minden régi nomenklatúránál haladottabb statisztikát jelentsen. Nagyon fontos az, hogy a konferencia elhatározta, hogy a halálók statisztikájának nemzetközi összehasonlítását többé már nem a rövidített nomenklatura szerint fogja közölni, hanem a részletes szerint. Ez azt jelenti tulajdonképpen, hogy a régi „abrégeé” 38 halálókéval szemben kétszázra — sőt a különböző albetűzéseket is tekintve — még ennél is többre szökött a nemzetközi összehasonlításra közzétett halálók száma. Az új rövidített, 43 neves halálóki nomenklaturát ezentúl csak más ismérvekkel (pl. korral, családi állapottal stb.) való kombinatív feldolgozásoknál, valamint a területi részletezésben kell alkalmazni. E helyett lehet persze a 85 pontos intermedierral is kombinatív feldolgozásokat végezteni.

Nagyon elősegítette volna azt, hogy a halálók feldolgozása tényleg teljesen egyöntetű legyen, ha a betűrendes magyarító füzet is központilag készült volna, amely az összes halálóki neveket, melyek száma 4 ezer vagy 5 ezerre rúg, mind felölelte volna. A konferencia ugyan gondolt egy ily kódex kidolgozására, azonban szükségesnek tartotta, hogy előbb gyűjtessenek össze az egyes országok összes erre vonatkozó határozatait s ajánlotta, hogy egy szakbizottság azokat tanulmányozza. Elhatározatott, hogy a

terv megvalósítására szükséges intézkedéseket az Egyesült Államok kormánya fogja megtenni, minthogy az ő statisztikája ezt a kodifikációt már nagyon előrevitte.

A IV. revízió nevezetes határozatai voltak még a következők: A konferencia abból a célból, hogy a régi, 1920-ban revidiált nemzetközi nomenklatúrákról az új nomenklatúrákra való áttéréskor egy átmeneti időszak alatt a statisztika összehasonlíthatósága biztosítható legyen, ajánlja, hogy a halálóki statisztika egy vagy több éven át úgy a régi, mint az új nomenklatúrák szerint, vagyis egyszerre kétféleképpen készíttessék. A korcsoportok tekintetében az ötéves korcsoportok mellett döntöttek a csecsemőhalottak kiemelésével. Igen nevezetes, hogy ajánlatott, hogy az orvosoknak és orvostanhallgatóknak kiképzése az egyetemen megreformáltassék azon elveket illetőleg, amelyek szerint a halottkémi bizonylatok kiállítandók. Az operáció után bekövetkezett halálesetknél a konferencia szerint ajánlatos a sebészi beavatkozást előidéző betegséget, valamint az operációt a halálozási lapon feltüntetni. A foglalkozási balesetek nagy fontosságára való tekintettel a konferencia azt ajánlotta, hogy a halálozási lapon a halott legutolsó foglalkozása a lehető legpontosabban feltüntessék és a halálók közül a foglalkozásiak külön kiemeltessenek. A betegségek nemzetközi nomenklatúrája alkalmazásának kérdését elhalasztották akkorra, ha majd a morbiditás-statisztika több országban fejlettebb lesz. Elhatározatott, hogy a francia kormány felkérjék, keresse meg a többi kormányokat, hogy közöljék vele egy éven belül, hogy hajlandók-e a nemzetközi nomenklatúrák ügyében egyezményt kötni.

A halálóki nemzetközi nomenklatura magyarországi alkalmazása ügyében nálunk nagy jelentősége van az Országos Közegészségügyi Tanács szakértő állásfoglalásának. Ajánlatos, hogy a Tanács a nomenklatura orvosi szakkifejezéseit is felülvizsgálja s véleményét mondjon abban a kérdésben is, hogy az egyes betegségeknek minő albetűzések kívánatosak. Kívánatos volna 1929-ben és 1930-ban, két évig az összehasonlítások technikájának bemutatása végett a régi magyar és az új nemzetközi névjegyzéket a magyar statisztikában egymás mellett szerepeltetni. Más ismérvekkel való kombinációban vagy a 43 neves nomenclature abrégeé-t fogjuk használni, avagy további részletezéssel készítünk egy ennél részletesebb

nomenclature intermédiaire-t. A halvaszületés okaira is készült nemzetközi nomenklatura. E végből nálunk a „születési lap“-ra kellene egy új kérdést felvenni, mely halvaszületés esetében annak okát (pl. téraránytalanság, szülő-erők elégtelensége, asphyxia, köldökzsinórcsavarodás, syphilis stb.) megkérdi.

A IV. revízió után új korszak nyílik a halálóki statisztika történetében. A 30-as években előreláthatólag az országok igen nagy része az új halálóki nemzetközi nomenklatura szerint fog dolgozni. Ez pedig minden tekintetben az orvosi tudomány mai színvonalán álló beható halálóki statisztikára fog vezetni. Szél Tivadar dr.

© MEZŐGAZDASÁG ©

Magyarország földbirtokmegoszlása.

La répartition des propriétés rurales en Hongrie.

Résumé. Comme le mouvement des propriétés rurales a été limité pendant l'application de la réforme agraire — il se bornait alors presque exclusivement aux terres du prélèvement sur la fortune et à celles expropriées par le Tribunal de la réforme agraire — l'Office hongrois de statistique n'a pas recueilli entre 1921 et 1927 de données sur la répartition et le mouvement des propriétés.

Les opérations, reprises en 1928, lorsque le mouvement des propriétés est redevenu normal, ont été étendues sur les propriétés de 50 à 100 arpents cadastraux, ce qui augmenta considérablement (de 93·2%) le nombre des propriétés envisagées, accroissant de 10·7% la superficie faisant l'objet de l'enquête.

D'après les données dépouillées et groupées en 11 catégories de contenance, la proportion de superficie est la plus élevée (13·3%) dans la catégorie de propriétés de 2000 à 5000 arp. cad. La catégorie des plus petites propriétés visées par l'enquête (de 50 à 100 arp. cad.) a une proportion générale de 9·7%. C'est l'Alföld (la Grande plaine) qui a le plus de petites propriétés de 100 à 200 arp. cad.

On peut établir que plus inférieure est une catégorie de grandeur de propriétés, plus grande y est la proportion des terres arables. La proportion de la superficie forestière augmente avec la grandeur des catégories de propriétés; aux propriétés de 20.000 à 50.000 arp. cad., elle dépasse de 4% la proportion des terres arables.

La superficie moyenne des propriétés de

50 arp. cad. et au-dessus est de 353·6 arp. cad. Les propriétés à mutation libre représentent 78% des propriétés de cette catégorie.

Parmi les propriétés à mutation limitée, les copropriétés et les propriétés communales sont au point de vue du nombre au premier rang (44·7 et 30·1%). Quant à la proportion de superficie, les copropriétés ne font que 19·9% des propriétés rentrant dans cette catégorie et ayant 50 arp. cad. ou plus; à cet égard, ce sont les propriétés de fidéicommiss qui y ont la première place (24%). A ces derniers, ainsi qu'aux propriétés ecclésiastiques, la proportion des terres arables est de 33·1%. La superficie de pâturages est naturellement la plus grande (49·9%) aux copropriétés; les terres arables n'y représentent que 2·5%. Les propriétés de fidéicommiss ont le plus de forêts (29·4%).

La grandeur moyenne des propriétés à mutation limitée de 50 arp. cad. et au-dessus est de 704 arp. cad. Cette moyenne n'est que de 313·5 arp. cad. aux copropriétés; elle s'élève à 9858·4 arp. cad. aux propriétés de fidéicommiss.

L'Église catholique romaine a la plupart (92·6%) de la superficie des propriétés ecclésiastiques, également à mutation limitée. Au point de vue du nombre des propriétés, elle a une moindre proportion (58·4%); celle de l'Église calviniste est assez considérable (31·3%).

L'enquête n'ayant porté que sur les mutations du 1er mars au 31 décembre 1928, on n'a, pour 1928, que les données de 10 mois. Pendant cette période, les mutations de propriétés ont affecté 4·5% du nombre des propriétés et seulement 1·4% de leur superficie totale.

A birtokforgalmi adatgyűjtés hazánkban.

Helyes mezőgazdasági politika nehezen képzelhető el a földbirtokmegoszlás részletes ismerete nélkül. Hazánkban úgy az egyes kormányzati ágak, mint a szakkörök teljesen nélkülözték ezeket a fontos statisztikai adatokat, melyeknek aktualitása a földreform végrehajtása után mondhatni hatványozott mértékben megnőtt.

A földbirtok megoszlására vonatkozó statisztikai adatok felvétele 1921 óta teljesen szünetelt. A birtokforgalom kötött volt és a háború és a forradalmak lezajlása óta jóformán kizárólag a vagyonváltságföldeknek és az Országos Földbirtokrendező Bíróság által igénybevett földbirtokoknak és birtokrészeknek az igénylők közötti szétosztására szorítkozott. A földreformra vonatkozó statisztikai adatokat a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal nem gyűjtötte, ezeket csak az Országos Földbirtokrendező Bíróság által időközönként kiadott jelentésekből ismerjük. A földbirtokreform végrehajtása, mint ismeretes, az 1927. év végén jóformán teljesen befejezést nyert, most már csak egyes, fellebbezés alatt álló esetek lebonyolítása van folyamatban. A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal a normális birtokforgalom megindulásával kapcsolatban 1928. évi munkatervébe ismét felvette a szünetelő, de erősen nélkülözött birtokforgalmi statisztikára vonatkozó adatok gyűjtését. A régebbi birtokforgalmi statisztika tudvalevőleg a 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok állagában bekövetkezett változások számontartására szorítkozott. A kiindulópont, a 100 kat. hold magassága szakkörök részéről régóta kifogásoltatott és mind gyakrabban hangoztatták egy általános földbirtokstatisztika összeállításának szükségességét. A statisztikai hivatal természetesen szintén ezen az állásponton volt, de a mai nehéz gazdasági viszonyok között erre az óriási munkaterhet jelentő adatgyűjtésre szükséges anyagi eszközök megszerzése teljesen kilátástalan volt. Ha már egy tökéletes földbirtokstatisztika végrehajtása nem is sikerült, a hivatal ezt a kérdést egy lépéssel mégis előbbre vitte. A földbirtokok alapanyagának összeállítására vonatkozó felvételnél az 1928. évi február 29-i állapot figyelembevételével a kiindulópont ugyanis nem 100 kat. hold volt, hanem a községi elöljáróságoknak, illetőleg a városi hatóságoknak már az 50 kat. holdas és ennél nagyobb birtokokról is adatokat kellett szolgáltatniok.

Ez a reform a régi állapottal szemben kétszeresre emelte a nyilvántartásra kerülő anyagot. Az említett közigazgatási hatóságok minden naptári negyedévben kötelesek továbbá a nyilvántartott földbirtokok állagában bekövetkezett mindennemű változásról jelentést tenni, így a statisztikai hivatal ezeknek a földbirtokoknak számáról és nagyságáról most már állandóan tájékoztatva van. A statisztikai hivatal az 50 kat. holdnál nagyobb földbirtokok hatalmas anyagát feldolgoztatta, mielőtt azonban ezeket a hazai eredményeket ismertetnénk, szükségesnek tartjuk a legfontosabb agrárállamok birtokviszonyaira vonatkozó adatokat tájékozódás céljából egész röviden bemutatni.

A földbirtokmegoszlás külföldön.

A külföldi földbirtokmegoszlásra vonatkozó statisztikai adatok, mint az 1. sz. kimutatásból is látható, nem alkalmasak arra, hogy a hazai viszonyokkal párhuzamba állítsuk. A kimutatásban felsorolt államok nem tulajdonjog szerint kategorizálják a földbirtokokat, hanem a mezőgazdasági üzemek nagyságát mutatják ki. A hazai birtokmegoszlásra vonatkozó adatok továbbá a nálunk térmértékként elfogadott katasztrális holdakban vannak kimutatva, ezzel szemben a külföldi térmérték a hektár. Ennek dacára tárgyalnunk kell a külföldi üzemmegoszlásra vonatkozó adatokat, mert a tulajdonjog szerinti megoszlás és az üzem szerinti megoszlás között tudvalevőleg nem szokott nagy különbség lenni, így az illető államok gazdálkodási rendszerére ezekből az adatokból mégis következtethetünk.

A parasztgazdaságok igazi hazája Bulgária, itt a területnek több mint 90%-a az 50 hektáron aluli kiterjedésű üzemekre jut. Jóformán ugyanezt a megoszlást láthatjuk Németalföldnél is, itt azonban a kis üzem belterjes művelése a bolgár egyszerű parasztgazdálkodással szemben kiváló terméseredményeket produkál. A kisüzem és a nagyüzem területi aránya majdnem egyforma Lengyelországban, ez az üzemmegoszlás hasonlít leginkább a hazai viszonyainkhoz.

Egészen más kép tárul szemünk elé, ha a tengerentúli nagy mezőgazdasági államok mezőgazdasági üzemeinek nagyságára vonatkozó adatokat vizsgáljuk. Általában itt a nagyüzemek domináló szerepe tűnik ki, de még ezek között is kimagaslik Argentína nagyüzemeinek 98,6%-os területi aránya.

1. A mezőgazdasági üzemek nagyságcsoportjai egyes külföldi államokban.

Catégories de grandeur des exploitations agricoles de quelques pays.

Az ország neve <i>Pays</i>	A mezőgazdasági üzemek — <i>Exploitations agricoles</i>						Az egyes birtokkategóriák területe az összes terület $\frac{1}{10}$ -ában — <i>Superficie des catégories de propriétés ci-dessous en $\frac{1}{10}$ de la superficie totale</i>		Egy mezőgazdasági üzem átlagos területe hektárokbán <i>Superficie moyenne d'une exploitation, en ha,</i>		
	száma — <i>nombre</i>			összes területe hektárokbán <i>superficie totale en ha.</i>							
	az 50 hektárig terjedő ¹⁾ — <i>jusqu'à 50 ha.</i>	az 50 hektáron felüli ¹⁾ plus de 50 ha.	az összes de toutes les	az 50 hektárig terjedő ¹⁾ — <i>jusqu'à 50 ha.</i>	az 50 hektáron felüli ¹⁾ plus de 50 ha.	az összes de toutes les	üzemeknél — <i>exploitations</i>	üzemeknél — <i>exploitations</i>	üzemeknél — <i>exploitations</i>	üzemeknél — <i>exploitations</i>	
	üzemeknél — <i>exploitations</i>						üzemeknél — <i>exploitations</i>	üzemeknél — <i>exploitations</i>	üzemeknél — <i>exploitations</i>	üzemeknél — <i>exploitations</i>	
Belgium — <i>Belgique</i>	297.383	2.825	300.208	1,540.324	229.117	1,769.441	87.0	13.0	5.2	81.1	5.9
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	700.066	3.527	703.593	4,160.015	446.909	4,606.924	90.3	9.7	5.9	126.7	6.5
Dánia ²⁾ — <i>Danemark</i>	200.555	5.374	205.929	3,063.959	754.336	3,818.295	80.2	19.8	15.3	140.4	18.5
Lengyelország — <i>Pologne</i>	3,231.830	30.079	3,261.909	16,096.612	14,244.057	30,340.669	53.0	47.0	5.0	473.6	9.3
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	218.753	2.896	221.649	1,754.599	203.586	1,958.185	89.6	10.4	8.0	70.3	8.8
Németország — <i>Allemagne</i>	5,098.741	44.341	5,143.082	31,207.139	10,399.233	41,606.372	75.0	25.0	6.1	234.5	8.1
Amerikai Egyesült Államok ³⁾ — <i>États-Unis</i>	3,775.012	2,673.331	6,448.343	65,877.067	320,959.513	386,836.580	17.0	83.0	17.5	120.1	60.0
Kanada ³⁾ — <i>Canada</i>	285.063	426.027	711.090	6,890.776	50,077.555	56,968.331	12.1	87.9	24.2	117.5	80.1
Argentína — <i>Argentine</i>	135.498	153.105	288.603	2,302.320	160,538.304	162,840.624	1.4	98.6	17.0	1,048.9	564.2
Brazília ³⁾ — <i>Brésil</i>	317.785	330.368	648.153	6,115.158	168,989.517	175,104.675	3.5	96.5	19.2	511.5	270.2
Ausztrália ³⁾ — <i>Australie</i>	74.317	132.729	207.046	1,049.961	54,725.109	55,775.070	1.9	98.1	14.1	412.3	269.4
Újzéländ ³⁾ — <i>Nouv. Zélande</i>	41.141	44.836	85.977	553.274	17,103.873	17,657.147	3.1	96.9	13.4	381.5	205.4

¹⁾ 50 hektár — ha. = 86.9 kataszteri holddal — *arpents cadastraux*. — ²⁾ A legkisebb nagyságcsoport — *La plus petite catégorie de grandeur*: 60 hektár — ha. — ³⁾ A legkisebb nagyságcsoport — *La plus petite catégorie de grandeur*: 40 hektár — ha.

Ebben a hatalmas agrárországban az 50 hektárnál kisebb gazdaságok a területnek csak elenyésző részét teszik.

Igen érdekesek továbbá azok az adatok, amelyek egy mezőgazdasági üzemnek átlagos nagyságáról számolnak be. A legkisebb az átlagos terület Belgium üzeméinél; ebben a sűrűn lakott országban egy gazdaság átlagos területe mindössze 5.9 hektár. Európában a közepes átlagot Dánia képviseli, itt egy üzem átlagos nagysága 18.5 hektárt tesz ki. A nagybirtokairól ismert Lengyelországban viszont a törpebirtokok nagy tömege egy mezőgazdasági üzem átlagos területét 9.3 hektárra szorítja le. A tengerentúli mezőgazdasági jellegű országok adatai a most ismertett átlagoknál természetesen sokkal nagyobb átlagokról számolnak be.

Egy mezőgazdasági üzem átlagos nagysága Argentínában a legnagyobb, 564.2 hektár, legkisebb az Amerikai Egyesült Államokban, itt mindössze 60 hektár, de még mindig jelentékenyen nagyobb, mint bármelyik európai állam mezőgazdasági üzemének átlagos nagysága. Magyarország úgynevezett utódállamai a földbirtok megoszlására vonatkozólag felhasználható adatokat mindezig nem tettek közzé, pedig ezek az adatok bizonyára érdekes összehasonlításokra és következtetésekre adnának lehetőséget.

A földbirtokmegoszlás hazánkban.

Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok 1928. évi december 31-i állapotát 11 nagyságcsoport szerint részletezve a 2. sz. táblában mutatjuk be. Víz-

2. Az ötven kataszteri holdas és ennél nagyobb földbirtokok. (1928 december 31-i állapot.)
Propriétés rurales de 50 arp. cad. et au-dessus (au 31 décembre 1928).

A földbirtokok nagyságcsoportjai <i>Catégories de grandeur des propriétés rurales</i>	A földbirtokok <i>Propriétés rurales</i>			Az ország összes területének %-ában — <i>En % de la superficie du pays</i>	Szántóföldterületük kataszteri holdakban — <i>Terres arables de ces propriétés arp. cad.</i>	A megfelelő birtoknagyságcsoport összes területének %-ában — <i>En % de la superficie totale des catégories respectives de grandeur de propriétés</i>	Erdőterületük kataszteri holdakban — <i>Superficie forestière de ces propriétés, arp. cad.</i>	A megfelelő birtoknagyságcsoport összes területének %-ában — <i>En % de la superficie totale des catégories respectives de grandeur de propriétés</i>
	száma <i>nombre</i>	területe <i>superficie</i>						
		kataszteri holdakban <i>arp. cad.</i>	%					
50—100 kat. hold — <i>arp. cad.</i>	12.779	848.250	9·7	5·2	584.489	68·9	33.766	4·0
100—200 " " " "	5.467	753.726	8·6	4·7	410.913	54·5	59.287	7·9
200—300 " " " "	2.003	483.662	5·5	3·0	232.078	48·0	55.074	11·4
300—500 " " " "	1.728	663.342	7·6	4·1	320.697	48·3	88.411	13·3
500—1.000 " " " "	1.468	1,019.387	11·7	6·3	518.191	50·8	131.748	12·9
1.000—2.000 " " " "	643	878.077	10·1	5·4	458.233	52·2	145.132	16·5
2.000—5.000 " " " "	383	1,160.015	13·3	7·2	543.424	46·8	281.850	24·3
5.000—10.000 " " " "	132	915.444	10·5	5·7	380.571	41·6	277.688	30·3
10.000—20.000 " " " "	56	773.347	8·9	4·8	291.565	37·7	272.522	35·2
20.000—50.000 " " " "	26	804.970	9·2	5·0	263.191	32·7	273.738	34·0
plus de - 50.000 kat. holdon felül — <i>arp. cad.</i>	7	420.021	4·9	2·7	147.758	34·4	117.995	27·4
Összesen — Total	24.692	8,730.241	100·0	54·1	4,151.110	47·5	1,737.211	19·9

gáljuk meg legelsősorban, hogy az életbeléptetett reform a multtal szemben milyen különbséget eredményezett. Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok területe hazánk összes területének 54%-át teszi, a 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokoknál ez az arány csak 48·8%, tehát a statisztikai felvétel tárgyát képező terület 10·7%-kal nagyobb, mint amekkora a régebbi birtokforgalmi felvételnél volt. De ez az elég jelentékeny területszaporodás nem nagyon sokat jelent amellet a hatalmas növekedés mellett, amelyik a mostani adatgyűjtés tárgyát képező birtokok számánál látható, itt ugyanis 93·2%-os növekedéssel állunk szemben. Nagyon jól kiemeli ezt a különbséget még az az adat is, hogy az 50—100 kat. hold kiterjedésű földbirtokok száma az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok összes számának 51·8%-át teszi, ezzel szemben a területi arány itt csak 9·7%.

A 11 nagyságkategóriára vonatkozó adatokat vizsgálva, megállapíthatjuk, hogy a területi arány a legnagyobb (13·3%) a 2000—5000 kat. holdig terjedő földbirtoknagyságcsoportokban. Ez a megállapítás azonban csak az országos eredményekre vonatkozó adatoknál helytálló, ha azonban a nagyságkategóriák területi adatait kisebb területegységre vonatkoztatjuk, mint a grafikon adataiból is látható, eléggé el-

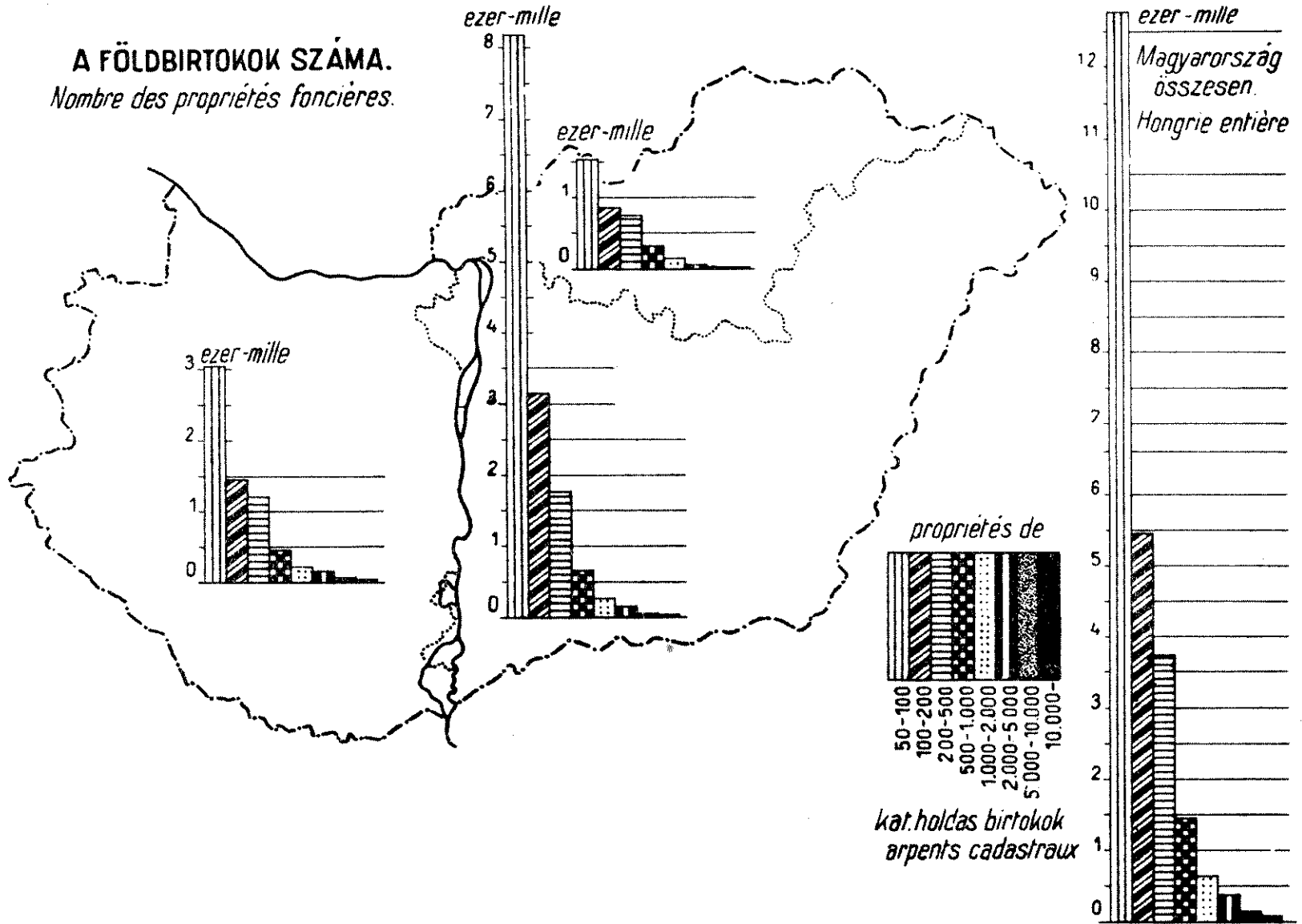
térő eredményeket kapunk. Így mindjárt a felvétel tárgyát képező legkisebb birtoknagyságcsoport 9·7%-os országos arányával szemben az Alföldön 14·1%, a Dunántúli dombos vidéken mindössze 5·8%, az Északi dombos vidéken pedig csak 7·1% ennek a földbirtoknagyságcsoportnak területi aránya. Ez a most ismert adat is határozott bizonyítéka annak a régóta köztudomású ténynek, hogy ez a nagyobb kiterjedésű kisbirtoktípus legnagyobb számmal az Alföldön található, főleg a nagyhatárú mezőgazdasági jellegű városokban ez a földbirtoknagyság a legelterjedtebb. Bizonyítja ezt a megállapítást még az a körülmény is, hogy az 50—100 kat. holdnyi nagyságú földbirtokok úgy a földbirtokok számát, mint ezeknek a földbirtokoknak elfoglalt területét nézve a legelterjedtebbek Pest-Pilis-Solt-Kiskun (a földbirtokok számában az arány 57·9%, a területben 15·9%), továbbá Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében (a földbirtokok számában az arány 58·1%, a területben 18·3%), tehát abban a két törvényhatóságban, amelyekben a nagyhatárú megyei városok az összterületnek elég jelentős részét teszik ki.

Az összehasonlítás céljaira kiválasztott másik (2000—5000 kat. holdas) földbirtoknagyságcsoport területi aránya viszont a Dunántúli dombos vidéken (15%) a legnagyobb, az Alföldön ez az arány már csak

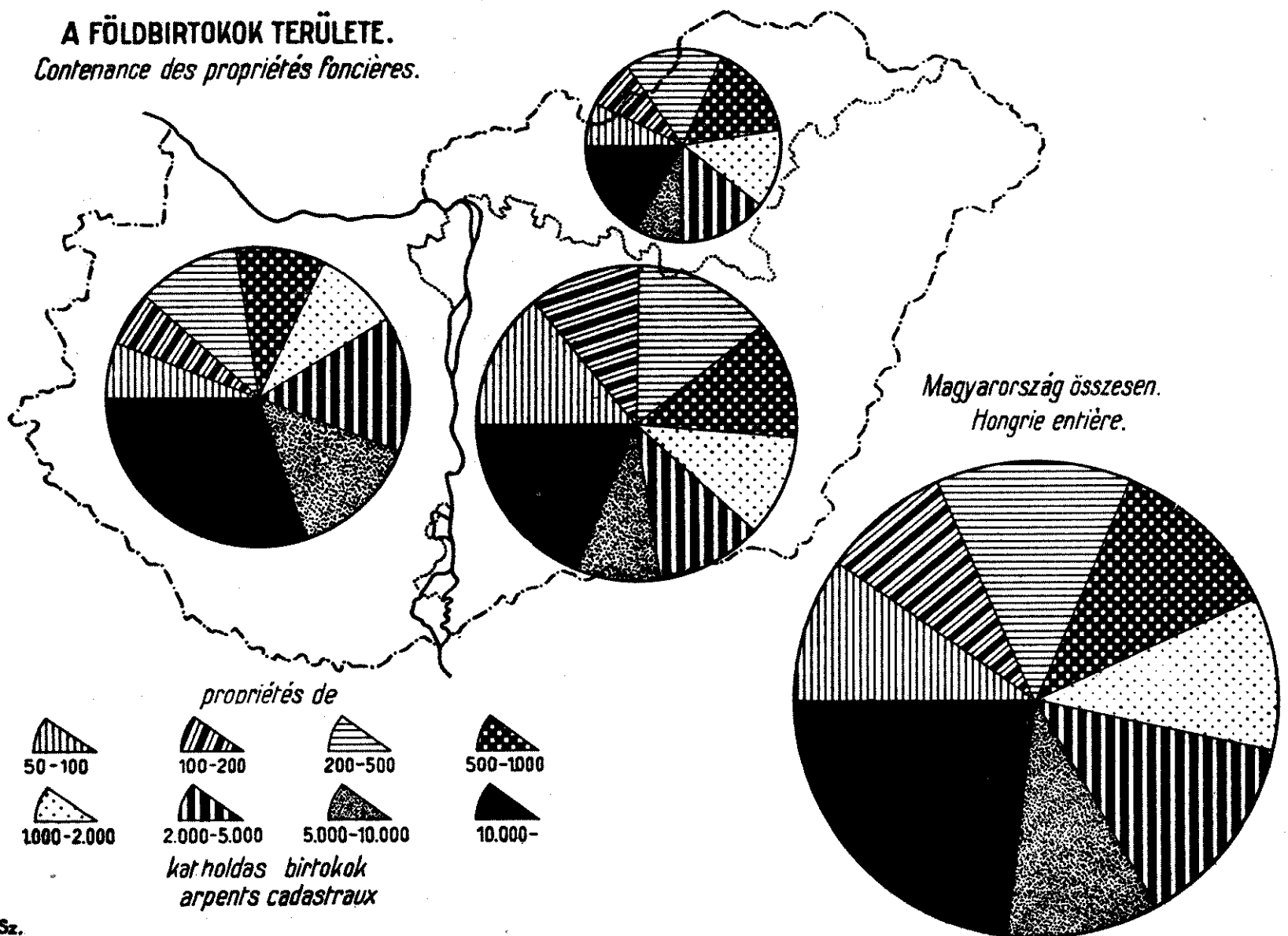
AZ 50 KAT. HOLDAS ÉS ENNÉL NAGYOBB FÖLDBIRTOKOK MEGOSZTLÁSA.

Répartition des propriétés foncières de 50 arpents cadastraux et de plus de 50 a c

A FÖLDBIRTOKOK SZÁMA. *Nombre des propriétés foncières.*

A FÖLDBIRTOKOK TERÜLETE. *Contenance des propriétés foncières.*

11·2%. Itt megemlíthetjük még azt is, hogy a következő földbirtoknagyságcsoport (5.000—10.000 kat. holdig) területi megoszlási aránya a fent ismertetett arányokkal majdnem azonos. Ezek a felsorolt statisztikai adatok tehát azt a közismert tényt erősítik meg, hogy nálunk a nagybirtokok főleg a Dunántúli dombos vidék törvényhatóságaiban találhatók. A többi földbirtoknagyságcsoportnak számbeli vagy területi megoszlását — bármily érdekesek az idevonatkozó adatok — egy folyóirat szűk keretei között külön-külön tárgyalni nem lehetséges, szerepüket különben a grafikon adatai eléggé megvilágítják.

Indokolt azonban még az általános tárgyalás keretei között az egyes művelési ágak arányára vonatkozó néhány érdekesebb adat bemutatása. A 2. sz. táblában már közöltük a szántóföldterület és az erdőterület arányszámait, ezek az arányszámok a két említett művelési ágak az egyes földbirtoknagyságkategóriák közötti szerepét világítják meg; az alábbi kis összeállításban viszont az egyes művelési ágak országos arányát hasonlítjuk össze az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok között elfoglalt arányszámokkal.

A művelési ág	Az ország összterüle- tében elfog- lalt arány %-ban	Az 50 kat. hol- das és ennél na- gyobb földbirtok- ok összes terü- letében elfoglalt arány %-ban	Az országos arányánál több (+), kevesebb (-) %-ban
Szántóföld	60·1	47·6	—20·8
Kert	1·1	0·4	—63·6
Rét	7·2	6·3	—12·5
Szőlő	2·3	0·7	—69·6
Legelő	10·9	17·1	+56·9
Erdő	11·8	19·9	+68·6
Nádas	0·3	0·4	+33·3
Földadó alá nem eső terület	6·3	7·6	+20·6

Láthatjuk tehát, hogy az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok összterületének csak 47·6%-a szántó, ez pedig az országos aránynál 20·8%-kal kevesebb. De ha a 2. sz. táblának nagyságcsoportok szerint részletezett adatait hasonlítjuk ezekkel az adatokkal össze, rögtön szemünkbe tűnik az, hogy a legkisebb nagyságcsoport összes területének a szántóföld már 68·9%-át teszi, tehát ennél a kategóriánál a szántóföld aránya nemcsak hogy nem kisebb az országos aránynál, hanem azt 14·6%-kal felül is múlja. A 2. sz. tábla vonatkozó adataiból általában megállapíthatjuk azt az érdekes jelenséget, hogy *minél kisebb a földbirtoknagyságcsoport a legtöbb esetben annál na-*

gyobb a szántóföldterület aránya. Ennek az elég következetes tendenciának éppen az ellenkezőjét látjuk az erdőterület arányánál. Ennél a művelési ágban viszont az a helyzet, hogy *minél nagyobb a földbirtoknagyságcsoport, annál nagyobb az erdőterület aránya.* Ez alól a megállapítás alól szövétehető kivételt éppen a legnagyobb földbirtoknagyságkategória, — az 50.000 kat. holdnál nagyobb földbirtokok csoportja — képez, itten az erdőterület aránya 19·4%-kal kisebb, mint a 20.000—50.000 kat. holdas nagyságcsoportnál. Ennek a csökkenésnek egyik oka kétségtelenül az a körülmény, hogy az alföldi városok nagybirtokain, amelyek éppen ebbe a csoportba tartoznak, aránylag igen kicsi az erdőterület. A 20.000—50.000 kat. holdas nagyságú földbirtokoknál azt az érdekes tényt állapíthatjuk meg, hogy ezeknél az erdőterület nagyságának aránya 4%-kal felülmúlja a szántóföldterület nagyságának arányát.

Bemutatjuk még végül azt is, hogy házában az egyes földbirtoknagyságcsoportokra átlagban hány kat. hold terület esik.

A földbirtoknagyság- csoport kat. hold	Az átlagos terüle- kat. holdakban
50— 100	66·4
100— 200	137·9
200— 300	241·5
300— 500	383·9
500— 1.000	694·4
1.000— 2.000	1.365·6
2.000— 5.000	3.028·8
5.000—10.000	6.935·2
10.000—20.000	13.809·8
20.000—50.000	30.960·4
50.000 kat. holdon felül	61.431·6

Minden egyes nagyságcsoportban az átlagos terület a középátlagnál valamivel kisebb, az egyes csoportok átlagos nagysága semmi különösebb zökkenést nem árul el. Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok átlagos területe 353·6 kat. holdat tesz. Ez az átlag a legkisebb birtoknagyságcsoportok erős számbeli túlsúlyát szem előtt tartva, elég magasnak mondható.

Szabadforgalmú földbirtokok.

Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok (1., 3. sz. tábla) száma az összes ilyen földbirtokok számának 78%-át teszi, tehát az ilyen földbirtokoknak több mint háromnegyed része szabadforgalmú birtok. Ha az egyes föld-

3. Az ötven kataszteri holdas és ennél nagyobb földbirtokok. Szabadforgalmú birtokok.

Propriétés rurales de 50 arp. cad. et au-dessus. Propriétés à mutation libre.

A földbirtokok nagyságcsoportjai <i>Catégories de grandeur des propriétés rurales</i>	A földbirtokok <i>Propriétés rurales</i>			Az ország összes területének %-ában — <i>En % de la super- ficie du pays</i>	Szántóföld kataszteri holdakban <i>Terres arables, arp. cad.</i>	A megfelelő birtoknagyságcsoport összes területének %-ában <i>En % de la superficie totale des catégories respectives de gran- deur de propriétés</i>	Erdő kataszteri holdakban <i>Forêts, arp. cad.</i>	A megfelelő birtoknagyságcsoport összes területének %-ában <i>En % de la superficie totale des catégories respectives de grandeur de propriétés</i>
	száma — <i>nombre</i>	területe <i>superficie</i>						
		kataszteri holdakban <i>arp. cad.</i>	%					
50—100 kat. hold — <i>arp. cad.</i>	11.160	733.460	15.0	4.5	548.418	74.8	22.647	3.1
100—200 " "	3.905	531.480	10.8	3.3	366.878	69.0	27.137	5.1
200—300 " "	1.244	300.602	6.1	1.9	204.123	67.9	19.087	6.3
300—500 " "	1.114	427.463	8.7	2.6	290.804	68.0	35.692	8.3
500—1.000 " "	1.010	706.713	14.4	4.4	468.187	66.2	70.041	9.9
1.000—2.000 " "	480	656.408	13.4	4.1	399.647	60.9	105.926	16.1
2.000—5.000 " "	260	782.454	16.0	4.8	428.620	54.8	173.824	22.2
5.000—10.000 " "	60	398.252	8.1	2.5	199.599	50.1	112.779	28.3
10.000—20.000 " "	19	254.434	5.2	1.6	103.814	40.8	84.442	33.2
20.000—50.000 " "	4	111.947	2.3	0.7	34.859	31.1	16.447	14.7
<i>plus de — 50.000 kat. holdon felül — arp. cad.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Total	19.256	4,903.213	100.0	30.4	3,044.949	62.1	668.022	13.6

birtoknagyságkategóriákat külön vizsgáljuk, kitűnik, hogy míg az 50—100 kat. holdas nagyságcsoportban az összes földbirtokok száma csak 14.5%-kal nagyobb, mint ebben a csoportban a szabadforgalmú birtokok száma, addig a 2.000—5.000 kat. holdas nagyságcsoportban ez az arány már 47.3%, tehát itt a korlátolt forgalmú birtokok száma már jóval nagyobb, mint a legkisebb nagyságkategóriában. A szabadforgalmú birtokok területi aránya már nem olyan magas, mint amilyen a birtokok számánál látható, a területnél az arány csak 56.2%; tehát a szabadforgalmú földbirtokok az összes 50 kat. holdnál nagyobb földbirtokok területének mondhatni felét foglalják el. A földbirtokok számának aránya a szabadforgalmú birtokokra vonatkozólag — mint láthatjuk — 38.8%-kal kedvezőbb, mint területi részesedésük.

A szabadforgalmú földbirtokoknál a szántóföld arányának csökkenése a földbirtoknagyság emelkedésével még következetesebb, mint ahogy ezt az érdekes tünetet az összes földbirtokokra vonatkozó tárgyalásainknál már megállapítottuk. Az összes 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokoknál a legnagyobb nagyságcsoport szántóföldterületének aránya 50.1%-kal kisebb, mint a legkisebb nagyságkategória szántóföldterületi aránya. Ezzel szemben a szabadforgalmú birtokoknál ez a szántóföld-

területi aránycsökkenés 58.4%-ot tesz ki, pedig a szabadforgalmú földbirtokoknál a legnagyobb nagyságkategória (az 50.000 kat. holdnál nagyobb földbirtokok) teljesen hiányzik, tehát ez az élesebb differencia itt tíz nagyságcsoport adatai között mutatkozik, míg az összes birtokok kisebb eltérése 11 nagyságcsoport adatai között állapítható meg.

Korlátolt forgalmú földbirtokok.

A korlátolt forgalmú földbirtokok az összes 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok számának csak 22%-át, területének azonban 43.8%-át teszik. Az egyes nagyságkategóriák közül számszerűleg (l. 4. sz. tábla) természetesen a legkisebb földbirtoknagyságcsoport van a korlátolt forgalmú földbirtokok között is a legnagyobb arányban képviselve, a területet nézve, itt ennek a földbirtoknagyságcsoportnak aránya mindössze 3%, ezzel szemben a 20.000—50.000 kat. holdas kategória az összes korlátolt forgalmú birtokok területének 18.1%-át foglalja le. A korlátolt forgalmú földbirtokok területi arányát a nagybirtokok domináló szerepe emeli ilyen magasra.

A korlátolt forgalmú birtokokra vonatkozó adatok közül tulajdonképpen azok az adatok a legérdekesebbek, amelyek a jelleg

4. Az ötven kataszteri holdas és ennél nagyobb földbirtokok. Korlátolt forgalmú birtokok.
Propriétés rurales de 50 arp. cad. et au-dessus. Propriétés à mutation limitée.

A földbirtokok nagyság- csoportjai <i>Catégories de grandeur des propriétés rurales</i>	A földbirtokok <i>Propriétés rurales</i>				Az ország összes terü- letének %-ában - <i>En % de la superficie du pays</i>	Szántóföld kataszteri holdakban - <i>Terres arables, arp. cad.</i>	A megfelelő birtoknag- yságcsoporthoz összes terü- letének %-ában - <i>En % de la superficie totale des catégories respec- tives de grandeur de propriétés.</i>	Erdő kataszteri holdak- ban - <i>Forêts, arp. cad.</i>	A megfelelő birtoknag- yságcsoporthoz összes terü- letének %-ában - <i>En % de la superficie totale des catégories respec- tives de grandeur de propriétés.</i>
	száma <i>nombre</i>	területe <i>superficie</i>		%					
		kataszteri holdakban <i>arp. cad.</i>	%						
50—100 kat. hold	1.619	114.790	3.0	0.7	36.071	31.4	11.119	9.7	
100—200 arp. cad.	1.562	222.246	5.8	1.3	44.035	19.8	32.150	14.5	
200—300 " "	759	183.060	4.8	1.1	27.955	15.3	35.987	19.7	
300—500 " "	614	235.879	6.2	1.5	29.893	12.7	52.719	22.4	
500—1.000 " "	458	312.674	8.2	1.9	50.004	16.0	61.707	19.7	
1.000—2.000 " "	163	221.669	5.8	1.4	58.586	26.4	39.206	17.7	
2.000—5.000 " "	123	377.561	9.9	2.3	114.804	30.4	108.026	28.6	
5.000—10.000 " "	72	517.192	13.5	3.2	180.972	35.0	164.909	31.9	
10.000—20.000 " "	37	518.913	13.5	3.2	187.751	36.2	188.080	36.2	
20.000—50.000 " "	22	693.023	18.1	4.3	228.332	32.9	257.291	37.1	
plus de 50.000 kat. holdon felül — arp. cad. . . .	7	430.021	11.2	2.7	147.758	34.4	117.995	27.4	
Összesen — Total	5.436	3,827.028	100.0	23.6	1,106.161	28.9	1,069.189	27.9	

5. A korlátolt forgalmú földbirtokok jelleg szerint.
Les propriétés rurales à mutation limitée suivant leur caractère.

A földbirtokok jellege <i>Caractère des propriétés</i>	A földbirtokok — <i>Propriétés rurales</i>								
	száma <i>nombre</i>	összes területe <i>superficie totale</i>		szántóföldje <i>terres arables</i>		legelője <i>pâturages</i>		erdeje <i>forêts</i>	
		kat. holdakban <i>arp. cad.</i>	%	kat. holdakban <i>arp. cad.</i>	%	kat. holdakban <i>arp. cad.</i>	%	kat. holdakban <i>arp. cad.</i>	%
Kincstári birtokok — <i>Pro- priétés d'Etat</i>	51	200.597	5.2	57.724	5.2	23.127	2.5	100.550	9.4
Községi birtokok — <i>Pro- priétés communales</i> ..	1.637	717.852	18.8	163.852	14.8	171.924	18.8	112.066	10.5
Közbirtokossági birtokok <i>Propriétés de copro- priétaires</i>	2.429	761.371	19.9	27.675	2.5	456.942	49.9	193.490	18.1
A vallásalap birtokai — <i>Propriétés de la fonda- tion cultuelle</i>	12	83.319	2.2	41.435	3.7	17.615	1.9	18.327	1.7
A tanulmányi alap birtokai <i>Propriétés de la fonda- tion d'études</i>	4	31.885	0.8	13.314	1.2	3.390	0.4	5.715	0.5
Iskolai és egyéb alapítv. <i>Propriétés d'écoles et d'autres fondations</i> ..	83	68.406	1.8	35.023	3.2	6.668	0.7	17.808	1.7
Egyházi birtokok — <i>Pro- priétés ecclésiastiques</i> ..	890	915.982	23.9	365.689	33.1	125.212	13.7	279.370	26.1
Hitbizományi birtokok — <i>Propriétés de fidéicom- mis</i>	1) 93	916.836	24.0	365.672	33.1	95.831	10.5	313.996	29.4
Részvénytársasági birto- kok — <i>Propriétés de sociétés anonymes</i> ..	237	130.780	3.4	35.777	3.2	14.331	1.6	27.867	2.6
Összesen — Total	5.436	3,827.028	100.0	1,106.161	100.0	915.040	100.0	1,069.189	100.0

1) A hitbizományok száma tulajdonképpen csak 59. Az egy és ugyanazon hitbizományi haszonélvezőnek több vármegyében fekvő hitbizományi birtokai azonban vármegyénként külön-külön birtokoknak vétettek, ez a magyarázata a hitbizományi birtokok itt kimutatott nagyobb számának. — *Il n'y a que 59 propriétés de fidéicommiss. Cependant, lorsque les propriétés de fidéicommiss d'un même bénéficiaire sont situées dans plusieurs comitats, elles sont indiquées séparément pour chaque comitat; c'est pourquoi leur nombre est plus élevé ici.*

szerinti megoszlásra vonatkoznak (5. sz. tábla). A jelleg szerinti megoszlásnál szám szerint a közbirtokossági (44·7%) és a községi birtokok (30·1%) aránya magaslik ki, a területi arányt vizsgálva, első helyen a hitbizományi birtokok állanak, a vagyonváltságra és a földreform céljaira leadott tekintélyes területek dacára az összes korlátolt forgalmú földbirtokok területének még mindig 24%-át teszik. Nem sokkal kisebb (23·9%) az egyházi birtokok kiterjedése. Az egyházi birtokok nem vesztettek területet olyan nagy arányban, mint a hitbizományi birtokok, elég annyit felemlíteni, hogy az egyházi birtokok között tekintélyes szerepet játszó tanítórendek földbirtokai a vagyonváltság természetben való leadása alól mentesítettek, ez a tétel magában igen jelentékeny területvesztéstől kímélte meg az egyházi birtokokat.

Az egyes művelési ágak szerepét vizsgálva, feltűnő jelenség, hogy a szántóföld teljesen egyforma aránnyal (33·1%) szerepel úgy az egyházi birtoknál, mint a hitbizományoknál. Legkisebb (1·2%) a szántóföld aránya a magyar kath. tanulmányi alap birtokainál és természetesen elég alacsony (2·5%) a közbirtokossági földbirtokoknál. A legelő viszont éppen az utóbb említett földbirtokoknál kimagaslóan (49·9%) magas arányban található. Az erdőnek az aránya a hitbizományi birtokoknál (29·4%) a legnagyobb. Tekintélyes erdőterületek vannak még az egyházi, a közbirtokossági és a kincstári birtokokon.

Az összehasonlításra kiválasztott két művelési ágnek, a szántóföldnek és az erdő-

nek szerepe a korlátolt forgalmú földbirtokoknál nem olyan határozott, mint azt az előző fejezetekben kimutattuk, itt az egyes földbirtoknagyságcsoportok adatai a szántóföld területének arányánál fogyást, vagy az erdőterületnél emelkedést nem árulnak el.

A korlátolt forgalmú birtokoknál az összes 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok már említett 353·6 kat. holdas átlagával szemben egy földbirtok átlagos nagysága 704 kat. hold, tehát 99·1%-kal nagyobb, mint az összes földbirtokok átlaga és 176·5%-kal nagyobb, mint a szabadforgalmú földbirtokoknak 254·6 kat. holdat kitevő átlaga. Ha azonban az egyes jogcímek szerint nézzük ezt az átlagot, még ezeknél is jóval nagyobb különbségeket állapíthatunk meg. Így míg a közbirtokossági birtokoknál egy földbirtok átlagos területe mindössze 313·5 kat. holdat tesz, addig a hitbizományi földbirtokoknál ez az átlag nem kevesebb, mint 9.858·4 kat. hold. A főleg egy vármegye területén fekvő 4—5 igen nagyterjedésű hitbizomány duzzasztja ezt az átlagot ilyen magasra.

Külön részletezzük még (l. 6. sz. táblát) az egyházi birtokokat az egyes felekezetek részvételi aránya szerint. Az összes egyházi birtokok területének 92·6%-a a római katolikus egyház tulajdonában van. Az izraelita felekezet birtokában levő egyházi birtok kiterjedése olyan kicsiny, hogy az százalékban ki sem fejezhető. Az unitárius egyház a földreform végrehajtása során kapott egy kisebb birtokot, terjedelme az összes egyházi birtokok 0·1%-át sem teszi. Az egyházi birtokok számát tekintve a ró-

6. Az egyházi földbirtokok hitfelekezetek szerint.

Propriétés rurales ecclésiastiques suivant les confessions.

Hitfelekezet <i>Confessions</i>	A földbirtokok — <i>Propriétés rurales</i>								
	száma <i>nombre</i>	összes területe <i>superficie totale</i>		szántóföldje <i>terres labourables</i>		legelője <i>pâturages</i>		erdeje <i>forêts</i>	
		kat. holdakban <i>arp. cad.</i>	%	kat. holdakban <i>arp. cad.</i>	%	kat. holdakban <i>arp. cad.</i>	%	kat. holdakban <i>arp. cad.</i>	%
Római katolikus — <i>Catholique romaine</i>	520	848.378	92·6	316.511	86·6	121.403	97·0	274.743	98·3
Görög katolikus — <i>Catholique grecque</i>	40	7.753	0·9	4.184	1·1	652	0·5	1.538	0·6
Református — <i>Calviniste</i>	279	47.880	5·2	36.187	9·9	2.773	2·2	1.995	0·7
Ágostai hitv. evangélikus — <i>Luthérienne</i>	36	10.216	1·1	7.363	2·0	287	0·2	1.084	0·4
Görög keleti — <i>Gréco-orientale</i>	13	1.360	0·2	1.098	0·3	79	0·1	3	0·0
Unitárius — <i>Unitaire</i>	1	291	0·0	247	0·1	18	0·0	7	0·0
Izraelita — <i>Israélite</i>	1	104	0·0	99	0·0	—	—	—	—
Összesen — Total	890	915.982	100·0	365.689	100·0	125.212	100·0	279.370	100·0

mai katolikus egyházi birtokok fölénye már nem olyan kimagasló, mint azt a területnél megállapítottuk.

A tulajdonost cserélt földbirtokok.

A statisztikai hivatal az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok adatait az 1928. évi február 29-iki helyzetnek meg-

felelően iratta össze. Az összeírást végző közigazgatási hatóságok ezen felvételen túlmenően minden naptári negyedév végén bejelenteni kötelesek, hogy az összeírás tárgyát képezett földbirtokok állagában minő változások történtek. Tehát bárminő jogcímen (adás-vétel, csere, ajándék, árverés, öröklés, haszonélvezeti jog, kataszteri ki-

7. Az egészben vagy részben tulajdonost cserélt földbirtokok a belőlük alakult új földbirtokok nagyságcsoportjai szerint

(1928 március 1-től december 31-ig).

Propriétés rurales ayant entièrement ou en partie changé de propriétaire, suivant les catégories de grandeur des nouvelles propriétés formées d'elles.
(du 1er mars au 31 décembre 1928).

Birtok- nagyságcsoport. <i>Catégories de grandeur des propriétés.</i>	<i>Propriétés rurales ayant changé de propriétaire</i>							
	Az összes <i>total</i>		A vétel útján <i>par suite d'achat</i>		Az öröklés folytán <i>par suite d'héritage</i>		Az egyéb módon <i>autrement</i>	
	tulajdonost cserélt birtokok							
	száma <i>nombre</i>	területe kat. holdakban <i>superficie arp. cad.</i>	száma <i>nombre</i>	területe kat. holdakban <i>superficie arp. cad.</i>	száma <i>nombre</i>	területe kat. holdakban <i>superficie arp. cad.</i>	száma <i>nombre</i>	területe kat. holdakban <i>superficie arp. cad.</i>
Szabadforgalmú birtokok. <i>Propriétés à mutation libre.</i>								
50 kat. holdon alul <i>Moins de 50 arp. cad.</i>	879	11.368	512	5.656	180	2.886	187	2.826
50—100 kat. hold — <i>arp. cad.</i>	109	7.556	46	3.160	25	1.753	38	2.643
100—200 " " " "	53	6.841	17	2.197	14	1.783	22	2.861
200—300 " " " "	17	4.336	8	1.950	5	1.382	4	1.004
300—500 " " " "	13	4.971	5	2.023	7	2.589	1	359
500—1.000 " " " "	13	8.825	6	4.210	4	2.896	3	1.719
1.000—2.000 " " " "	6	8.631	4	6.278	1	1.253	1	1.100
2.000—5.000 " " " "	4	11.322	1	3.612	3	7.710	—	—
Összesen — Total	1.094	63.850	599	29.086	239	22.252	256	12.512
Korlátolt forgalmú birtokok. <i>Propriétés à mutation limitée.</i>								
50 kat. holdon alul <i>Moins de 50 arp. cad.</i>	8	70	—	—	—	—	8	70
50—100 kat. hold — <i>arp. cad.</i>	3	246	—	—	—	—	3	246
300—500 " " " "	2	813	—	—	—	—	2	813
500—1.000 " " " "	2	1.723	—	—	—	—	2	1.723
1.000—2.000 " " " "	3	4.831	—	—	—	—	3	4.831
2.000—5.000 " " " "	1	2.987	—	—	—	—	1	2.987
10.000—20.000 " " " "	3	15.122	—	—	—	—	3	15.122
20.000—50.000 " " " "	1	30.025	—	—	—	—	1	30.025
Összesen — Total	23	55.817	—	—	—	—	23	55.817
Szabad és korlátolt forgalmú birtokok. <i>Propriétés à mutation libre et limitée.</i>								
50 kat. holdon alul <i>Moins de 50 arp. cad.</i>	887	11.438	512	5.656	180	2.886	195	2.896
50—100 kat. hold — <i>arp. cad.</i>	112	7.802	46	3.160	25	1.753	41	2.889
100—200 " " " "	53	6.841	17	2.197	14	1.783	22	2.861
200—300 " " " "	17	4.336	8	1.950	5	1.382	4	1.004
300—500 " " " "	15	5.784	5	2.023	7	2.589	3	1.172
500—1.000 " " " "	15	10.548	6	4.210	4	2.896	5	3.442
1.000—2.000 " " " "	9	13.462	4	6.278	1	1.253	4	5.931
2.000—5.000 " " " "	5	14.309	1	3.612	3	7.710	1	2.987
10.000—20.000 " " " "	3	15.122	—	—	—	—	3	15.122
20.000—50.000 " " " "	1	30.025	—	—	—	—	1	30.025
Összesen — Total	1.117	119.667	599	29.086	239	22.252	279	68.329

igazítás stb.) következett be ezeknél a földbirtokoknál a változás, a bejelentésre kötelezett hatóság erről a statisztikai hivatalt értesíti. Továbbmenőleg, ha egy 50 kat. holdnál kisebb földbirtokból valamely említett jogcímen 50 kat. holdas, vagy ennél nagyobb földbirtok alakul, az illetékes hatóság ezt a körülményt is köteles bejelenteni. Az 1928 március 1—december 31-ig eltelt időszakban az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok közül (l. a 7. sz. táblát) 1.117 földbirtok állagában történt változás, tehát a változásokban a földbirtokoknak csak 4·5%-a szerepelt. Ezeknek a változásoknak területi adatait vizsgálva kiderül, hogy az összterületnek mindössze 1·4%-a cserélt ez alatt az idő alatt tulajdonost. A birtokcserék számánál a korlátolt forgalmú birtokok mindössze 23 esetben szenvedtek változást, a területnél azonban a korlátolt forgalmú földbirtokok részesedése már 46·6%-ot tett ki. A változások jogcímeit kutatva legtöbb tulaj-

doncsere (53·6%) adás-vétel következtében jött létre, elég tekintélyes az öröklés folytán (21·4%) beállott változás. A változást szenvedett földbirtokok területéből 24·3% az adásvételre, 18·6% az örökségre esik. Az egyéb módon létrejött tulajdonváltozás magas arányát (57·1%) a korlátolt forgalmú birtokok állagának megváltozása idézte elő, a hitbizományok hasznélvezetében bekövetkezett változások ugyanis a területet véve figyelembe az egyéb jogcímek arányát nagy mértékben emelték.

Az 1928. évi — az 50. kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok forgalmát tekintve — csonka időszakra vonatkozó adatok következtetésekre természetesen még nem alkalmasak, annyit mindenesetre mutatnak, hogy hazánkban a birtokforgalom mindinkább közeledik a normális idők forgalmához. Az 1929. év eredményei a birtokforgalom méreteinek elbírálásához a mostaninál mindenesetre sokkal megfelelőbb alapot fognak szolgáltatni.

Sajóhelyi István.

A világ mezőgazdasági termelése az 1929. évben.

La production agricole du monde en 1929.

Az 1929. évi világtermelés legfontosabb adatairól a m. kir. földművelésügyi minisztérium beszámoló kötete¹⁾ most jelent meg, a következő érdekes megállapításokat közöljük belőle.

Bemutatjuk mindenekelőtt a világ gabona- és tengeritermesének — természetesen nagyrészt ideiglenes statisztikai adatokból — összeállított mérlegét. A mérlegnek a szóbanforgó évre vonatkozó termelési adataiból megállapíthatjuk, hogy a világtermés általában gyengébb volt, mint az 1928. évben. Kedvezőbb volt ugyan a terméseredmény a rozsnál (+1·8%), az

¹⁾ A világ mezőgazdasági termelése az 1929. évben. Kiadja a m. kir. földművelésügyi miniszter. (7. sz. kiadvány.) Budapest, 1929. 429. oldal.

árpánál (+0·9%), a rizsnél (+4·4%) és a tengerinél (+0·4%), ezzel szemben a búzatermésnél 6·1%-os és zabtermésnél 3·7%-os visszaesést tapasztalunk. A mérleg az előző évi jelentékeny raktári készletre való tekintettel valamennyi felsorolt főterménynél aktív, mindegyiknél elég jelentékeny felesleg mutatkozik.

A főtermények termésátlagait vizsgálva kedvező jelenség, hogy Magyarország 90 számbavehető búzatermelő állam között hektáronkénti 16·10 métermázsás átlagával a 17. helyre került. Az előző évben 91 állam között a termésátlag nagysága szempontjából hazánk a 25. helyen állott. A múlt évben 28 métermázsás átlagával Belgium állott az első he-

1. A világ gabona- és tengeri-termésének mérlege 1929-ben.

Bilan de la production mondiale des céréales et du maïs en 1929.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Búza <i>Froment</i>	Rozs <i>Seigle</i>	Árpa <i>Orge</i>	Zab <i>Avoine</i>	Rizs <i>Riz</i>	Tengeri <i>Maïs</i>
	millió métermázsas — millions de q métriques					
1929. évi termés — <i>Production en 1929</i>	1.240·41	458·74	460·61	715·81	1.259·23	1.158·99
Raktári készletek — <i>Stocks</i>	85·67	2·62	6·63	8·43	28·20	23·64
Rendelkezésre álló gabona és tengeri — <i>Céréales et maïs disponibles</i>	1.326·08	461·36	467·24	724·24	1.287·43	1.182·63
Szükséglet — <i>Besoins</i>	1.293·77	458·23	452·73	714·55	1.274·99	1.161·30
<i>Felesleg — Excédent</i>	32·31	3·13	14·51	9·69	12·44	21·33

lyen, most, ámbár termésátlaga még kiválóbb (28·44 métermázsas) volt, mégis csak a harmadik helyre került. A legjobb eredményt Németalföld búzatermelői érték el, 33·29 métermázsas átlaguk szinte csodálattal töltheti el a hazai gazdálkodóinkat. Kiváló jó volt Dánia 32·56 métermázsas búzatermesátlaga. Viszont eredménynek egyáltalában nem mondható az olasz Libia gyarmat 0·66 métermázsas, vetőmagot sem produkáló termésátlaga. A búzatermes nagysága szempontjából természetesen az Amerikai Egyesült Államok állanak az első helyen, 245 millió métermázsas termésmennyiségük a világtermés 19·8%-át teszi ki. Ámbár az orosz Szovjet köztársaság területén a búzával bevetett terület 18%-kal nagyobb, mint az Unió területén, a terméseredmény itt mégis csak 213 millió métermázsát tett ki.

A rozstermelés eredményességének kimutatásánál 45 ország termelési eredménye szerepel, ezek között hazánk 12·70 métermázsas átlagtermésével a 17. helyen áll. Az előző évben 46 állam közül a rozstermesátlag nagysága szempontjából a 30. helyen állott. Legjobb az eredmény, úgy, mint az előző gazdasági évben, most is Belgiumban, 25·39 métermázsas átlaga 6·1%-kal még felülmúlja a megelőző évi kiváló jó termésátlagot. Mennyiségileg legnagyobb volt a rozstermes az orosz Szovjet köztársaság területén, 192 millió métermázsas termésmennyisége a világ rozstermesének 41·8%-a.

Az árpa hektáronkinti termésátlagának nagysága szempontjából Magyarország 1928-ban a 30. helyen állott, most 16·20 métermázsas átlaga a 19. helyet biztosította neki. A legjobb eredmény Németalföld 34·37 métermázsas átlaga. Tavaly Belgium volt az első 28·40 métermázsas átlagával, idén az ennél jobb, 30·38 métermázsas eredményével Dánia 30·99 métermázsas átlaga mögött a harmadik helyre szorult. Legrosszabb átlag volt az olasz Libia gyarmat 1·36 métermázsas átlaga. A legnagyobb árpa-termelő az Amerikai Egyesült Államok 77·5 millió métermázsas eredménye a világ árpa-termésének 16·8%-át teszi ki.

A zabtermelés eredményessége szempontjából is javult hazánk helyzete, mert míg 1928-ban 58 számbavehető zabtermelő állam között a termésátlag nagysága szempontjából a 22. helyet foglalta el, addig idén 57 állam között 15·10 métermázsas átlagával a 17. helyre került. Az első helyen mindkét évben ugyanaz a négy termelő állam szerepel, de míg a múlt évben vezető Ir Szabad Állam (26 métermázsas) idén 24·67 métermázsas átlagával a harmadik helyre került, addig első a tavalyi harmadik Dánia lett 26·18 métermázsas tekintélyes termésátlagával; Belgium második, Németalföld negyedik lett mindkét évben. Leggyöngébb volt Portugália 2·09 métermázsas átlagtermése. A legnagyobb zabtermést szintén az Amerikai Egyesült Államok pro-

dukálta, 210 millió métermázsas termése a világ összes zabtermésének 29·3%-át teszi ki.

A rizstermesben általában gyengébbek az 1929. évi termésátlagok, mint az előző évi átlagok. Legjobb volt Olaszország 46·98 métermázsas átlaga, az előző évben igen szép eredményt ért (63·55 métermázsas) Spanyolország 44·15 métermázsas termésátlagával a második helyre került. Leggyöngébb volt a 95 számbavehető termelő állam között Ujkaledónia 5 métermázsas termésátlaga. Legnagyobb rizstermelő állam Brit-India, 495·7 millió métermázsát kitevő rizstermes a világtermelés 39·4%-át teszi ki. Kína rizzsel bevetett területe Brit-India vetésterületének ugyan mintegy harmadrészét teszi csak ki, kitűnő termésátlagával mégis a világ rizstermesének 28·6%-át produkálta.

A főtermények között a tengeri az első, amelyenél hazánkban a termésátlag eredményessége szempontjából visszaesést kell megállapítanunk. 1928-ban 128 termelő állam között Magyarország 16·26 métermázsas átlagával a 18. helyet foglalta el, ezzel szemben 1929-ben ugyancsak 128 állam terméseredményeit vizsgálva Magyarország 11·90 métermázsas termésátlagával a 44. helyre esett vissza. A nagyon jó terméseredményű Svájc (29·87 métermázsas), Mauritius (29·60 métermázsas) és Uj-Zéland (29·45 métermázsas) tengeri termelése a bevetett terület kicsinységénél fogva a világtermelésben alig játszik szerepet, a nagy termelő államok közül Kanada (23·69 métermázsas) áll az első helyen. Leggyöngébb viszont Costa-Rica 3·16 métermázsas termésátlaga. Kimagaslóan legnagyobb a tengeritermes mennyisége az Unióban, több mint 720 millió métermázsát kitevő termése a világtermésnek teljes 62·1%-a.

A burgonyatermelés eredményességét nézve ismét — igaz hogy csak nagyon kis méretű — visszaesést látunk hazánk szerepére vonatkozó adatoknál. A megelőző évben ugyanis 76 számbavehető állam között 76·87 métermázsas átlagával Magyarország a 33. helyet biztosította magának, most pedig 55·20 métermázsas átlagával a 36. helyre került. Mindkét évben Belgium áll az élen, de míg 1928-ban az átlaga csak 196·56 métermázsát tett ki, addig az idén 218·47 métermázsas átlagot ért el. Ezt a termésátlagot hazánk eredményével összehasonlítva termelési színvonalra vonatkozólag igen szomorú megállapításokat tehetnénk. A termelt burgonya mennyiségére vonatkozólag Németország eredménye a legnagyobb, közel 413 millió métermázsas termésmennyisége a világ burgonyatermesének 23%-át teszi ki.

A cukorrépa termelésének eredményessége szempontjából Magyarország mindkét évben körülbelül azonos helyen van, 214·90 métermázsas átlaga 29 termelő állam között a 14. helyet biztosítja. Első a termésátlag nagyságának szempontjából Németalföld 350·17 métermázsas hatalmas átlagtermésé-

2. A világ 1929. évi haszonállatlétszáma.

Effectif mondial du bétail en 1929.

Világ rész <i>Parties du monde</i>	Ló <i>Chevaux</i>	Szamar és öszvér <i>Anes et mulets</i>	Szarvas- marha, bi- valy, zebu és yak <i>Bêtes à cor- nes, buffles, zébus et yacks</i>	Juh, láma és páka <i>Moutons, lamas</i>	Kecske <i>Chèvres</i>	Sertés <i>Porcs</i>	Teve <i>Chameaux</i>
d a r a b — t é t e s							
Európa — <i>Europe</i> %	23,124.420 20·5	5,802.334 15·5	103,465.176 15·2	129,896.443 18·0	26,401.187 13·1	71,430.554 24·5	4.058 0·1
Ázsia — <i>Asie</i> %	45,763.599 40·5	14,245.415 38·2	322,133.825 47·5	227,865.156 31·5	105,120.533 52·1	124,954.136 43·0	3,502.787 49·9
Afrika — <i>Afrique</i> %	2,547.347 2·2	5,146.262 13·8	55,555.147 8·2	93,481.434 12·9	50,106.722 24·9	4,467.622 1·5	3,506.773 49·9
Amerika — <i>Amérique</i> .. %	39,255.797 34·7	12,097.058 32·4	182,241.435 26·9	143,774.708 19·9	19,805.534 9·8	88,558.866 30·4	—
Ausztrália — <i>Australie</i> .. %	2,385.709 2·1	20.359 0·1	15,239.542 2·2	127,789.552 17·7	239.782 0·1	1,563.444 0·6	10.456 0·1
Összesen — <i>Total</i> .. %	113,076.872 100·0	37,311.428 100·0	678,635.125 100·0	722,807.293 100·0	201,673.758 100·0	290,974.622 100·0	7,024.074 100·0

vel. Legrosszabb a helyzet Uruguay köztársaságban, itt hektáronként mindössze 66·67 métermázsas cukorrépa termett.

A cukornádtermelésben a termésátlag nagysága szempontjából mindkét évben Holland-India állott az élen, 1928-ban 1.075·11 métermázsás, 1929-ben 998·62 métermázsás átlagos terméssel. Hogy a cukornádtermelés eredményességében milyen nagy különbségek fordulhatnak elő, arra nézve elegendő, ha megjegyezzük, hogy ugyanekkor a Cap-Verde szigeteken a hektáronkénti termésátlag mindössze 40 métermázsas volt.

A világ 1929. évi 181·5 millió hektolitert kitevő bortermése 8·6%-kal kedvezőbb volt, mint az előző évi termés. Eredményesség szempontjából ugyanaz a négy ország szerepel elől, mint 1928-ban. Legjobb volt a termés Franciaországban, a világ bortermésének 31·9%-a itt termett; Olaszországnak 25·8%-os, Spanyolországnak 12·2%-os a részesedése a világtermelésben. Magyarország 3·1 millió hektolitert kitevő bortermése a világ bortermésének 1·7%-át teszi ki.

A világ 1929. évi cukortermelése 268·4 millió métermázsát tesz ki, 0·9%-kal többet, mint az előző évben. A cukorgyártásban Kuba áll az első helyen, az összes cukorkészlet 19·5%-a kubai gyárakból került ki. Jáva részesedése 11%, Brit-Indiáé 10·4%,

Németországé 6·3%. Az előállított cukormennyiség nagysága szempontjából élen álló 3 ország nádcukor gyártásával foglalkozik. Ez a jelenség elég élesen világítja meg a nádcukorgyártás mindinkább észlelhető elötörését. Magyarország 2,334.250 métermázsát kitevő cukortermelése a világtermelésnek 0·9%-át teszi. Hazánk 1929. évi cukortermelése 37·8%-kal kisebb volt, mint az előző évben.

A világ haszonállatlétszámára vonatkozó 1929. évi adatokat világrészek szerinti megkülönböztetéssel a 2. sz. táblában mutatjuk be. Az állatállomány létszámának kialakulásában természetesen olyan nagy eltolódások nincsenek, mint amelyeket a főtermények terméseredményének ismertetésénél láttunk, itt csak azt jegyezzük meg, hogy a világ lólétszáma az 1928. évi létszámhoz viszonyítva 0·6%-kal emelkedett, a szamarak és az öszvérek száma 0·9%-kal fogyott, a szarvasmarhák száma 0·3%-kal nőtt, a juhok száma 0·2%-kal nőtt, a kecskelétszám 2·2%-kal kisebb lett, a sertések száma 1·2%-kal emelkedett és a tevék száma 5·1%-kal fogyott.

A földművelésügyi minisztérium 1929. évi kiadványa beosztás szempontjából nagyjából az előző évi kötet formáját tartotta meg, megemlézésre méltó változás az, hogy az idejű kötet az egyes országok részletes szöveges leírását mellőzi, ezzel szemben a fontosabb termelő országok termésadatait tíz évre visszamenőleg közli.

S. I.

Erősebb-e a gyáriparunk, mint a háború előtt?

La grande industrie hongroise est-elle plus forte qu'avant la guerre?

Résumé. Suivant les statistiques de la production de la grande industrie, la Hongrie avait en 1928 3.553 établissements de caractère manufacturier, lesquels ont occupé 242.875 ouvriers et produit une valeur de 2.876·9 millions de pengős. La production allait s'accroissant depuis 1921. Elle s'est élevée de 6·9% en 1928, présentant une augmentation de 51·2% sur le chiffre correspondant de 1913, relatif au territoire actuel.

Pour établir le développement d'après-guerre, l'auteur passe en revue les résultats des enquêtes de 1921—1928 et compare les chiffres de 1928 à ceux de 1913.

En examinant les statistiques de 1921—1928, et en déduisant de la valeur de la production l'augmentation apparente due aux améliorations apportées à la méthode et à l'exécution des enquêtes et à la hausse des objets fabriqués (par suite de cette dernière, la valeur de la production, exprimée en pengős, est de 194%, mais elle n'est que de 75% si on la calcule d'après l'indice de la vie chère), on constate qu'en 1921—1928 la grande industrie s'accrut de 1035 nouvelles usines et fabriques et que l'amélioration de la production a atteint 20 à 25% en 1928.

Si l'on compare les résultats de 1928 à ceux de 1913, indiquant la situation d'avant-guerre, les écarts dont nous venons de parler pour les chiffres de 1921—1928 augmentent encore plus du fait des modifications apportées aux investigations.

En 1913, plusieurs établissements visés par l'enquête de 1928 n'étaient pas encore considérés comme ayant un caractère manufacturier. Et si l'on groupe les établissements suivant l'effectif des ouvriers, on voit qu'en 1913 on n'avait pas recueilli de données sur une partie des moindres établissements, car pour l'année 1913 on ne trouve que 629 établissements (30·2% du nombre total) ayant occupé moins de 20 ouvriers, contre 1724 (50·5%) en 1928. Si l'on groupe les usines et fabriques ayant existé à la fin de 1928, on voit également que l'enquête de 1913 laissait de côté une partie des établissements de caractère manufactu-

rier, car, bien que nombre d'usines et fabriques aient cessé d'exister pendant et au lendemain de la guerre, il y avait encore en 1928 2.518 établissements créés avant 1914.

On peut constater en fin de compte que quoique la production de la grande industrie hongroise se soit successivement améliorée depuis la guerre et que la valeur, exprimée en pengős, de la production de 1928 présente un accroissement de 51·1%, la production a été en 1928 inférieure au moins de 10% à celle de 1913.

★

Aki figyelemmel kísérte a gyáriparnak a háború után újjáépülő Magyarország gazdasági életében kifejtett erős küzdelmeit és látta lassú, szívós munkával elért fokozatos megerősödését, annak nem hoznak meglepetést a gyáripari termelési és üzemi statisztika 1928. évi eredményei, amelyek újabb fejlődés képét tárják elénk. Összehasonlítva azonban a legújabb adatokat a békebeli állapotokat ismertető eredményekkel, a gyárak számának megsokasodása és a gyáripari termelés értékének több, mint 50%-os megnövekedése, kétségkívül meglepetést keltenek.

Az 1928. évi eredményekből megállapítható javulás az 1921 óta fokozatosan növekvő gyáripari termelésnek további megerősödéséről szól és nem mutat számottevő eltérést az 1921—1928. évi gyáripari fejlődés irányvonalától. Sőt a gyárak számában már csaknem stagnáció állott be, míg a termelési érték növekedése arányosan kapcsolódik az előző években évről-évre történt fejlődést feltüntető adatokhoz. A gyáripari termelési és üzemi statisztika 1928. évi eredményei ugyanis 3.553 gyári jellegű ipartelepről számolnak be, melyek 242.875 munkást foglalkoztattak és 2.876·9 millió pengő értékű iparcikket állítottak elő. Az előző évi, tehát az 1927. évi gyáripari adatokhoz viszonyítva mindössze 9 gyárteleppel gyarapodott a gyárak száma, a munkáslétszámában is csak 0·3%-os növekedés állapítható meg, míg a termelési érték közel 200 millió-

val emelkedett, ami 6·9%-os növekedésnek felel meg. Míg tehát a háború előtt az 1913. évi gyári statisztika szerint a mai Magyarország területén csak 2.080 gyár működött 219.282 munkással s a gyáripari termelés értéke pengőre átszámítva csupán 1.904·2 millió pengőt ért el, az 1928. évi eredmények közel másfélezerrel több gyárat tüntetnek fel, tehát a gyárak számában 70·8%-os szaporulatot mutatnak, s a gyáripari termelés értékét 51·1%-kal nagyobb összegben állapítják meg, mint amennyit a gyáripar a háború előtti virágzó gazdasági viszonyok között tudott felmutatni.

Nem érdektelen ezek szerint vizsgálat alá venni a gyáripari termelési statisztika eredményeit, nemcsak az 1921 óta gyűjtött adatokban mutatkozó fejlődésnek az összes szempontok figyelembevételével történő megmérése céljából, hanem és főleg azért, hogy a háború előtti állapotokat feltüntető adatokkal összehasonlítva, megállapíthassuk a háború utáni iparfejlesztési törekvések tényleges eredményeit.

Az 1921. évben megindított új gyáripari termelési és üzemi statisztika eredményeit több éven át nem volt módunkban az 1913. évi adatokkal összehasonlítani. A koronromlás idején a gyári termelés értékének megállapítása olyan nehézségekbe ütközött, hogy a legnagyobb körültekintéssel végrehajtott adatgyűjtések eredményei is óvatosságra intettek, különösen a háború előtti adatokkal való összehasonlításnál. Sőt az 1921—1923. években az akkori felfogás szerint még a papírkoronákban közzétett adatok aranykoronára való átszámítása is aggályosnak látszott, nehogy hivatalos helyről jelenjék meg az egyre gyengülő koronának a magángazdaságban akkor már erős versenytársa, az aranykorona, s ezzel gyorsabb iramot kapjon a pénzleromlási folyamat. Csak 1924-ben, az úgynevezett szanálás évében, jelentek meg aranykoronában a gyáripari termelés értékét az 1921. és 1922. évekre vonatkozóan ismertető adatok. Akkor azonban még a gyári termelés értéke jóval alatta állott a háború előtti termelési értéknek, míg a gyárak száma már meghaladta az utolsó békeévben a mai területen megszámlált gyári jellegű ipartelepek számát. Az 1921—1928. években azután a gyári jellegű ipartelepek száma és a gyáripari termelés értéke évről évre fokozatosan emelkedett, amint azt a következő adatok mutatják.

1. A gyári jellegű ipartelepek száma és termelési értéke 1921—1928-ban.

Nombre et valeur de la production des établissements industriels de caractère manufacturier en 1921—1928.

Év <i>Année</i>	A gyárak száma <i>Nombre des usines et des fabriques</i>	Emelkedés index-számban <i>Augmentation en indices</i>	A termelési érték ezer P-ben <i>Valeur de la production en milliers de pengős</i>	Emelkedés index-számban <i>Augmentation en indices</i>
1921	2.124	100	979.388	100
1922	2.494	117	1,377.302	141
1923	2.739	129	1,412.401	144
1924	2.876	135	1,821.407	186
1925	3.160	149	2,068.228	211
1926	3.287	155	2,191.658	224
1927	3.544	167	2,691.972	275
1928	3.553	167	2,876.871	294

A gyári termelés értéke tehát a gazdasági újjáépítés megindulása, vagyis 1921 óta közel háromszorosára emelkedett. Ugyanakkor a gyárak száma is megnövekedett, a szaporodás azonban csak 67·3%-ot tett. De a gyárak számának ez a növekedése nem mutathatja az iparosodási folyamat hasonló arányú megerősödését, mert a többlet, amelyet a gyárak számában évről évre megállapíthatunk, túlnyomó részben az adatgyűjtés javulásából származott s így abból az új gyáralakulásokra távolról sem következtethetünk. A konszolidációs folyamat ugyanis kettős irányban hatott előnyösen a statisztikai adatgyűjtések javulására: évről évre javult az adatszolgáltató gyárak adminisztrációja és erősödött a törvényben megállapított kötelezettségek teljesítése iránti hajlandóságuk, de ugyanakkor fokozatosan javult az állami adminisztráció is, a régi hátralékok feldolgozása és az új feladatok gyorsabb és pontosabb elvégzése folytán. A gyáripari statisztika csak 1927-ben érte el azt a célját, hogy az összes gyári jellegű ipartelepeket az adatgyűjtés körébe vonja. A következő évben, 1928-ban, a megszűnt gyárak törlése és az új gyáralakulások felvétele után fennmaradó 9 gyártöbblet már a tényleges helyzet képét mutatja.

Az előző években tehát a gyáripari termelés értékének évenkénti gyarapodását jelentékeny részben az adatgyűjtésbe újonnan felvett, bár nem új gyárak termelése okozta. A termelési értéket ismertető adatok ezek szerint a gyáripar helyzetének a valóságosnál nagyobb javulását mutatják. De a javulás, a gyártott iparcikkek mindenkor pengőértékben megállapított termelési értéke szerint kétségbevonhatatlan, mert még abban az esetben is elég jelentős, ha

figyelman kívül hagyva az új gyáralakulások folytán bekövetkezett termelési többletet, feltételeznők, hogy a gyárak számában mutatkozó emelkedés teljes mértékben az adatgyűjtés javulásának volna a következménye. Ami természetesen nem felel meg a tényeknek, mert mint alább látni fogjuk, az 1928. év végén fennállott 3.553 gyár közül 1.035, tehát 29·1% az 1921—1928. években alakult. Annak megvilágítására, hogy a gyáripari termelés az 1921—1928. években az új gyáralakulások figyelman kívül hagyásával is elég jelentős arányban emelkedett, tekintsük át a gyárankinti átlagos

termelési érték alakulását az 1921—1928. években, melyet a következő adatsorunk ismertet.

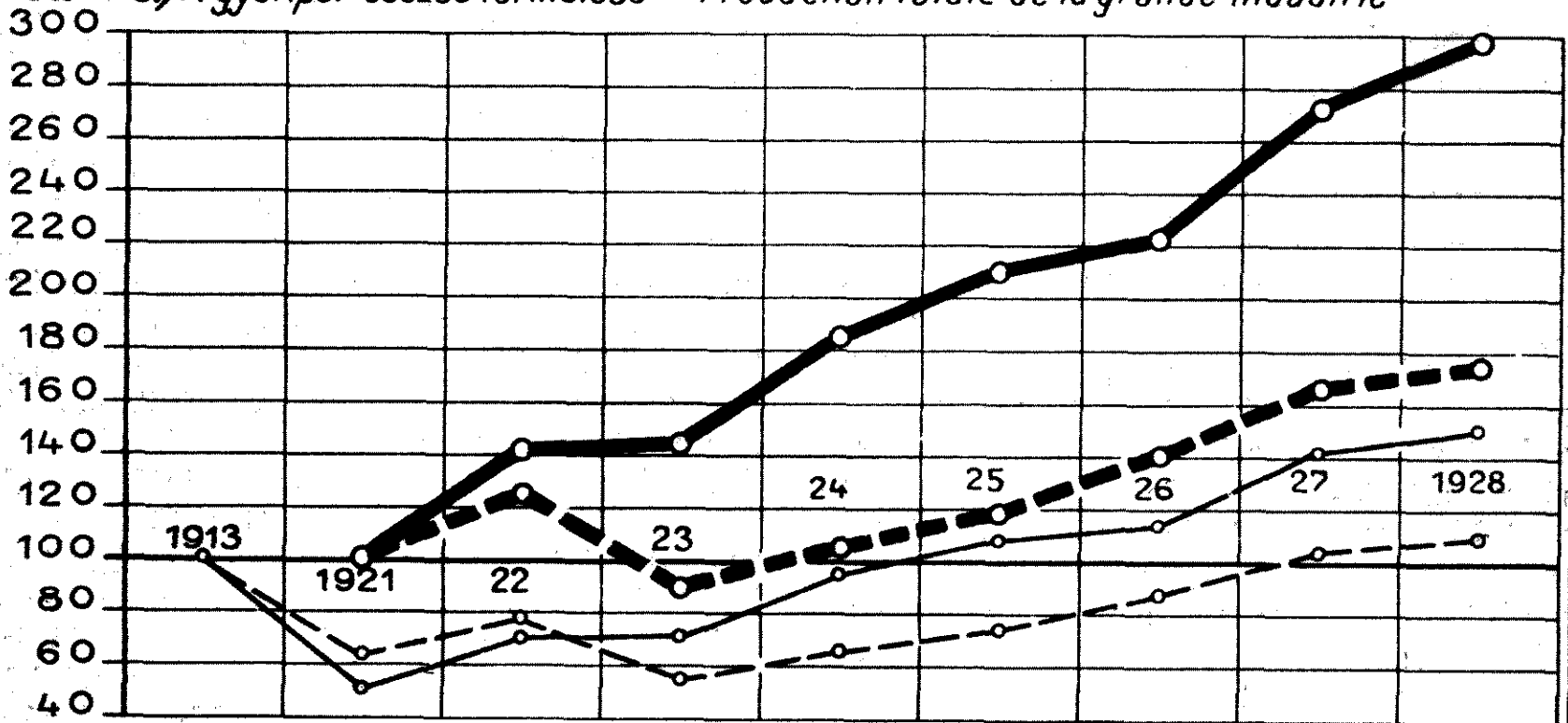
É v	A gyárankinti átlagos termelési érték ezer pengőben indexszámban.	
1921	490·9	100
1922	579·2	118
1923	537·4	110
1924	663·1	135
1925	690·8	141
1926	704·0	143
1927	789·9	161
1928	842·7	172

A GYÁRIPAR FEJLŐDÉSE A TERMELÉSI ÉRTÉK SZERINT.

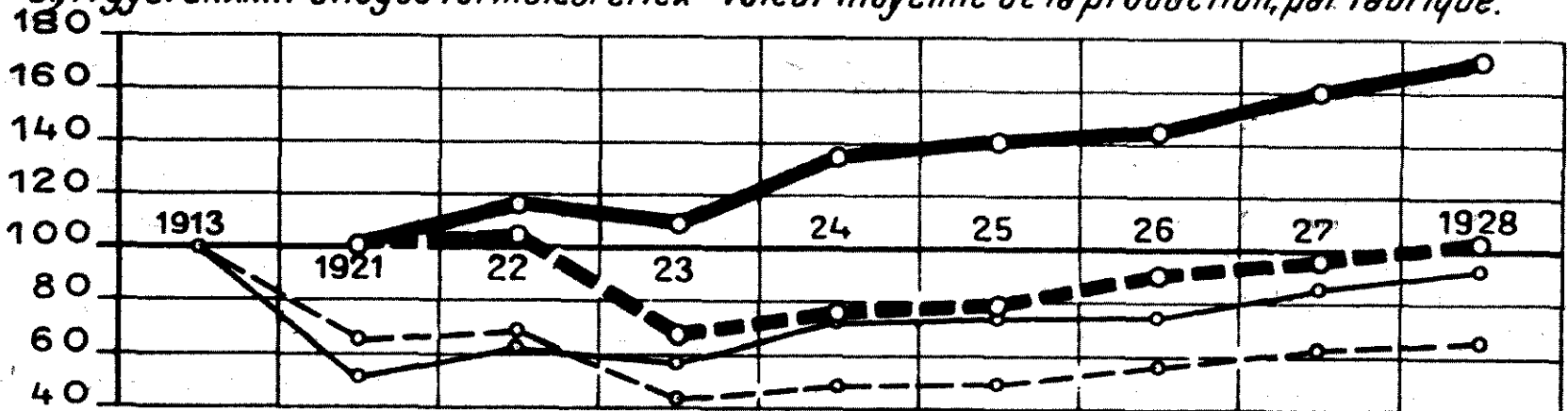
Développement de la grande industrie suivant la valeur de la production.

index
indice

a) A gyáripar összes termelése - Production totale de la grande industrie

b) A gyárankinti átlagos termelési érték - Valeur moyenne de la production, par fabrique.

Ha az 1913 évi termelési érték = 100

Si la valeur de la production de 1913 = 100

Ha az 1921 évi termelési érték = 100

Si la valeur de la production de 1921 = 100

{ pengő értékben - en pengős

{ drágulási index szerint - d'après l'indice de la vie chère

{ pengő értékben - en pengős

{ drágulási index szerint - d'après l'indice de la vie chère

Tehát az 1923. évet kivéve, amikor a korona árzuhanásával az iparcikkek ár-emelkedése lépést tartani nem tudott s éppen ezért a statisztikai adatbevallások az értékadatok megállapításánál mindinkább elmaradtak a tényleges állapotokat ismerető adatoktól, az 1921—1928. évi gyáripari termelésből átlag egy-egy gyárra esett értékadatok szintén állandó növekedést mutatnak. A gyárankinti átlagos termelési érték 71,7%-os emelkedésénél azonban, mint fentebb említettük, jobb eredményt kellett gyáriparunknak az 1921—1928. években elérniök, mert az új gyáralapítások ezereit meghaladó száma arra mutat, hogy az ipari vállalkozások terén fellendülés volt, tehát ha voltak is megszünések, végeredményben kétségkívül szaporodott a gyárak száma s az új gyáralapításokból származott termelési értéktöbblet nagyobb javulást eredményezett a gyáripari termelésben, mint amennyit az átlagos gyárankinti termelési érték növekedése mutat.

Viszont ha a gyáripar helyzetének a megfigyelésére a termelési értéket választjuk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat az eltolódásokat, amelyeket az iparcikkek időközbeni árdrágulása okozott. Sajnos, a gyáripari termelési árindexünk, azaz olyan indexszámunk, amely az iparcikkek áralakulását, a termelés helyén mutatná, nincsen, tájékoztató árindexül azonban elfogadhatjuk az ipari anyagokra és termékekre vonatkozólag megállapított nagykereskedelmi indexszámot, melynek figyelembevételével kitűnik, hogy az 1921—1928. években a gyáripari termelés javulása jóval kisebb volt, mint azt a pengőben kimutatott termelési érték emelkedése tüntette fel.

2. A gyáripari termelési érték alakulása 1921—1928-ban békebeli vásárlóerejű pengőben.

Formation de la valeur de production des usines et fabriques en 1921—1928, exprimée en valeur de pengős d'une capacité d'achat d'avant-guerre.

É v Année	A termelési érték alakulása <i>Formation de la valeur de production</i>	
	összesen ezer P-ben <i>au total en milliers de pengős</i>	indexszám szerint <i>suivant le nombre- indice</i>
1921	1,187.137	100
1922	1,490.586	126
1923	1,061.956	90
1924	1,244.981	105
1925	1,418.538	120
1926	1,670.471	141
1927	1,975.034	166
1928	2,077.163	175

A gyáripari statisztika közzétett adataival szemben, melyek szerint a gyáripari termelés az előállított iparcikkek értékét tekintve 1921-től 1928-ig 194%-kal emelkedett, az iparcikkek árában időközben bekövetkezett ár-emelkedést is figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a növekedés legfeljebb 75%-ot tett. Azonban még ennyit sem ért el, mert az adatgyűjtés időközbeni javulásával megsokasodott gyárak okozta termelési értéktöbbletet nem írhatjuk teljes egészében a gyáripar fejlődését feltüntető adatok javára. A két határt, mely között az 1921—1928. években az ipari fellendülés mértékét megállapító adat megtalálható, az összes gyári termelésről az iparcikkek ár-emelkedési indexe alapján történt átszámítással rendelkezésre álló értékadatok és azoknak átlag egy-egy gyárra esett hányadát feltüntető adatok adják. A gyárankinti átlagos termelési érték ugyanis békebeli vásárlóerejű pengőre átszámítva az 1921—1928. években a következőleg alakult:

3. A gyárankinti átlagos termelési érték alakulása 1921—1928-ban a békebeli vásárlóerejű pengőben.

Formation de la valeur moyenne de production par usine ou fabrique en 1921—1928, exprimée en valeur de pengős d'une capacité d'achat d'avant-guerre.

É v Année	Egy gyárra esett átlagos termelési érték alakulása — <i>Formation de la valeur moyenne par usine ou fabrique</i>	
	ezer pengőben <i>en milliers de pengős</i>	indexszámban <i>en nombres-indices</i>
1921	595.1	100
1922	626.8	105
1923	404.1	68
1924	453.2	76
1925	473.8	80
1926	536.6	90
1927	579.5	97
1928	608.4	102

Az iparcikkek árdrágulásának a figyelembevétele a gyáripari termelési érték megállapításánál tehát már kétségessé teszi, vajjon beszélhetünk-e az 1921—1928. években a gyáripari termelés állandó javulásáról. Hiszen a gyárak 1923—1927-ig egy évben sem érték el azt a termelési átlagot, amelyet az összeomlást követőleg első ízben történt összeírás szerint 1921-ben, tehát a legnehezebb gazdasági körülmények között felmutattak. Említettük azonban már, hogy a gyárankinti átlagos termelési érték alakulásánál az új gyáralapításokban mutatkozó ipari fejlődés nem jut kifejezésre, az az indexsorunk tehát, amely a

békebeli vásárlóerejű pengőbe átszámított termelési értéknek az 1921—1928. években egy-egy gyárra eső átlagait az 1921. évhez viszonyítva ismerteti, a valóságosnál alacsonyabbnak tünteti fel a termelést. Ezek szerint a gyáripár 1921. évi állapotához viszonyítva, 1928-ban gyáripari termelésünk nem volt 75%-kal magasabb amannál, mint ahogy azt az összes termelési érték alakulása mutatja, mert az 1928-ban felvett gyárak között voltak olyanok is, amelyek 1921-ben már fennállottak, csak nem szolgáltatottak be adataikat. Minthogy azonban az 1928. évben fennállott gyárak közel egyharmadrésze háború utáni új alapítás volt, ami 1921 óta jelentékeny ipari fellendülésről tesz tanuságot, a gyárankinti átlagos termelési érték 1921—1928. évi alakulásánál megállapítható 2·2%-os emelkedést lényegesen meghaladó javulásra kell következtetnünk gyáriparunk fejlődésének megmérésénél.

A két határérték között kell tehát keresnünk a tényleges javulás mérvét mutató arányszámot és így mérlegelve az 1921 óta történt gyáralapításokból származó fellendülést, valamint az adatgyűjtés fokozatos javulásának a hatását, *megállapíthatjuk, hogy a gyáripár 1928-ban mintegy 20—25%-kal nagyobb termelést ért el, mint amennyit az 1921. évi adatok mutatnak.* A közbeeső években tehát, az 1922—1927. években is, jobb eredményt kell feltételeznünk az 1921. évinél, habár az inflációs esztendőkről rendelkezésre álló adatok alapján 1922—1924-ig csökkenésre kellene következtetnünk. A gyáripari termelés értékéről ezekben az időkben szerzett adatok összeállítása azonban az adatszolgáltatóknál a koronaromlás egyre gyorsuló folyamata mellett állandóan elkésett s így az aranykoronára történt átszámításnál kisebb termelési értéket nyertünk, mint amennyi a tényleges termelésnek megfelelt.

Végeredményben a gyáripari termelés 1921—1928. évi fejlődését mutató indexszámsor aligha esett még az 1922—1924. években sem a 100 alá, hanem kisebb hullámzások mellett, fokozatosan növekedve érte el 1928-ban a 20—25%-os emelkedést.

A gyáripari termelési és üzemi statisztika 1921—1928. évi eredményeinek vizsgálatánál kétségbevonhatatlanul megállapítható javulás, melyet a termelési érték alakulását feltüntető adatok mellett a munkáslétszámra, üzemi és munkaidőre, valamint a felhasznált anyagokra vonatkozó adatok

megfelelően kedvező alakulása is igazol, a mai Magyarország iparának életképességét és várható további megerősödését mutatja. Az 1928. évi adatgyűjtési eredmények, amelyek több, mint három és félezer gyárról és közel három milliárd pengő értékű gyári termelésről számolnak be, Magyarország gyáriparát figyelemre méltó gazdasági erőtenyezőként állítják, a háború utáni gazdasági viszonyokat kutatók elé, különösen akkor, ha a legújabb adatokat a háború előtti állapotokat feltüntető adatokkal hasonlítjuk össze. Lássuk ezek után, hogy az a kép, amelyet az 1928. évi és 1913. évi gyáripari adatok egymás mellé állításával nyerünk, hogyan módosul, ha összehasonlítjuk az adatgyűjtéseknél a háború előtt s a háború után követett irányelveket.

A rendelkezésre álló iparstatisztikai adatok szerint a háborút megelőző utolsó békeévben csak 2.080 gyár működött a mai országhatárok közé eső területen, tehát azóta csaknem másfélezerrel szaporodott volna a gyárak száma. A termelési érték pedig 1928-ban közel egy milliárd pengővel haladta meg az 1913. évi termelés értékösszeget.

Sajnos, az a kép, mely a magyar gyáripar 1921—1928. évi fejlődését és a jelenlegi állapotát az utolsó békeévről, 1913-ról rendelkezésre álló adatok mellett oly kedvezőnek tünteti fel, csak látszólagos. Az 1921 óta évenként gyűjtött gyáripari termelési és üzemi statisztikai adatok ugyanis az 1913. évi gyáripari statisztikai eredményekkel csak úgy hasonlíthatók össze, ha az adatgyűjtések egész rendszerét és végrehajtási módját is vizsgálat alá vesszük.

Az 1921—1928. években lefolytatott gyáripari termelési és üzemi statisztikai adatgyűjtés végrehajtásánál előforduló adatgyűjtési nehézségeket s azokat az eltolódásokat, amelyek az adatgyűjtés végrehajtásából származtak, az 1921—1928. évi gyáripari fejlődés megállapításánál fentebb már ismertettük. Láttuk, hogy a gyárak számában mutatkozó 67%-os emelkedést nagyrészt az adatgyűjtés fokozatos javulása magyarázza, tehát a gyárak számában az ezeret is meghaladó többletnek még a fele sem jut az új gyáralapítások folytán keletkezett gyárszaporodásra. Az 1921. évben kimutatott 2.124 gyári jellegű ipartelep helyett ezek szerint már akkor jóval több gyár működött, csak nem volt lehetséges az összes gyári üzemektől a statisztikai adatokat begyűjteni, illetve megállapítani az

ipari üzemek gyári jellegét. Már ez a körülmény is nyilvánvalóvá teszi, hogy az 1913. évi adatok szerint fennállott 2.080 gyár helyett jóval magasabb lett volna a gyári jellegű ipartelepek száma a háború előtt a mai Magyarország területén, ha a gyári jelleg az 1913. évi adatok begyűjtésénél az azóta történt újabb szabályozásnak megfelelően értelmezték volna.

A háború előtti gyáripari statisztika általánosságban csak a legalább 20 munkást foglalkoztató ipartelepeket tekintette gyári jellegű üzemeknek. De voltak iparágak, amelyekben a munkáslétszámra való tekintet nélkül állapított meg a gyári jelleg, így például a malmokat, ha kereskedelmi célra őröltek, a téglagyárakat, ha körkemenében égettek, a villamosáramfejlesztő telepeket, ha közhasználatra termeltek áramot stb., mind a gyárak közé sorozta az adatgyűjtés. A gyakorlatban — mivel a gyáripari statisztikai adatok rendszeresen nem dolgoztattak fel — a gyári jelleg megállapítása oda módosult, hogy a legtöbb iparágban csak a nagyobb, legalább 20 munkást foglalkoztató ipartelepek adatainak begyűjtésére helyeződött a súlypont. A kisebb üzemek, bár a gyári jellegük a fennálló 2.358/910. K. M. rendelet szerint a 20-nál kevesebb munkás alkalmaztatása esetén sem volt kétséges, mint kevésbé fontos ipartelepek sok esetben kimaradtak az adat-

gyűjtésből. Az 1921 óta évenként végrehajtott gyáripari statisztika a gyári jelleg minél pontosabb megállapítására törekedett. Az adatgyűjtések alapjául szolgáló gyári jegyzék összeállításánál szem előtt tartatott a gyári jelleg megállapító rendelet, mely az ipartörvény novelláris módosítása folytán az ipari üzemek szélesebb körére terjedt ki s iparágankint külön-külön szabályozta a gyári jelleg feltételeit. A háború előtti és háború utáni gyáripari adatgyűjtések között tehát elvi eltérések voltak, az előbbi szűkebb, az utóbbi valamivel tágabb körben állapította meg a gyári jelleg ismérveit. De eltolódásokat okozott az adatgyűjtések végrehajtásánál követett eljárás is, amely a háborút megelőző években megelőzve a begyűjtött adatok feldolgozását, főleg csak a jelentősebb ipartelep adatainak a begyűjtésére irányult. Érdekesen világítják meg ezt a kérdést az alábbi adataink, amelyek az 1913-ban és 1928-ban üzemben volt gyárak közül kiemelik a 20 munkásnál kisebb munkáslétszámmal dolgozó gyári jellegű ipartelepeket.

A húsznál kisebb munkáslétszámmal dolgozó gyári üzemek száma tehát 1928-ban közel háromszorosa az 1913. évben felvett hasonló kis ipartelepek számának, sőt a különbség, melyet a 20 munkásnál kevesebb munkást foglalkoztató gyárak száma között megállapíthatunk, csaknem megegyezik azzal a különbséggel, mely az

4. Az üzemben volt gyárak száma 1913-ban és 1928-ban a 20 munkáson aluli telepek számának feltüntetésével.

Nombre des usines et fabriques en fonctionnement en 1913 et 1928, avec indication des établissements de moins de 20 ouvriers.

I p a r i f ő c s o p o r t Principaux groupes d'industries	Üzemben volt telepek száma Nombre des établissements en fonctionnement					
	Összesen total		20-nál kisebb munkáslétszámmal établissements de moins de 20 ouvriers			
			szám szerint - nombre		százalékban - %	
	1913	1928	1913	1928	1913	1928
I. Vas- és fémipar — <i>Industrie métallurgique</i>	240	303	70	120	29·2	39·6
IIa. Gépgyártás — <i>Construction mécanique</i>	138	164	10	43	7·3	26·2
IIb. Áramfejlesztő tel. — <i>Etablissements produisant du courant électrique</i>	91	257	60	197	65·9	76·7
III. Kőipar — <i>Industrie de la pierre</i>	421	553	101	209	24·0	37·8
IV. Faipar — <i>Industrie du bois</i>	225	404	73	222	32·5	55·0
V. Bőripar — <i>Industrie du cuir</i>	48	83	20	47	41·7	56·6
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Industrie textile</i>	125	281	23	67	18·4	23·8
VII. Ruházati ipar — <i>Industrie de l'habillement</i>	105	152	19	60	18·1	39·5
VIII. Papirosipar — <i>Industrie du papier</i>	52	67	12	18	23·1	26·9
IX. Élelmezési ipar — <i>Alimentation</i>	378	819	160	599	42·3	73·1
X. Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	150	214	68	110	45·3	51·4
XII. Nyomdaipar — <i>Industrie de l'imprimerie</i>	107	117	13	32	12·2	27·4
Összesen — Total	2.080	3.414	629	1.724	30·2	50·5

összes gyárak számában az 1913. évi és 1928. évi adatok szerint fennállott.

De megvilágíthatjuk ezt a kérdést más adatokkal is. Ha az 1928. év végén fennállott gyári jellegű ipartelepeket alapítási év szerint csoportosítjuk, kitűnik, hogy a 3.553 ipartelep közül 2.518 már a háború előtt alakult. Tehát ezek szerint az 1913. évben összeírt gyárak számánál jóval több gyári jellegű ipartelepnek kellett lennie a háborút megelőző évben a mai országterületen, mert a háborús évek alatt, majd a

forradalmak idején s az azokat követő években számos iparvállalat szűnt meg. Ha az 1928. évben fennállott gyárak között csaknem 500-zal több olyan ipartelep található, amely már a háborút megelőző időben alapított, mint amennyit az 1913. évi gyáripari statisztikai adatok mutatnak ki, vajjon hány gyár állott fenn 1913-ban, az azóta megszűnt ipartelepeket is beszámítva? Lássuk azonban, hogyan oszlik meg iparcsoportonként a gyárak száma 1928-ban a gyáralapítás időpontja szerint.

5. A gyári jellegű ipartelepek megoszlása az alakulás időpontja szerint.

Répartition, suivant l'époque de leur création, des établissements industriels de caractère manufacturier.

Ipari főcsoport <i>Principaux groupes d'industries</i>	A gyárak száma 1928. év végén <i>Nombre des usines et des fabriques à la fin de 1928</i>	A gyárak közül a háború <i>Usines et fabriques créées</i>			
		előtt — <i>avant</i>		után — <i>après</i>	
		alakult — <i>la guerre</i>			
		szám szerint <i>nombres</i>	%	szám szerint <i>nombres</i>	%
I. Vas- és fémipar — <i>Industrie métallurgique</i>	306	246	80.4	60	19.6
IIa. Gépgyártás — <i>Construction mécanique</i> ..	171	133	77.8	38	22.2
IIb. Áramfejlesztőtél. — <i>Etablissements produisant du courant électrique</i>	259	128	49.4	131	50.6
III. Kőipar — <i>Industrie de la pierre</i>	611	481	78.7	130	21.3
IV. Fa- és csontipar — <i>Industrie du bois et des os</i>	425	268	63.1	157	36.9
V. Bőripar — <i>Industrie du cuir</i>	87	52	59.8	35	40.2
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Industrie textile</i> ..	286	116	40.6	170	59.4
VII. Ruházati ipar — <i>Industrie de l'habillement</i>	155	85	54.8	70	45.2
VIII. Papirosipar — <i>Industrie du papier</i>	67	45	67.2	22	32.8
IX. Élelmezési ipar — <i>Alimentation</i>	843	702	83.3	141	16.7
X. Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	226	165	73.0	61	27.0
XII. Nyomdaipar — <i>Industrie de l'imprimerie</i> ..	117	97	82.9	20	17.1
Összesen — Total	3.553	2.518	70.9	1.035	29.1

Az 1913. évi adatok szerint csak 2.080 gyár volt üzemben a mai országhatárok között fekvő területen, amelyek közül különösen a háborús évek alatt, majd a következő években számos ipartelep szűnt meg. Mégis az 1928. év végén fennállott gyárak között 438-cal több olyan ipartelep található, amely már 1913-ban is létezett, holott az volna a természetes, ha az 1928. évben jóval kevesebb olyan gyárat találnánk, mely a háborút megelőző időben alakult, mint amennyit az 1913. évi adatok feltüntetnek. Ha az 1913. évi és 1928. évi adatok alapján iparcsoportok szerint hasonlítjuk össze a háború előtt fennállott gyárak számát, nyolc iparcsoportban találunk az 1928. év végén több háború előtt alakult gyárat, mint amennyit az 1913. évi adatok feltüntettek. Ezek között legkiemelkedőbb az élelmezési ipar, mely a malmok gyári kategóriájának kibővítése folytán növekedett jóval magasabbra.

Megállapíthatjuk tehát, hogy az 1913. évi gyáripari statisztika nem öleli fel az összes gyári jellegű ipartelepek adatait, nem is terjed ki a mai értelemben vett gyárak egész csoportjára, de azonkívül számos, többnyire kisebb gyári üzem kimaradt az adatfelvételből. Ismeretes, hogy az 1913. évi adatok feldolgozására csak az 1918. év végén a béketárgyalási előkészületek idején került a sor, amikor az adatgyűjtés hiányosságait pótolni már nem lehetett. A gyárak számában mutatkozó 71%-os többlet tehát, mely az 1913. évi és 1928. évi adatgyűjtési eredmények összehasonlításánál állapítható meg, távolról sem lehet iránymutatója a gyáripar háború utáni fejlődésének. Kitűnik ez egyébként a gyári munkáslétszám összehasonlításából is, amely mindössze 10.8%-kal volt 1928-ban nagyobb az 1913. évinél. Hogy a kisebb munkáslétszámmal dolgozó gyárak egy nem csekély része kimaradt az 1913. évi felvé-

telnél, megállapítható a gyárak átlagos munkáslétszámából, amely 1928-ban 71 főből állott, míg 1913-ban a 100-at is meghaladta.

Az 1913. évi gyáripari adatok összeállításánál kimaradt gyári jellegű ipartelepek termelési értéke is hiányzik az 1913. évi gyáripari termelés értékösszegéből. Mint-hogy azonban a kimaradt gyárak túlnyomólag kisebb gyári üzemek voltak, azok elhagyása jóval kisebb arányban csökkentette a termelési értéket, mint ahogy csökkent a gyárak száma a hiányzó ipartelepek elhagyása folytán. A termelési értékben mégis jelentős különbséget kell tennie az 1913. évi adatgyűjtésből kimaradt gyárak termelési értékének, amint azt a gyárankinti átlagos termelési érték alakulásából látjuk. Az 1913. évi ipari termeléshez viszonyítva ugyanis az 1921—1928. évi gyári termelés összes értéke és ugyanakkor a gyárankinti átlagos termelési érték a következőleg alakult:

6. A gyári termelés értéke 1913-ban és 1921—1928-ig pengőértékben.

Valeur en pengős de la production des usines et des fabriques en 1913 et de 1921 à 1928.

Év Année	Összes termelési érték Valeur tot. de production		Gyárankinti átlagos termelési érték - Valeur moyenne de la production par usine ou fabrique	
	ezer pengőben - milliers de pengős	indexszámban - indices	ezer pengőben - milliers de pengős	indexszámban indices
1913	1,904.232	100.0	915.5	100.0
1921	979.388	51.4	490.9	53.6
1922	1,377.302	72.3	579.2	63.3
1923	1,412.401	74.2	537.4	58.7
1924	1,821.407	95.7	663.1	72.4
1925	2,068.228	108.6	690.8	75.5
1926	2,191.658	115.1	704.0	76.9
1927	2,691.972	141.4	789.9	86.3
1928	2,876.871	151.1	842.7	92.0

A gyárak átlagos termelési értéke tehát 1913-ban jóval nagyobb volt, mint az 1921—1928. évek legnagyobb részében s bár a háború utáni években a gyáripari termelési érték állandóan növekedett, még 1928-ban is 8%-kal kisebb érték jut átlag egy gyárra, mint amennyi az 1913. évi adatok szerint számítható. Ha pedig figyelembe vesszük a gyártott iparcikkek áremelkedését, kitűnik, hogy a gyárak átlagos termelési értéke több éven át a felét sem érte az 1913. évi átlagnak s még 1928-ban is jóval alatta maradt, alig kétharmadát tette az utolsó békeévről kiszámított átlagos termelési értékösszegnek. A gyáripari termelési értéknek a nagykereskedelmi index

alapján történt átszámítása után ugyanis az 1921—1928. évi összes termelési érték és az átlagos gyárankinti termelési érték az 1913. évi hasonló értékhez viszonyítva a következő eltolódásokat mutatja:

7. A gyári termelési érték alakulása 1921—1928-ban békebeli vásárlóerejű pengőértékben az 1913. évi termelési értékhez viszonyítva.

Formation de la valeur de la production des usines et des fabriques en 1921—1928, en valeur de pengős d'un pouvoir d'achat d'avant-guerre et rapportée à la valeur de la production de 1913.

Év Année	Összes termelési érték alakulása Formation de la valeur totale de la production		Gyárankinti átlagos termelési érték alakulása Formation de la valeur moyenne de la production par usine ou fabrique	
	ezer pengőben - milliers de pengős	indexszámban indices	ezer pengőben - milliers de pengős	indexszámban indices
1913	1,904.232	100	915.5	100
1921	1,187.137	62	595.1	65
1922	1,490.586	78	626.8	69
1923	1,061.956	56	404.1	44
1924	1,244.981	65	453.2	50
1925	1,418.538	75	473.8	52
1926	1,670.471	88	536.6	59
1927	1,975.034	104	579.5	63
1928	2,077.163	109	608.4	67

A gyáripar 1921—1928. évi fejlődésének vizsgálatánál már megállapítottuk, hogy a javulás eleinte inkább hullámzó, majd egyenletesebb, de fokozatos emelkedés után 1928-ban 20—25%-ot ért el. Az 1913. évi termelési értékhez viszonyítva az 1921—1928. évi gyári termelés értékösszegeit, a gyártott iparcikkek időközbeni árdrágulása okozta eltolódások kiküszöbölése után megállapítjuk, hogy a gyáripar termelése az 1921—1926. években alatta maradt a békebeli termelésnek, a két utolsó évben azonban már meghaladta azt, de a többlet még 1928-ban is csak 9%-ot tett. Viszont a gyárankinti átlagos termelési értéknél, melynek kiszámításával a gyári jellegű ipartelepek kategóriájának kibővítéséből s az adatgyűjtés gondosabb végrehajtásából származó eltolódások hatását csökkenthetjük le, azt látjuk, hogy az 1921—1928. évi átlagos termelési érték békebeli vásárlóerejű pengőben messze mögötte maradt az 1913. évi átlagnak, 1928-ban is csak kétharmadát érte el annak. Ha a két határ között az 1921—1928. évi gyáripari fejlődés vizsgálatánál megállapított arány szerint keressük azt a viszonyszámot, amely az 1928. évi gyáripari termelési értéknek az alakulását a háború előtti utolsó békeév gyáripari ter-

melési értékhez viszonyítva mutathatja, arra az eredményre jutunk, hogy a gyár-
iparunk nyolc küzdelmes év után, amelyek
alatt állandóan fejlődött, erősödött, a ter-

melésben nem tudta elérni azt a színvonalat
amelyen 1913-ban állott, legalább 10%-kal
alacsonyabb volt annál még 1928-ban is.
Farkasfalvi Sándor dr.

A fogyasztási adó alá eső cikkek termelése és forgalma.

Production et mouvement des articles soumis aux contributions indirectes en Hongrie.

Résumé. En 1928—1929, la production et la
consommation des articles soumis à l'impôt de
consommation ont en général augmenté par rapport
à 1927—1928. On ne constate pas de diminution,
d'ailleurs peu considérable, que pour la bière, les
allumettes et le papier à cigarettes.

Táblázatunk a fogyasztási adó alá eső cikkek
termeléséről és forgalmáról, illetve fogyasztásukról
az utolsó három gazdasági év eredményeit állítja
szembe.

Cukor. (Répacukor fogyasztási értékben és a
másnemű cukor, híg, tömör, együtt.) A cukorter-

A fogyasztási adó alá eső cikkek termelése és forgalma.

Production et mouvement des articles soumis aux contributions indirectes en Hongrie.

Megnevezés Désignation	Egy- ség Unité	Gazdasági év Année économique IX. 1-től VIII. 31-ig	Termelés Production	Termelés + be- hozatal Production + importation	Belföldi fo- gyasztás Consommation intérieure	Belföldi fo- gyasztás, adó- mentes kivitel Consommat. intér. et export. exemptes d'im- pôt
Cukor — <i>Sucre</i>	q	1926/27	1,619.743	1,621.942	957.414	1,619.000
		1927/28	1,716.835	1,721.770	1,056.710	1,697.635
		1928/29	2,013.126	2,019.447	1,078.959	1,984.496
Sör — <i>Bière</i>	hl	1926/27	690.201	691.456	690.439	691.456
		1927/28	671.375	672.450	669.629	672.450
		1928/29	601.241	603.424	602.131	603.424
Benzin — <i>Benzine</i>	q	1926/27	—	38.004	395.623	395.623
		1927/28	—	133.601	534.378	534.378
		1928/29	—	139.368	646.564	646.564
Petróleum — <i>Pétrole</i>	"	1926/27	—	75.852	538.325	538.345
		1927/28	—	138.597	613.870	613.870
		1928/29	—	153.894	687.915	687.916
Gázolaj és vulkánolaj — <i>Huile de gaz et huile volc.</i>	"	1926/27	—	31.220	242.365	244.772
		1927/28	—	50.139	246.326	246.714
		1928/29	—	48.421	271.932	273.198
Kenőolaj — <i>Huile à graisser</i>	"	1926/27	—	42.357	154.183	185.264
		1927/28	—	87.081	162.514	169.640
		1928/29	—	83.539	167.907	175.370
Egyéb ásványolajtermék — <i>Autr. produits d'huile miné- rale</i>	"	1926/27	—	524.927	71.909	72.458
		1927/28	—	423.500	60.352	60.398
		1928/29	—	780.475	67.315	67.317
Gyufadoboz, tok. — <i>Boîte à allumettes</i>	1000 db pièces	1926/27	336.168	337.308	328.621	328.775
		1927/28	326.778	327.146	332.563	332.663
		1928/29	336.220	336.491	319.238	319.238
Gyújtószerszám — <i>Briquet</i> . .	db	1926/27	100.230	146.667	81.515	138.397
		1927/28	371.029	427.760	100.167	247.499
		1928/29	415.540	496.184	125.073	523.742
Tüzkő — <i>Silex</i>	kg	1926/27	—	10.51	10.51	10.51
		1927/28	—	3.64	3.64	3.64
		1928/29	—	16.03	16.03	16.03
Szivarkahüvelydoboz — <i>Boîte à tubes à cigarette</i>	1000 db pièces	1926/27	6.008	6.027	6.082	6.087
		1927/28	6.338	6.387	6.437	6.438
		1928/29	7.346	7.411	7.380	7.380
Szivarkapapírcsomagocskák — <i>Paquet de papier à cigarette</i>	"	1926/27	83.495	83.495	83.801	84.735
		1927/28	87.456	87.456	88.955	88.956
		1928/29	85.416	85.417	85.465	85.465

melés és cukorfogyasztás adatai az utolsó években emelkedést mutatnak, különösen a legutolsó, 1928—1929. év termelési adataiban jelentkezik számottevő növekedés. A termelés ebben az évben már meghaladta a 2 millió q-t. Minthogy pedig a belföldi fogyasztás éppen az utolsó gazdasági évben igen kismértékben emelkedett, az adómentes kivitel jelentősen fokozódott. A behozatal jelentéktelen.

Sör. A sörtermelés az 1926/27. évi lendület után az utolsó három gazdasági évben stagnált. Az 1928/29. évi visszaesés — 671 ezer hl-ről 601 ezer hl-re — számottevő. Minthogy a külforgalom lényegtelen, a belfogyasztás adatai párhuzamosan haladtak a termelés adataival.

Benzin. Benzinfogyasztásunk az utolsó gazdasági évben is emelkedett s 647 ezer q-t tett, amely adat a két év előtti fogyasztásnál 38·8%-kal magasabb.

Petróleum. A petróleumfogyasztás emelkedése kisebb mértékű, mint a benziné. 1928/29-ben a belfogyasztás 688 ezer q volt, a két utolsó év alatt az emelkedés 21·8%.

Gázolaj és vulkánolaj. Míg az előző gazdasági évben a fogyasztás alig mutatott emelkedést, az utolsó gazdasági évben a fogyasztás fokozódása már érezhetőbb. Összesen 272 ezer q került belfogyasztásra.

Kenőolaj. A belfogyasztás évről évre — ha

nem is nagymértékben — emelkedett s 1928/29-ben 168 ezer q-ra rúgott. A külforgalom adatai ingadozást mutatnak.

Egyéb ásványolaj. A fogyasztásban (1928/29: 67 ezer q) az előző gazdasági évben mutatkozó visszaesés után 1928/29-ben emelkedés észlelhető, de a rendelkezésre álló mennyiség nagy emelkedése dacára a két év előtti fogyasztást nem érték el.

Gyufadoboz, tok. A termelés (336 millió db.) némi emelkedéssel a két év előtti szinten mozgott, a fogyasztás kissé visszaesett.

Gyújtószerszám. Jelentős fejlődés az összes adatokban. Bár a behozatal is lényegesen növekszik, a termelés nagyobb része adómentes kivitelre marad. Az 1928/29. évben 416 ezer db. gyújtószerszám állított elő, a belfogyasztás csak 125 ezer db. volt.

Tűzkő. Az 1928/29. évi adatok (fogyasztás 16·03 kg) több, mint négyszeres emelkedést mutatnak az előző év erősen visszaesett adataival szemben.

Szivarkahüvelydoboz. A jelentéktelen külforgalom mellett a termelés és fogyasztás (1928/29: 7·4 millió db.) állandóan nő.

Szivarkapapírcsomagocska. Az előző évvel szemben kisebb csökkenés észlelhető, de az 1926/27. évi mennyiséget a legújabb termelési, illetve fogyasztási adat (85 millió db.) egy árnyalattal meghaladta.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország vasutai az 1928/29. üzletévben.

Les chemins de fer de Hongrie pendant l'exercice de 1928—29.

Résumé. *Le mouvement à distance a été effectué l'année dernière par les Chemins de fer de l'État et par 12 Compagnies. Les premiers ont assuré aussi le service de 62 chemins de fer privés, pour la plupart d'intérêt local. Deux Compagnies privées ont fait faire le service par deux autres entreprises.*

Dans nos tableaux détaillés, nous donnons pour les Chemins de fer de l'État et les lignes privées gérées par eux, les chiffres provisoires relatifs à l'exercice de 1928—1929, et pour les chemins de fer à service autonome (en propre régie) et les lignes privées gérées par eux, ceux de 1928.

★

Vasutaink vezetését az Államvasutakon kívül 12 vállalat tartotta kezében. Az Államvasút saját vonalain kívül 62 magán-, — legnagyobb részt helyi érdekű — vasút vonalain is ellátta a szolgálatot; a magánvasutak közül pedig két társaságra egy-egy más vállalat tulajdonában álló vasút kezelése is volt bízva.

Vasutaink 1928/29. üzletévi teljesítményeit az ezidőszerint rendelkezésünkre álló ideiglenes adataink alapján fogjuk ismertetni. Előre kell azonban bocsátanunk, hogy a M. Á. V. tulajdon vonalaira, valamint a kezelésében állott magánvasutakra vonatkozó adatok az 1928/29. költségvetési évet ölelik fel; viszont a magánvállalatok kezelésében álló vasutak adatai az 1928. naptári évről szólnak.

Vonalhálózat.

Az 1928. év folyamán egy új vasutat adtak át a forgalomnak. Az új vállalat a Kecskeméti Gazdasági Vasút, mely keskeny nyomtávúnak épült s arra van főleg hivatva, hogy a Kecskemét környékén levő s a vasúti közlekedéstől eddig meglehetősen elzárt nagy kiterjedésű tanyavilágot a vasúti forgalomba bekapcsolja. A vasút építési hossza 52·8 km-t, üzleti hossza pedig 52·4 km-t tesz ki. Ezenkívül a M. Á. V. is létesített

1. Építési és üzleti hossz.

Longueur de construction et d'exploitation.

M e g n e v e z é s D é s i g n a t i o n	Exercice de	
	1927-1928	1928-1929
	költségvet. évben	
	km.	
Építési hossz — Longueur de construction		
Magyar kir. államvasutak — Chemins de fer de l'Etat hongrois ..	3.056·0	3.163·4
Magánvasutak		
<i>Chemins de fer privés</i>		
Fővasutak állami kezelésben — Chemins de fer généraux gérés par l'Etat ..	66·7	66·7
Fővasutak magánkezelésben — Chemins de fer génér. en régie privée	709·2	709·2
Összesen — Total ..	775·9	775·9
Helyiérdekű vasutak állami kezelésben — Chemins de fer d'intérêt local gérés par l'Etat ..	3.984·5	3.878·2
Helyiérdekű vasutak magánkezelésben — Chemins de fer d'intérêt local en régie privée ..	799·5	852·3
Összesen — Total ..	4.784·0	4.730·5
Magánvasutak összesen — Total des chemins de fer privés ..	5.559·9	5.506·4
Összesen — Total des chemins de fer ..	8.615·9	8.669·8
Ebből 1 vágányú vonalak hossza — Dont longueur des lignes à 1 voie ..	7.617·7	7.668·1
Ebből 2 vágányú vonalak hossza — Dont longueur des lignes à 2 voies ..	995·5	999·0
Ebből 3 vágányú vonalak hossza — Dont longueur des lignes à 3 voies ..	0·6	0·6
Ebből 4 vágányú vonalak hossza — Dont longueur des lignes à 4 voies ..	2·1	2·1
Üzleti hossz — Longueur d'exploitation		
A saját vonalak hossza — Longueur des lignes propres ..	8.748·8	8.805·7
A bérbé vett és az együttesen használt vonalak hossza — Longueur des lignes affermées et des lignes utilisées en commun ..	97·4	97·4
Összesen — Total ..	8.846·2	8.903·1

egy új, 3·8 km hosszúságú vonalat, mely Budapest-Ferencváros állomást a ceglédi vonallal köti össze. Ez a vonal azonban kizárólag csak teherforgalom lebonyolítására szolgál. Az új vonalak megnyitásával, valamint az egyes vonalrészekén végzett pályaeépítés, továbbá az újabb mérések, adatkiegészítés és helyesbítések számbavételével vasutaink építési hossza 53·9 km-rel bővült s összesen 8.669·8 km kiterjedésű volt.

Tulajdonjogi szempontból is történt némi változás. Az eddig a M. Á. V. kezelésében állott s a Fejér- és Tolnavármegyei h. é. v. r.-t. tulajdonát képezett székesfehérvár—paksi és az adony—adonydunaparti vonalak 1929. év elejétől a M. Á. V. tulajdonába mentek át. Ezekkel, valamint az új felméréseknél eszközölt adathelyesbítések folytán a M. Á. V. tulajdon vonalainak hossza 107·4 km-rel növekedett s összesen 3.163·4 km-t tett ki. Viszont a magánvasutaknál, e vasút adatainak levonásával s az újonnan megnyílt Kecskeméti Gazdasági Vasút adatainak hozzászámításával az építési hossz 53·5 km-rel csökkenve, 5.506·4 km kiterjedésű lett.

Vasutaink az állam és magánvállalatok közötti megoszlásában a változások csak egészen jelentéktelen eltolódást okoztak. Az ország vasútvonalainak ugyanis 36·5%-a esett az állami tulajdonban levő vonalakra (1927/28-ban 35·5%), míg a többi részük a különböző magánvállalatok között oszlott meg.

Kezelés szempontjából szintén jóformán változatlan a helyzet, amennyiben a M. Á. V. tulajdon vonalaival együtt 7.108·3 km hosszúságú vonalon tartotta kezében a forgalom lebonyolítását s ezzel az ország vonalhálózatának 82·0%-án a M. Á. V. látta el a szolgálatot (1927/28-ban 81·4%).

A vonalakon levő *vágányokat* tekintve, az új vasút megnyitásával az egyesvágányú vonalak hossza 50·4 km-rel, az egyik fővárosi pályaudvarból létesített összekötővonal forgalombahelyezésével a kettősvágányú vonalaké pedig 3·5 km-rel növekedett. Az egyesvágányú vonalak aránya — erősebb gyarapodásuk folytán — 88·4%-ról 88·5%-ra emelkedett, míg a kettősvágányúaké — némi növekedésük ellenére is — 11·6%-ról 11·4%-ra csökkent. Azoknak a pályáknak a hossza, melyeken három, illetőleg négy sín pár volt lefektetve, változatlanul 0·6, illetve 2·1 km maradt.

A vasutak *üzleti hossza* 8.846·2 km-ről 8.903·1 km-re emelkedett.

Építmények.

A fontosabb *alépitmények* közül új vonalak megnyitásával és átépítések folytán a hidak száma 2.225-ről 2.230-ra emelkedett. A völgyáthidalások, valamint az alagutak és karzatok száma változatlanul 7, illetőleg 14 maradt; az előbbieket összes hossza 460 métert, az utóbbiaké pedig 3.570 métert tett ki. A vasúti pályát keresztező útátjárók állományában csak egészen jelentéktelen változás állott be. A pályaszínen levő útátjárók száma adathelyesbítés, illetőleg az új vasút megnyitása folytán 168-cal szaporodott s összesen 12.311 volt. A pálya felett vagy alatt vezetett átjárók állományában viszont csökkenés mutatkozik, amennyiben néhány iparvágány beszüntetése folytán számuk 504-ről 498-ra szállott alá.

A *felépitmények* között a pályákon lefektetett vágányok összes hossza 12.952·9 km volt, vagyis 68·7 km-rel több, mint az előző évben. Ebből a keskeny nyomtávú vágányok hossza az 1927/28. évi 431·3 km-rel szemben 488·7 km volt. A lefektetett sínek súlya, új vonalépítések, valamint az év folyamán végzett vonalmegerősítési munkák alkalmával eszközölt síncserék folytán 5.321 tonnával haladta meg az előző évet s összesen 922.811 tonnára rúgott. A vágánycsatlakozások létesítésére 80-nal több, összesen 15.084 váltó szolgált, melyek közül 3.907 (1927/28-ban 3.776) volt központilag állítható.

A *magasépitményeket* tekintve, a vasúti állomások és megállóhelyek száma 32-vel haladta meg az előző évet s összesen 2.071 volt. Ezek közül a nagyobb arányú forgalom lebonyolítására szolgáló ú. n. biztosító berendezéssel 308 volt felszerelve (1927/28-ban 307). Az állomásokon kívül a forgalom zavartalan ellátását szolgálta még 3.300 különféle építmény (kocsi-, áru- és mozdony sín, rakodó, vízállomás stb.), melyek állománya lebontások és átépítések folytán 2-vel csökkent. Újabb években az egyes vasútállomások nagy gondot fordítanak arra is, hogy ahol szükséges, alkalmazottaiknak lakásigényeit is lehetőleg kielégítsék. Az 1928/29. év folyamán 33 újabb, e célra szolgáló épületet emeltek s ezzel a lakóházak száma 960-ra emelkedett.

Járművek.

A vállalatoknak a forgalom lebonyolítására szolgáló járművek állományának szaporítása, illetőleg a meglevő gördülő

anyag javítása és megfelelő modernizálása érdekében kifejtett tevékenysége nem domborodik ki kellően az idevonatkozó adatainkból. Az új beszerzéseket ugyanis ellensúlyozzák azok a járművek, melyeket az év folyamán hasznavehetetlenségük folytán végleg kiselejtezték. A járműveken eszközölt lényegesebb javítási és átalakítási munkák szintén nem tűnnek ki. Az előbb említett selejtezések levonása után vasútvállalataink járműállománya az év folyamán 214 darabbal szaporodott. A legnagyobb mértékben a személykocsik és személyszállító motorkocsik állományát növelték, szám szerint 131-gyel. Az itt tapasztalható emelkedés jórészt arra vezethető vissza, hogy a M. Á. V. az 1928/29. üzletév folyamán is több újabb vonalán, az előző években bevált motoros közlekedést vezette be. Az új beszerzések még a teherkocsik, valamint a poggyász- és postakocsik számát is emelték. A mozdonyok állományánál viszont a selejtezések az új beszerzéseket ellensúlyozták, úgyhogy számuk változatlan maradt.

A járművek üzlethosszkilométerenkinti megoszlását tekintve, az üzleti hossz a forgalmi eszközöknél aránylag erősebb mértékben növekedett s így egy üzlethosszkilométerre az előző évi 498-cal szemben átlag 497 jármű esett.

2. Járművek.

Véhicules.

Költségvetési év <i>Exercice de</i>	Mozdonyok ¹⁾ <i>Locomotives</i>	Személykocsik és személyszállító motorkocsik ²⁾ - <i>Wagons à voyageurs et voitures à moteur à voyageurs</i>	Teherkocsik <i>Wagons à marchandises</i>	Poggyász- és postakocsik - <i>Fourgons et wagons-poste</i>	Összesen <i>Total</i>
	szám szerint — <i>nombres</i>				
1927/928 ..	2.100	3.748	37.023	1.163	44.034
1928/929 ..	2.100	3.879	37.100	1.169	44.248
	száz üzleti hossz - kilométerenkint <i>par 100 kilom. de longueur d'exploitation</i>				
1927/928 ..	24	42	419	13	498
1928/929 ..	24	43	417	13	497

¹⁾ A gőz- és benzinmotoros, valamint a villamoserőre berendezett mozdonyokkal együtt. — *Y compris les locomotives à vapeur et à moteur à benzine, ainsi que les locomotives électriques.*

²⁾ Ebből 1927/928-ban 13 és 1928/929-ben 14 sínautomobil. — *Dont en 1927—28 13 automobiles sur rail et en 1928—29 14.*

Tüzelőanyagfogyasztás.

A vontatási célokra szolgáló üzemi anyagok fogyasztása nagyjában az előző évi kerek között mozgott. A fa mennyiségét 218 tonnával sikerült csökkenteni s az év folyamán elhasznált fa súlya 11.555 tonna volt. A forgalom növekedése, valamint a szokatlan hideg és hosszantartó tél folytán a forgalom lebonyolítására szolgáló szabvány-szénből 44.236 tonnával többre volt szükség, mint az előző évben s ezzel mennyiségük 1,478.320 tonnára emelkedett. Vállalatainknak egyik legfőbb törekvése már évek óta oda irányult, hogy a külföldi szén használatát a lehető legminimálisabbra korlátozzák. A vontatóeszközök berendezésének megfelelő átalakításával ezt az igyekezetüket siker is koronázta, amennyiben a felhasznált külföldi szén mennyiségét az utolsó öt évben kerekben egyötödére sikerült leszorítani, mint azt az alábbi adatok mutatják

É v	Tonna
1925/26	271.084
1926/27	159.901
1927/28	120.295
1928/29	59.215

3. Tüzelőanyagfogyasztás.

Consommation de combustibles.

Költségvetési év <i>Exercice de</i>	A mozdonyok és motorkocsik fűtésére, valamint a vontatási célokra szolgáló áram termelésére felhasznált — <i>Il a été utilisé pour le chauffage des locomotives et des voitures à moteur et pour la production de l'électricité à traction</i>			A felhasznált szénből a külföldi — <i>Charbon étranger utilisé</i>
	fa <i>bois</i>	szabvány-szén ¹⁾ <i>charbon normal¹⁾</i>	egyéb anyag <i>autres matières</i>	
	mennyisége tonnákban — <i>en tonnes</i>			
1927/928 ..	11.773	1,434.084	2.147	120.295
1928/929 ..	11.555	1,478.320	2.199	59.215

¹⁾ Szabványszén alatt olyan salgótarjáni szenet kell érteni, melyből egy kilogramm a mozdonykazánban 4.350 kalória fűtőérték mellett 4.27 kilogramm 9.5 atmoszféra nyomású telített gőzt képes fejleszteni. — *Par charbon normal, on entend le charbon de Salgótarján dont un kilo peut produire, à une valeur de chauffe de 4.350 calories, dans la chaudière de locomotive, 4.27 kilos de vapeur saturée, d'une pression atmosphérique de 9.5.*

Vonatforgalom.

A szokatlanul szigorú tél s az erős havazások a téli hónapokban a forgalomban meglehetősen sok zavart okoztak. Január hó

4. Vonatforgalom.

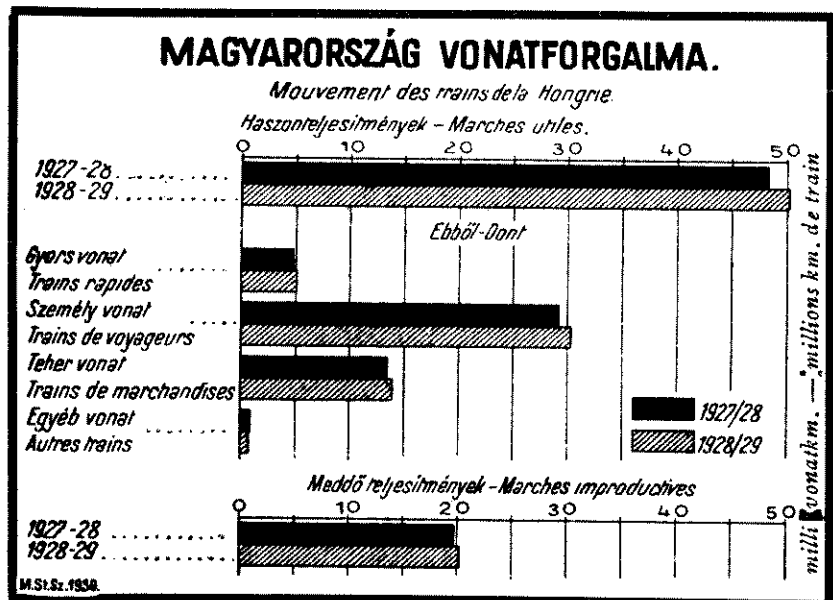
Mouvement des trains.

M e g n e v e z é s <i>D é s i g n a t i o n</i>	Vonalhossz 1000 vonatkilométerekben <i>Longueur de lignes en 1000 trains-kilomètres</i>	
	<i>Exercices de</i>	
	1927/1928	1928/1929
költségvetési években		
Haszonteljesítmények: — <i>Marches à charge:</i>		
Gyorsvonatok által megtett út ¹⁾ — <i>Parcours effectués par des rapides¹⁾</i>	4.756	5.084
Szenély " " " " — " " " " <i>trains de voyageurs</i>	23.541	25.379
Vegyes " " " " — " " " " <i>trains mixtes</i>	5.496	4.987
Tehervonatok által megtett út — <i>Parcours effectués par des trains de marchandises</i>	13.491	13.776
Önkezelési vonatok által megtett út — <i>Parcours effectués par des trains en régie</i>	662	572
Előfogató- és tolómenetek közben megtett út — <i>Parcours effectués pendant des manoeuvres</i>	318	367
Haszonteljesítmények összesen — <i>Total des marches à charge</i>	48.264	50.165
Meddőteljesítmények ²⁾ — <i>Marches improductives²⁾</i>	19.733	20.091
Haszon- és meddőteljesítmények összesen — <i>Marches à charge et marches improductives</i>	67.997	70.256

¹⁾ Ebből 1927/928-ban 125.102, 1928/929-ben 125.686 kilométer a gyorsmotorvonatok és 1927/928-ban 291.652, 1928/929-ben 443.874 a sínautomobilok teljesítménye. — *Dont pour les rapides à moteur: en 1927/928: 125.102 kilom.; 1928/929: 125.686 kilom.; pour les automobiles sur rail: en 1927/928: 291.652 kilom.; 1928/929: 443.874 kilom.*

²⁾ Üres, hideg és egyéb menetek, tolatás, készenléti szolgálat (gőztartás) — *Marches à vide, marches à froid et autres, manoeuvres, permanence (pour entretenir la vapeur).*

végétől egészen március hó első feléig a hófúvások miatt több vonalon a forgalmat teljesen be kellett szüntetni. A legtöbb korlátozás a dunántúli részekre esett s ugyancsak ezen a részen fekvő vonalaknál találjuk a maximumot is, amennyiben egyik vonalon itt 11 napig szünetelt minden forgalom. Az erős tél ezenkívül még azokon a vonalakon is akadályozta a forgalom zavartalan menetét, ahol a forgalmat fenn lehetett tartani. A nagy hidegek ugyanis és az elég gyakori hófúvások a kocsik továbbítását és kezelését erősen hátráltatták. E mellett a hóeltakarítások is igen sok kocsit tartottak lefoglalva, úgyhogy február és március hónapokban néha kocsihiány is mutatkozott. Viszont az eddig rendszeresen az őszi hónapokban jelentkező nagyobb arányú kocsi-szükséglet a mezőgazdasági kivitel erős csökkenése folytán elmaradt.

Az időjárás kedvezőtlen befolyása ellenére az ország vasutainak vonatforgalma emelkedést mutat. A mozgósított vonatok által megtett összes *haszonteljesítmények* 48.3 millió vonatkilométerről 50.2 millió vonatkilométerre emelkedtek. A növekedés a vonatok mindegyik nemére kiterjedt, egyedül a vegyes- és önkezelési vonatoknál tapasztalható némi csökkenés. A vegyesvonatok teljesítményeinek apadása jórészt onnan ered, hogy a M. Á. V. egyes szárnyvonalain a menetsebesség fokozása céljából az eddigi vegyesvonatok helyett a motoros közlekedést vezette be, mely a személy- és teherforgalom kettéválasztásával s így a vegyesvonati forgalom csökkenésével járt. Az önkezelési menetek teljesítményének alakulása nem igazodik a forgalom általános irányához, mert ez a végzett pályaeépítési és fenntartási munkákkal van kapcsolatban. Azonkívül az önkezelési vonatokkal továbbított

anyagok nem kerülnek mindig az illető év folyamán felhasználásra, hanem lehetséges, hogy annak egy része már a rákövetkező év szükségleteinek a biztosítására szolgál. Ha tehát egyik évben célszerűségi szempontból nagyobb anyagkészlettel látták el a raktárakat, akkor a másik évben a készletek kiegészítésére kevesebb önkezelési vonatot kell indítani. A haszonteljesítményeknek a zöme egyébként a személyvonatokra esett (50.6%, 1927/28-ban 48.8%). A gyorsvonatok részesedése 10.1% (9.9%) volt. A tehervonatoké 27.5% (1927/28 27.9%), a vegyesvonatoké 9.9% (1927/28 11.4%) s a haszonteljesítményeknek egészen kis hányada (1.9%, illetve 2.0%) esett az önkezelési, valamint az előfogat- és tolómenetekre.

A *meddőtéljesítmények* az év folyamán 20.1 millió vonatkilométerre rúgtak, vagyis 0.4 millió vonatkilométerrel múlták felül az előző évit.

Végeredményben tehát a meddőtéljesítmények az összes vonatkilométereknek 28.6%-át tették (1927/28-ban 29.0%).

Személyforgalom.

A személyszállító vonatok utasforgalma 121.0 millióról az 1928/29. év folyamán 125.4 millióra emelkedett. A gyarapodás aránya a gyorsvonatoknál 3.1%-ot, a személy- és vegyesvonatoknál 3.6%-ot tett ki. Az utasforgalom fejlődését egyrészt a külföldi vasutakkal való kapcsolataink további kiépítése, másrészt a belforgalomban közlekedett vonatok számának emelése szolgálta.

A forgalom növekedése mindegyik kocsiosztályra kiterjedt, egyedül a gyorsvonatok III. osztályán utazók száma csökkent, kereken 35.000-rel. Viszont ugyancsak a gyorsvonati utasoknál találjuk aránylag a legnagyobb gyarapodást, ahol az I. osztályú utasok szaporodása kereken 43.000 főt tett ki s százalékban kifejezve tehát 35.5% volt. Az I. osztályú gyorsvonati utasoknak ez az aránylag erős szaporodása jórészt onnan ered, hogy az egyes vasutak az év folyamán vezették be a gyorsmotoros közlekedést, melyeken csak I. és III. kocsiosztályok vannak.

Az utasok kocsiosztályonkinti megoszlása némi kis eltolódástól eltekintve, a rendes képet mutatja. A gyorsvonatoknál a magasabb kocsiosztályok aránylag sokkal frekvenciáltabbak, mint az egyéb személyszállító vonatoknál. Míg ugyanis a gyorsvonatok utasainak 5.2%-a esett az I. s

5. Személyforgalom.

Mouvement des voyageurs.

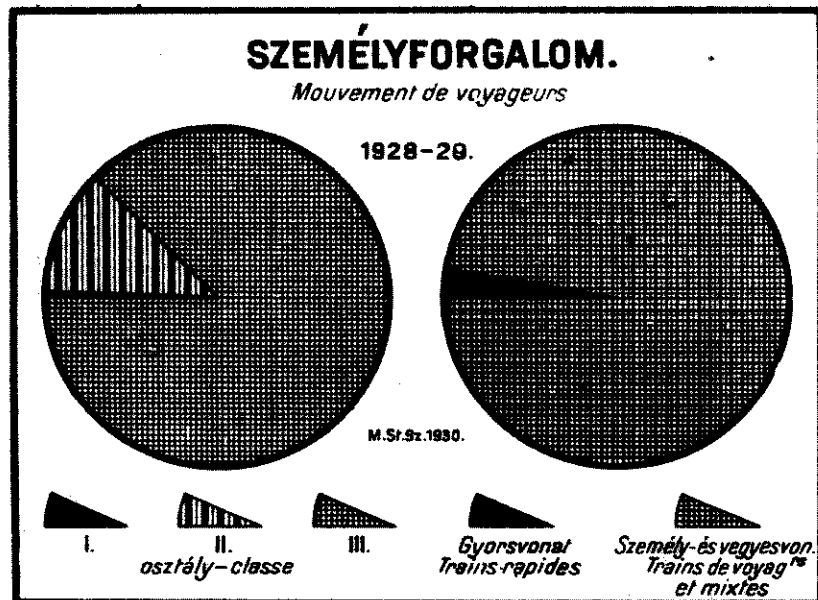
M e g n e v e z é s Désignation	Exercice de	
	1927/28	1928/29
	költségvetési évben	
A szállított személyek száma Nombre des voyageurs transportés	en — 1000-ben	
Gyorsvonat I. osztályán — <i>Rapides, Ire classe</i>	121	164
Gyorsvonat II. osztályán — <i>Rapides, IIe classe</i>	975	1.061
Gyorsvonat III. osztályán — <i>Rapides, IIIe classe</i>	1.959	1.924
Személy- és vegyesvonat I. osztályán — <i>Trains de voyageurs et mixtes, Ire classe</i>	220	225
Személy- és vegyesvonat II. osztályán — <i>Trains de voyageurs et mixtes, IIe classe</i>	12.448	14.091
Személy- és vegyesvonat III. osztályán — <i>Trains de voyageurs et mixtes, IIIe classe</i>	105.296	107.896
Összesen — Total	121.019	125.361
Egy üzleti hossz km-re esik szállított személy — <i>Proportion des voyageurs transportés pour 1 km de longueur d'exploitation</i>	13.976	14.427
A befutott személy km száma Nombre des voyageurs-km parcourus		
az — en I. osztályon — <i>classe</i>	25.070	25.854
a — en II. „ — „	514.671	547.645
a — en III. „ — „	2.625.128	2.597.229
Összesen — Total	3.164.869	3.170.728
Egy üzlethossz km-re esik befutott személy km — <i>Proportion des voyageurs-km parcourus, pour 1 km de longueur d'exploitation</i>	365.492	364.909

33,7% -a a II. osztályra, addig a személy- és vegyesvonatoknál ez az arány az I. osztályú utasok 0,2% -át, a II. osztályúaknál 11,5% -ot tett ki. A személy- és vegyesvonatok III. kocsiosztályú utasainak aránylag magas száma a helyi forgalomban közlekedő személyvonatok közönségéből, különösen a fővárost környező helységekből munkahelyükre bejáró hivatalnokokból és munkásokból, valamint a budapesti tanintézeteket felkereső tanulóifjúságból tevődik össze. A gyorsvonatoknál viszont egyrészt az ebbe a csoportba sorozott s csak I. oszt. kocsikkal közlekedő nemzetközi expresszvonatok közönsége emeli a magasabb kocsiosztályok arányát. Másrészt a gyorsvonatokkal továbbított közvetlen kocsikat használó, jobban szituált nemzetközi utazóközönség inkább megteheti azt, hogy a hosszabb utazásnál nagyobb súllyal latba eső kényelem érdekében áldozatot hozzon s az I. és II. kocsiosztályokban utazzon.

A személykilométerteljesítmény az I. és II. oszt. utasoknál némileg emelkedett, viszont a III. kocsiosztályúaknál csökkent. Végeredményben a befutott személykilométerek 5,9 millióval múlták felül az előző évit s összesen 3.170,7 millió km-t tettek ki. Az I. és II. oszt. utasok által megtett út hosszát a forgalom emelkedésével, illetőleg a fentebb említett s nagyobb távolságra igyekvő nemzetközi expressz- és gyorsvonatok I. és II. oszt. utasai emelik fel. A III. kocsiosztály utasainak tekintélyes hányada a szomszédos forgalomban használta a vasutat s ez kifejezésre jut a személykilométerteljesítményben is.

Teherforgalom.

A vállalatok az 1928/29. üzletév folyamán is minden igyekezetükkel azon voltak, hogy a szállítóközönség igényeinek kielégítésével a forgalmi teljesítményeket fokozzák. Különösen nagy súlyt helyeztek arra, hogy az ország területén átmenő küldemények a lehető leggyorsabban jussanak el rendeltetési helyükre. Ebből a szempontból elsősorban a M. Á. V. jöhet tekintetbe, melynek a nemzetközi forgalomban az átmenő kocsirakományok határszéli vámkezelésénél újabb lényeges könnyítéseket sikerült életbeléptetnie, amivel a szállítási idő jelentősen redukálódott. Azonkívül továbbra is fenntartották a nagy, 45—50 km-es óránkénti sebességgel közlekedő gyorsteherjáratokat és ezekhez a szárnyvonalokról és

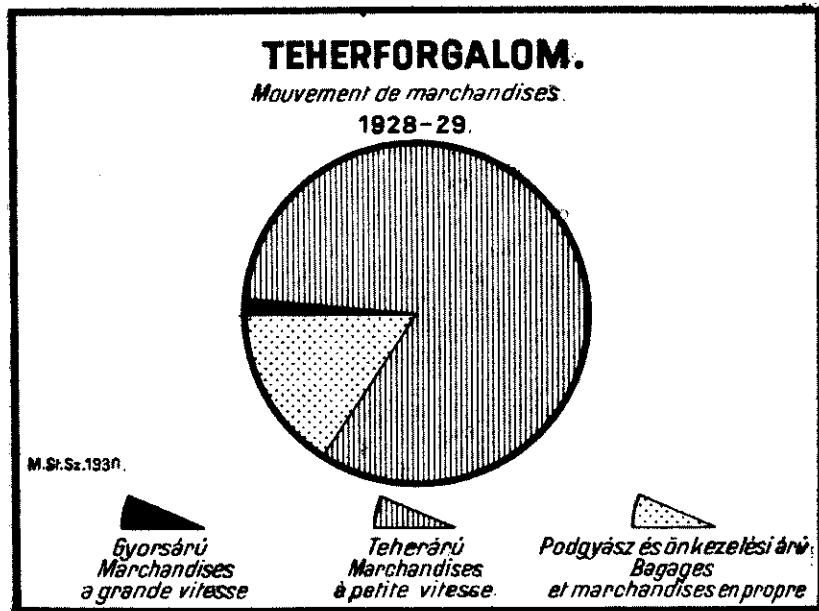
6. Teherforgalom.

Mouvement des marchandises.

Költségvetési év Exercice de	A szállított teherjavak Marchandises		Az összes szállított teherjavakból esik — Relevé des marchandises transportées :					A befutott tonnakilométerek száma Nombre des tonnes-kilom. parcourus		A befutott tonnakilométerekből esik Sur les tonnes-kilom. parcourus, il revient :					
	ezer tonnában milliers de tonnes	üzleti hossz kilométerenkint — par kilom. de longueur d'exploitait.	poggyásza-bagages gyors-marchand. grande vitesse	teher-marchand. petite vitesse	marchandises			ezekben milliers	üzleti hossz kilométerenkint — par kilom. de longueur d'exploitait.	poggyásza bagages	gyors-marchand. grande vitesse	teher-marchand. petite vitesse	marchandises		
					díjköteles soumis à la taxe	díjmentes exemptes de taxe	önkezelési en régie						díjköteles soumis à la taxe	díjmentes exemptes de taxe	önkezelési en régie
	á r ú r a														
ezer tonnában — milliers de tonnes															
1927/928 ..	40.577	4.608	50 489	34.160	643	5.235	3,420.204	388.390	4.124	43.597	2,906.147	20.815	445.521		
1928/929 ..	40.700	4.603	49 520	33.837	638	5.656	3,445.165	389.663	3.891	46.462	2,883.582	21.876	489.354		

helyi érdekű vasutakról megfelelő csatlakozásokat létesítettek. E mellett kellő mennyiségű küldemény esetén továbbra is indítottak ú. n. zárt élő- és gyümölcsvonatokat is, melyek a kiinduló állomástól rendeltetési helyükig vonatrendezés és tolatás nélkül futhattak. Ez utóbbiak különösen a hazai, főként a külföldi városok ellátása szempontjából bírnak nagy jelentőséggel.

A téli mostoha időjárás, valamint a gabonakivitel csökkenése a teherforgalomnál a forgalom javítása érdekében tett intézkedések ellenére is, elég észrevehetően érezte kedvezőtlen hatását. A szállított összes teherjavak mennyisége ugyan általában véve 123.000 tonnával haladta meg az előző évit s összesen 40.7 millió tonnára rúgott; azonban ezt a növekedést jórészt a szállított díjmentes önkezelési áruk, vagyis azon áruk mennyiségének emelkedése idézte elő, melyek a vállalatoknak üzleti hasznot nem hajtanak. Viszont a bevétel szempontjából legjelentősebb árunemnek, a teherárúknak forgalma 323.000 tonnával csökkent s összesen 33.8 millió tonnát tett ki. A díjköteles szállítmányok közül egyedül a gyorsárúknak mennyisége emelkedett 489.000 tonnáról 520.000 tonnára.

Balesetek.

A forgalom növekedésével a balesetek száma is megszorodott. A forgalom közben előfordult balesetek száma ugyanis

7. Balesetek — Accidents.

Költségvetési év Exercice de	Vasúti üzemi balesetek Accidents d'exploitation					A balesetek folytán Par suite des accidents								Accidents survenus à					
	kisiklások Déraillements	összeütközések Collisions	horzsolások Contusions	egyéb Autres	összes Total des balesetek accidents	meghalt — sont morts :				megsérült — ont été blessés :				Utasokat des voyageurs	Vasúti alkalmazottakat — des employés de chem. de fer	Idegen személyeket d'autres personnes			
						utások voyageurs	vasúti alkalmazottak — employés de chem. de fer	idegen személyek autres personnes	összes személyek total des personnes mortes	utások voyageurs	vasúti alkalmazottak — employés de chem. de fer	idegen személyek autres personnes	összes személyek total des personnes blessées						
	s z á m a																		
														ért baleseteknél		száma — pour 1 million d'habitants			
1927/928	147	10	31	329	517	15	36	150	201	118	55	78	251	0.1	1.0	1.987	1.300	17.4	9.1
1928/929	150	12	148	402	712	27	33	181	241	120	58	134	312	0.2	0.9	2.158	1.228	21.0	15.6

ságtól beszerzett külön közlésekből meríti az adatait.

Vízállás, jégzajlás és időjárás.

Az egész évet általában az alacsony vízállás jellemzi, mely néha olyan méretű volt, hogy a hajóforgalmat is kedvezőtlenül befolyásolta. Az alacsony víz miatt ugyanis a hajókat nem lehetett kellőképpen megterhelni s emellett igen óvatos járásra voltak kényszerítve, ami a forgalmat meglehetősen meglassította.

A Duna vízállása már az év elején igen alacsony volt. Február végével válik kedvezőbbé a helyzet, amikor az év folyamán a legmagasabb vízállást észlelték. Ettől kezdve július végéig elég kedvező volt a vízállás, azután azonban az év végéig igen alacsony vízben kellett a hajóknak közlekedniük.

A Tisza vízállása nagyjában szintén hasonló volt. A kulminációs pontot itt április második felében érte el s az aránylag magasabb vízállás csak

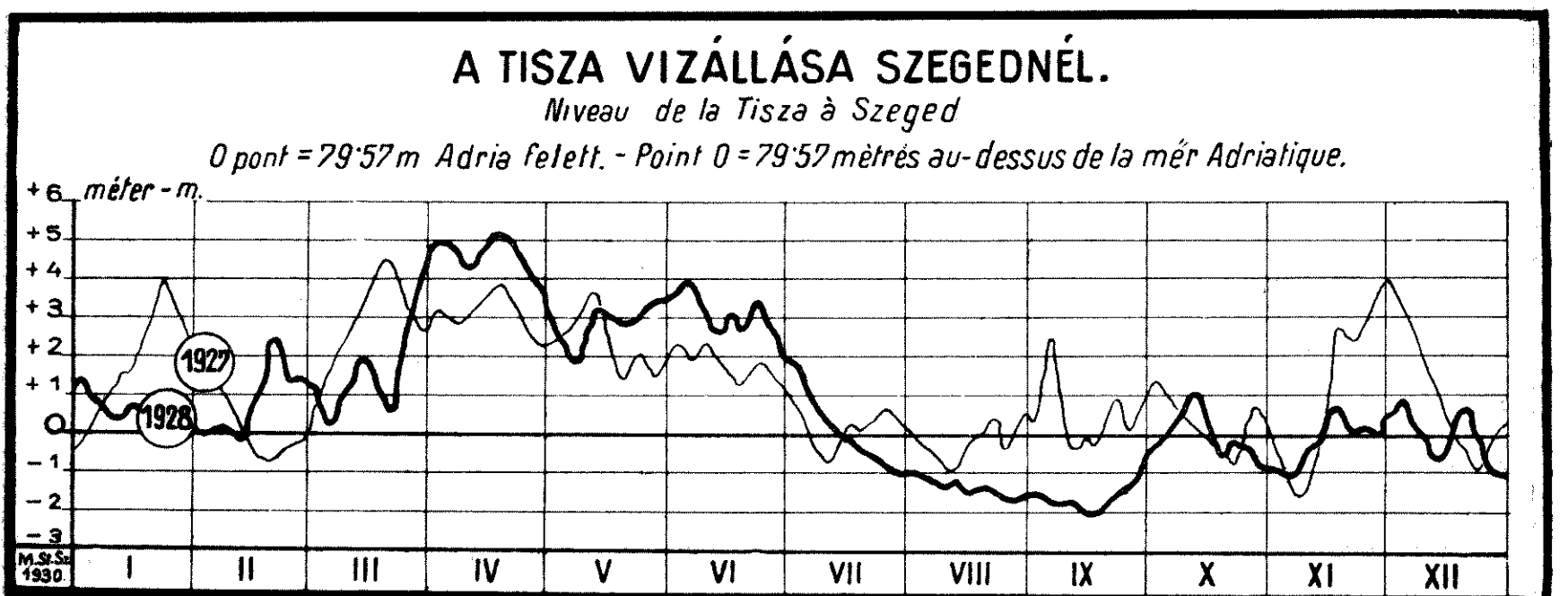
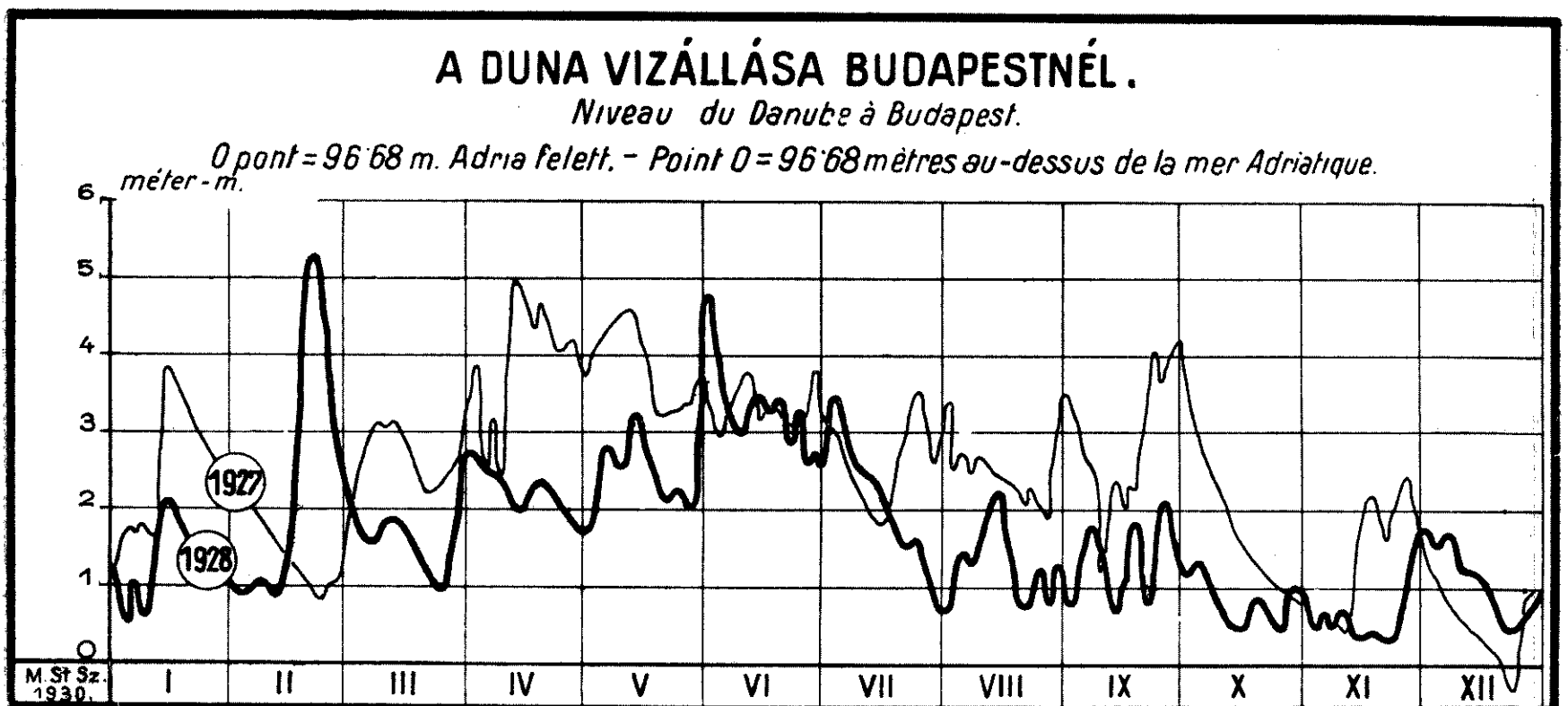
június hó végéig tartott. Az év eleje és vége igen alacsony vízállású volt, úgyhogy szeptemberben a forgalmat is be kellett szüntetni.

A Dráva vízállása is az év legnagyobb részében alacsony volt s emellett a folyamfenék is meglehetősen el van hanyagolva, ami mind károsan befolyásolta a forgalom menetét.

Az időjárási viszonyok meglehetősen kedvezőek voltak s a sűrű köd, melynek ebből a szempontból legjelentősebb szerepe van, körülbelül 15 esetben okozott a forgalomban jelentősebb késéseket.

Forgalmi időszak.

A Dunán az enyhébb idő beálltával a jég eltakarodása után a teheráruforgalom már január hó vége felé megindult. Ezt követőleg március hó elejével forgalomba helyezték a személyhajójáratokat is. A forgalom egész éven át nem szenvedett fennakadást s egyfolytában december hó elejéig tartott.

A tiszai hajózás február első felében kezdődött, azonban február 26-tól március 25-ig be kellett szüntetni. Az áprilisban újból megindított forgalmat az alacsony vízállás szeptember hóban ismét megszakította. A forgalmi időszak december második felében ért véget.

Forgalom.

A Duna forgalmáról azok az adatok tájékoztatnak, melyek a Szobon és Mohácson át be-, illetőleg kilépett hajók számát tüntetik fel. Az átmenő forgalomra nézve, sajnos, ez alkalommal sem szolgálhatnak az adatok tájékozással, mert ez a körülmény a Révfőkapitányságoknál vezetett nyilvántartásokból pontosan nem állapítható meg. Az ország területén átmenő hajók tehát kétszeresen, mint be- és mint kilépő hajók vannak számba véve.

Az 1. számú táblából megállapíthatjuk, hogy a Duna forgalma az 1928. évvel is alaposan megnövekedett. A Dunán közlekedett vontatógőzösök

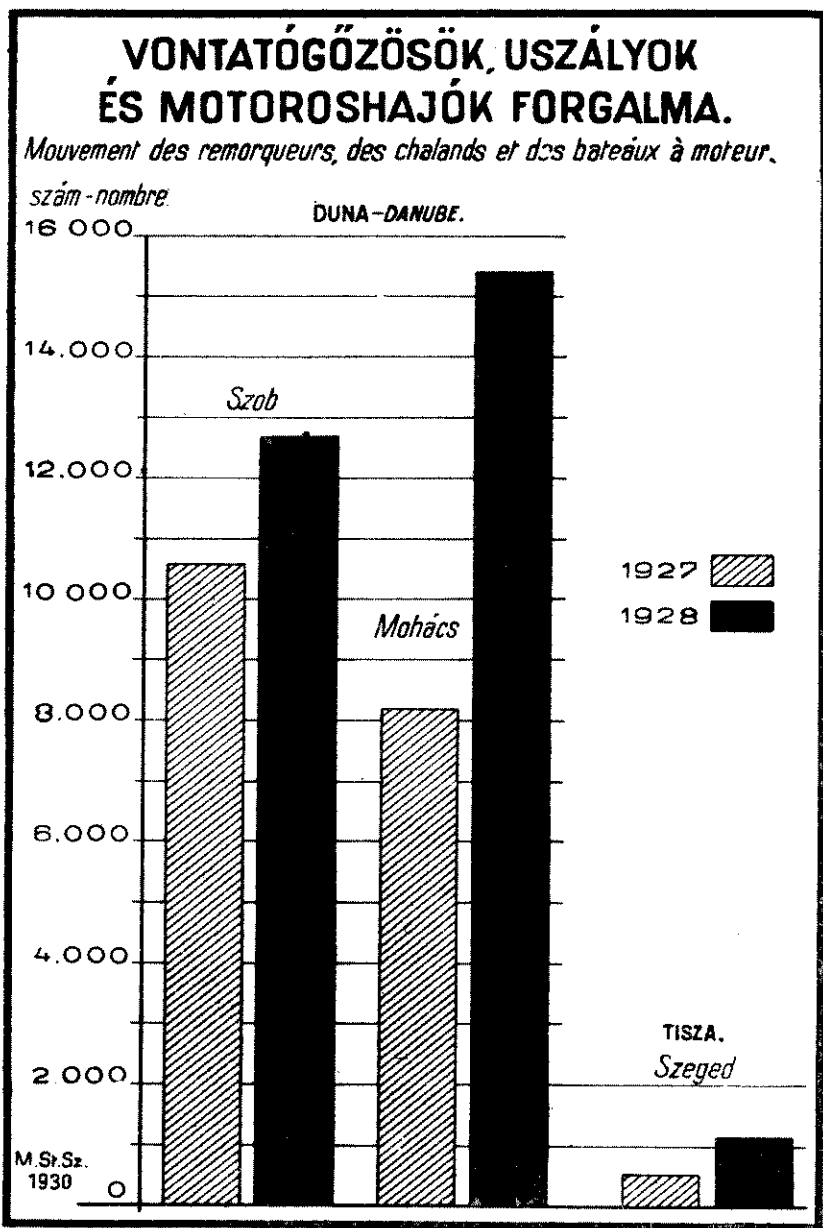
száma ugyanis csaknem kétszeresére, 5.271-re, az uszályoké pedig kereken 6.000 darabbal növekedve 21.418-ra emelkedett. A két határállomás közül különösen Mohács forgalma emelkedett erős mértékben, úgyhogy a vontatógőzösöknek az előző évi 48·9%-kal szemben 70·4%-a, az uszályhajóknak pedig 54·6%-a (1927-ben 42·5%) ezen a határállomáson át lépett be, illetőleg hagyta el az ország területét. A vontatógőzösök, illetőleg uszályok nemzetisége szerinti megoszlása szempontjából a vontatógőzösöknek 23·1%-a osztrák (1927-ben 28·3%) volt. A Szerb-Horvát-Szlovén állam 21% (22·1%) és Magyarország 15·5%-kal (18·1%) volt képviselve. Az uszályok zöme 27·1% ez alkalommal is osztrák lobogó alatt hajózott, magyar uszályokra pedig az összes uszályok 17·5%-a esett.

A Tisza hajóforgalma szintén emelkedett. A Szegeden megfordult külföldről jövő és menő gőzösök és uszályok száma ugyanis körülbelül kétszeresére emelkedett. A ki- és belépett gőzösök száma

1. A Duna határállomásainak áruszállító hajóforgalma 1927-ben és 1928-ban.

Mouvement, aux ports de frontière danubiens, des bateaux de marchandises en 1927 et 1928.

A vontatógőzösök, illetőleg uszályok nemzetisége <i>Nationalité des remorqueurs et des chalands</i>	S z o b <i>Port de frontière de Szob</i>			M o h á c s <i>Port de front. de Mohács</i>		A két határállomást érintett <i>Ports de Szob et de Mohács</i>			
	h a t á r á l l o m á s t é r i n t e t t						vontatógőzösök <i>remorqueurs</i>	uszályok <i>chalands</i>	motorhajók <i>bateaux à moteur</i>
	vontatógőzösök <i>remorqueurs</i>	uszályok <i>chalands</i>	motorhajók <i>bateaux à moteur</i>	vontatógőzösök <i>remorqueurs</i>	uszályok <i>chalands</i>	összes — <i>au total</i>			
	s z á m a — n o m b r e								
Angol — <i>Anglais</i>	1927	27	13	—	1	—	28	13	—
	1928	27	8	17	54	34	81	42	17
Belga — <i>Belge</i>	1927	—	—	—	—	4	—	4	—
	1928	14	20	—	4	6	18	26	—
Bulgár — <i>Bulgare</i>	1927	—	45	—	—	—	—	45	—
	1928	—	41	—	—	12	—	53	—
Cseh-Szlov. — <i>Tchéco-Slov.</i>	1927	221	892	—	184	566	405	1.458	—
	1928	222	918	204	532	1.042	754	1.960	204
Francia — <i>Français</i>	1927	73	237	—	53	256	126	493	—
	1928	63	215	—	100	354	163	569	—
Görög — <i>Grec</i>	1927	9	16	—	1	3	10	19	—
	1928	6	17	9	16	4	22	21	9
Holland — <i>Néerlandais</i>	1927	26	109	—	21	94	47	203	—
	1928	—	127	107	288	418	288	545	107
Magyar — <i>Hongrois</i>	1927	329	2.004	—	208	1.009	537	3.013	—
	1928	382	2.089	161	436	1.658	818	3.747	161
Német — <i>Allemand</i>	1927	133	1.118	—	91	852	224	1.970	—
	1928	52	1.201	769	493	1.428	545	2.629	769
Olasz — <i>Italien</i>	1927	—	—	—	—	—	—	—	—
	1928	—	—	—	4	—	4	—	—
Osztrák — <i>Autrichien</i>	1927	340	2.617	—	498	1.918	838	4.535	—
	1928	334	2.628	117	883	3.181	1.217	5.809	117
Román — <i>Roumain</i>	1927	30	294	—	64	498	94	792	—
	1928	70	391	—	186	678	256	1.069	—
Svájc — <i>Suisse</i>	1927	—	5	—	—	13	—	18	—
	1928	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz. H. Sz. — <i>Serbe C. S.</i>	1927	325	1.763	—	329	1.527	654	3.290	—
	1928	389	2.078	—	716	2.870	1.105	4.948	—
Összesen — <i>Total</i>	1927	1.513	9.113	—	1.450	6.740	2.963	15.853	—
	1928	1.559	9.733	1.384	3.712	11.685	5.271	21.418	1.384

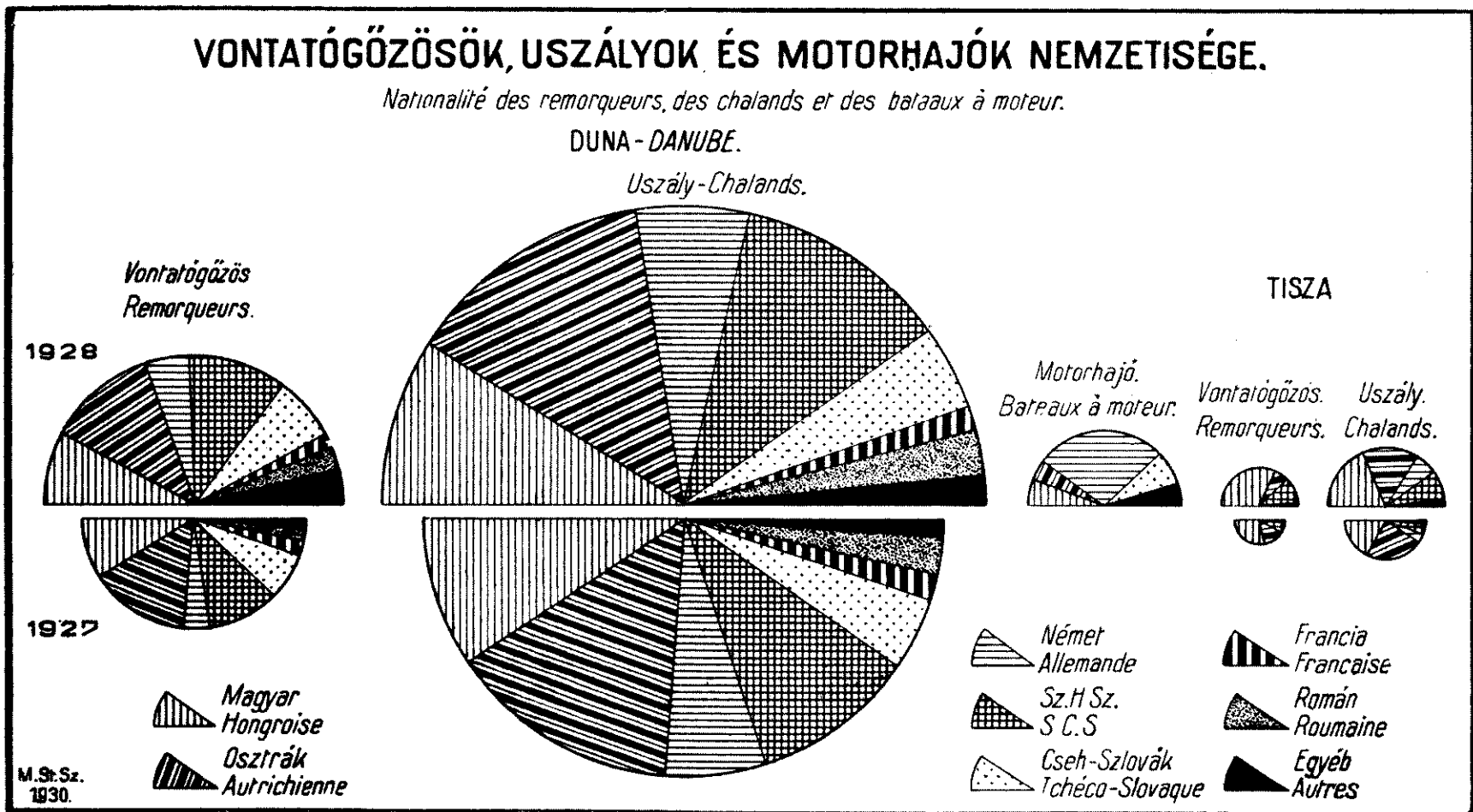

ezzel 328-at, az uszályoké pedig 778-at tett ki. A vontatógőzösök és uszályok legnagyobb hányada ebben az évben magyar járművekre esett. Magyar lobogó

2. Szeged áruszállító hajóforgalma 1927-ben és 1928-ban.

Mouvement des bateaux de marchandises à Szeged, en 1927 et 1928.

A gőzösök, illetőleg uszályok nemzetisége <i>Nationalité des vapeurs et des chalands</i>	A be- lépett		A ki- lépett		
	gőzösök <i>Vapeurs</i>		uszályok <i>Chalands</i>		
	en- trés	sof- tis	en- trés	sof- tis	
száma — nombre					
Angol — <i>Anglais</i>	1927	—	—	—	—
	1928	—	—	1	—
Bulgár — <i>Bulgare</i>	1927	—	—	—	1
	1928	—	—	2	1
Cseh-Szlovák — <i>Tchéco-Slovaque</i>	1927	—	—	—	1
	1928	—	—	—	—
Francia — <i>Français</i> ..	1927	—	—	—	—
	1928	—	—	—	—
Görög — <i>Grec</i>	1927	—	—	—	—
	1928	—	—	—	—
Holland — <i>Néerlandais</i> ..	1927	—	—	1	1
	1928	3	3	3	3
Magyar — <i>Hongrois</i> ..	1927	41	39	69	66
	1928	111	98	136	142
Német — <i>Allemand</i>	1927	—	—	14	12
	1928	—	—	45	40
Osztrák — <i>Autrichien</i> ..	1927	22	26	100	92
	1928	19	23	122	122
Román — <i>Roumain</i>	1927	2	2	3	3
	1928	1	—	11	7
Sz. H. Sz. — <i>Serbe C. S.</i>	1927	10	10	21	16
	1928	39	37	72	71
Összesen — <i>Total</i>	1927	75	77	208	192
	1928	172	156	392	386

3. Barcs áruszállító hajóforgalma 1927-ben és 1928-ban.

Mouvement des bateaux de marchandises à Barcs, en 1927 et 1928.

A gőzösök, illetőleg uszályok nemzetisége <i>Nationalité des vapeurs et des chalands</i>		A be- lépett		A ki- lépett	
		gőzösök <i>Vapeurs</i>		uszályok <i>Chalands</i>	
		en- trés	sor- tis	en- trés	sor- tis
		száma		nombre	
Angol — <i>Anglais</i>	1927	—	—	—	—
	1928	—	—	1	1
Magyar — <i>Hongrois</i> . .	1927	4	4	4	4
	1928	—	—	2	2
Német — <i>Allemand</i> . . .	1927	—	—	—	—
	1928	—	—	4	4
Osztrák — <i>Autrichien</i> . .	1927	1	1	1	1
	1928	5	5	1	1
Sz. H. Sz. — <i>Serbe C. S.</i>	1927	7	7	10	10
	1928	18	18	28	28
Összesen — <i>Total</i>	1927	12	12	15	15
	1928	23	23	36	36

alatt közlekedett ugyanis a gőzösök 63,7%-a (52,6%) s az uszályok 35,7%-a (33,8%).

A Drávára vonatkozó adatokat ez alkalommal először közölhetjük. A barcsi határállomás forgalma elenyészően csekély, újabb adatok azonban itt is növekedésről adnak számot.

A főváros kikötőinek külfölddel való személyforgalmát a 4-es számú tábla mutatja. A forgalom nagyjában a tavalyi keretek között mozgott: a magyar honosságú utasok száma némileg csökkent, az idegen honosoké pedig kis mértékben emelkedett. Végeredményben a külföldi viszonylatban közlekedő személyszállító hajók útleveles személyforgalma 429-cel maradt alatta az előző évinek s összesen 43.774 utasból állott. A szállított utasoknak nagyobb hányada 52,1% (1927-ben 53,5%) ez alkalommal is magyar honosságú volt.

A forgalom közben előfordult balesetek száma az év folyamán 46 volt, melyből 41 a Dunán, 5 pedig a Tiszán történt.

A csónakok és 20 tonnán aluli vízijárművek nyilvántartása is a Révfőkapitányság hatáskörébe tartozik. E járművek száma 2.963-al haladta meg az előző évit s ezzel az 1928. év végével 17.828 ilyen-

4. A külföldi viszonylatban közlekedő személyszállító hajók útleveles személyforgalma Budapesten 1927-ben és 1928-ban.

Mouvement, à Budapest, en 1927 et 1928, des voyageurs munis de passeport, sur les bateaux de service international.

Honosság <i>Nationalité</i>	Az utasok száma <i>Nombre des voyageurs</i>		
	1927	1928	
A belépett <i>Entrés</i>	magy. honos. — <i>ressortis. hongrois</i>	15.181	14.829
	idegen — <i>étrangers</i>	13.745	14.542
A kilépett <i>Sortis</i>	magy. — <i>ressortis. hongrois</i>	8.484	7.990
	idegen — <i>étrangers</i>	6.793	6.413
Az összes <i>Total</i>	magy. — <i>ressortis. hongrois</i>	23.665	22.819
	idegen — <i>étrangers</i>	20.538	20.955

5. Nyilvántartott vízijárművek 1927-ben és 1928-ban

Bateaux enregistrés en 1927 et 1928.

A szakasz megjelölése <i>Désignation de la section fluviale</i>	A csónakok és 20 tonnán alóli vízijárművek száma <i>Nombre des canots et des bateaux au-dessous de 20 tonnes</i>	
	1927	1928
Gönyű	1.539	1.744
Komárom	79	107
Esztergom	205	242
Szob	647	749
Budapest	5.662	7.148
Dunaföldvár	949	1.063
Baja	2.240	2.351
Mohács	369	445
Szeged	2.250	2.771
Barcs	249	301
Balaton	676	907
Összesen — <i>Total</i>	14.865	17.828

fajta járnú volt nyilvántartva. A csónakok számának ily nagyarányú gyarapodása a vízi sport örven-detes fellendülését mutatja.

V. J. dr.

A fizetési mérleg alakulása néhány országban.

Formation de la balance des paiements dans quelques pays.

Résumé. Une grande partie des pays ont déjà adopté, pour leur balance des paiements, un modèle recommandé par la Société des Nations, groupant logiquement les postes et permettant les comparaisons internationales. Nous offrons ci-après les données sommaires de quelques pays ayant fait leur balance d'après le schéma de la S. D. N.

*

A nemzetközi gazdasági érintkezések intenzívebbé válásával a fizetési mérlegek jelentősége is fokozatosan növekszik s a nemzetközi értékmozgalom eredményeinek változásait egyre szélesebb körű érdeklődés kíséri. A fizetési mérleg van hivatva ugyanis számot adni arról, hogy egy országnak a nemzetközi gazdasági élettel való kapcsolata milyen széles skálán mozog s e kapcsolatából eredőleg milyen kötelezettségei, illetve követelései támadtak. A helyesen felállított fizetési mérleg eredményeiből állapítható meg a legmegbízhatóbban, hogy valamely ország a nemzetközi gazdasági életben milyen szerepet tölt be, a részletadatok pedig a belső gazdasági viszonyok megismeréséhez is becses támpontokat szolgáltatnak. Mindezeknél fogva a fizetési mérleg megállapítása az utóbbi évtizedek folyamán a gazdaságstatisztikának egyik legfontosabb feladatává érlelődött. Ennek megoldására már a múlt század közepe óta történtek kísérletek, melyek azonban még meglehetősen kezdetleges eszközök mellett kétes értékű eredményeket mutattak fel. A nemzetközi mérlegek összeállítására irányuló munkálatok a századforduló elején egyre gyakoribbak s már a háború kitörése előtt az országok jó részében találkozunk magánosok által összeállított fizetési mérlegekkel. E mérlegek összehasonlítása azonban azt mutatta, hogy nemcsak az összeállításnál alkalmazott módszerek nem egységesek, hanem igen lényeges szerkezeti és lényegbeli eltérések is vannak, amelyek jórészt annak a következményei, hogy a fizetési mérleg fogalmának egyes elemei még elméletileg sem voltak kellőképpen tisztázva. Ez a magyarázata egyben annak a feltűnőnek mondható körülménynek, hogy a fizetési mérlegek összeállítása sehol sem képezte a hivatalos statisztikai tevékenység tárgyát. Miután a fizetési mérleg egyre növekvő jelentőségű problémájának tisztázásához úgy elméleti, mint gyakorlati szempontból igen fontos érdekek fűződtek s miután a cél eléréséhez első sorban a statisztika segítségére kellett támaszkodni, a fizetési mérleg kérdésének vizsgálatát *de Foville*

javaslatára a Nemzetközi Statisztikai Intézet is programjába vette. A statisztikának ez a nemzetközi szerve mindenesetre elsősorban volt hivatott, hogy az elméleti kérdések tisztázása mellett olyan egységes módszereket állapítson meg, amelyek révén a felállítandó nemzetközi mérlegek összehasonlítása lehetővé válik. Az 1905-ben Londonban tartott közgyűlés határozatot fogadott el, melynek értelmében az Intézet a nemzetközi fizetési mérleg alapelveinek vizsgálatára és kimunkálására egy bizottságot alakít. Ez a bizottság, melynek elnöke *dr. Ignatz Gruber* bécsi statisztikus volt, az 1907 augusztusában az Intézetnek Kopenhágában tartott 11. ülésén terjesztette elő tanulmányainak eredményét. A bizottság hangsúlyozva azt, hogy a hivatalos statisztikai szolgálat van hivatva elsősorban a fizetési mérleg összeállításához megkívánható adatokat összegyűjteni s e célból az adatgyűjtéseket a szükséges irányban kiegészíteni, másrészt figyelembe véve az észlelés elé tornyosuló akadályokat, egy olyan egységes mérlegmintát hozott javaslatba, amely számol az egyes országok statisztikai szolgálatának eltérő fejlettségi fokával. Ez a séma azonban — éppen ezért — a tudományos kívánalmakat nem tudta teljes mértékben kielégíteni s általános alkalmazására sor nem is került.

A háború kitörésével az Intézetnek ezirányú munkálkodása félbeszakadt. A háború után, amidőn a gyökerestől megváltozott gazdasági viszonyok, a módosult nemzetközi gazdasági érintkezések, a nemzetközi értékforgalom terjedelmében és szerkezetében beállott eltolódások a fizetési mérlegek alakulásának vizsgálatát különösen aktuálissá tették, ismét csak a magánkutatás volt az, mely a fizetési mérlegek összeállításának munkáját végezte. Ezeknek a munkálatoknak, bármily alaposak voltak is különben, még mindig megvolt az a nagy hézaguk, hogy különböző módszerek szerint készültek s így összehasonlításuk alig volt lehetséges. Pedig nyilvánvaló, hogy a fizetési mérlegeknél — miként az összes statisztikailag megrögzített jelenségnél — különös fontossággal bír az összehasonlíthatóság, mely részben bizonyos ellenőrzést tesz lehetővé, részben némely jelenségnek egyedül adhatja magyarázatát.

A fizetési mérlegmunkálatok tökéletesítését tehát kettős irányban kellett keresni: 1. Az összehasonlíthatóság érdekében: azonos alapelvek, illetve egyöntetű módszerek megállapításában; 2. a teljesség érdekében: a hivatalos statisztikai szolgálat fokozottabb bevonásában. E kettős cél elérése érde-

Néhány ország fizetési mérlegének alakulása 1927-ben.
Formation de la balance des paiements de quelques pays en 1927.

Ország; a forgalom iránya Pays; sens du mouvement	Folyó tételek — <i>Articles courants</i>						Tőkeforgalmi tételek — <i>Mouvement des capitaux</i>							Összesen <i>Total</i>
	áruforgalom <i>marchandises</i>	kamatok és osztalékok <i>intérêts et dividendes</i>	vándormozgalmak <i>mouvement migratoire</i>	idegenforgalom <i>mouvement touristique</i>	egyéb folyó tételek <i>autres articles courants</i>	együtt <i>ensemble</i>	tőketörlesztés <i>amortissements</i>	értékpapírforgalom <i>mouvement des titres</i>	devizaváltás <i>changement du stock de devises</i>	hosszúlejáratú új kölcsön <i>opérations à long terme</i>	rövidlejáratú új kölcsön <i>opérations à court terme</i>	egyéb tőkeforgalmi tételek <i>autres articles</i>	együtt <i>ensemble</i>	
millió pengőben — <i>en millions de pengős</i>														
Amerikai E. Államok <i>Etats-Unis d'Amérique</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	29.833	4.524	199	870	3.937	39.363	1.730	2.635	1.041	5.229	—	—	10.635	49.998
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	27.642	1.599	1.372	4.381	1.496	36.490	398	4.552	131	8.461	—	—	13.542	50.032
Egyenleg — <i>Solde</i>	+2.191	+2.925	-1.173	-3.511	+2.441	+2.873	+1.332	-1.917	+ 910	-3.232	—	—	-2.907	- 34
Bulgária <i>Bulgarie</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	225	1	7	2	7	242	—	4	29	16	—	—	49	291
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	223	49	3	8	5	288	3	—	—	—	—	—	3	291
Egyenleg — <i>Solde</i>	+ 2	- 48	+ 4	- 6	+ 2	- 46	- 3	+ 4	+ 29	+ 16	—	—	+ 46	—
Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	3.422	57	94	121	172	3.866	37	309	—	48	274	—	668	4.534
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	3.048	180	28	119	168	3.543	110	421	—	99	251	34	915	4.458
Egyenleg — <i>Solde</i>	+ 374	- 123	+ 66	+ 2	+ 4	+ 323	- 73	- 112	—	- 51	+ 23	- 34	- 247	+ 76
Dánia <i>Danemark</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	2.417	53	3	8	207	2.688	—	61	—	230	—	—	291	2.979
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	2.538	130	—	15	22	2.705	8	61	—	—	157	—	226	2.931
Egyenleg — <i>Solde</i>	- 121	- 77	+ 3	- 7	+ 185	- 17	- 8	—	—	+ 230	- 157	—	+ 65	+ 48
Lengyelország¹⁾ <i>Pologne¹⁾</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	1.474	—	157	38	98	1.767	23	20	—	8	540	12	603	2.370
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	1.082	101	21	48	109	1.361	393	4	—	26	180	9	612	1.973
Egyenleg — <i>Solde</i>	+ 392	- 101	+ 136	- 10	- 11	+ 406	- 370	+ 16	—	- 18	+ 360	+ 3	- 9	+ 397
Magyarország <i>Hongrie</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	800	21	29	8	39	897	—	67	—	295	230	1	593	1.490
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	1.150	184	7	43	41	1.375	22	62	28	—	—	1	113	1.488
Egyenleg — <i>Solde</i>	-350	-113	+ 22	- 35	- 2	-478	- 22	+ 5	- 28	+295	+230	+ —	+480	+ 2
Németország <i>Allemagne</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	14.285	—	—	—	978	15.263	—	204	781	1.850	4.490	—	7.325	22.588
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	19.173	585	—	—	1.798	21.556	184	163	—	—	685	—	1.032	22.588
Egyenleg — <i>Solde</i>	-4.888	- 585	—	—	- 820	-6.293	- 184	+ 41	+ 781	+1.850	+3.805	—	+6.293	—

¹⁾ 1926. évre vonatkozó adatok. — *Données relatives à l'année de 1926.*

Ország; a forgalom iránya <i>Pays; sens du mouvement</i>	Folyó tételek — <i>Articles courants</i>						Tőkeforgalmi tételek — <i>Mouvement des capitaux</i>							Összesen <i>Total</i>
	áruforgalom <i>marchandises</i>	kamatok és osztalékok <i>intérêts et dividendes</i>	vándormozgalm <i>mouvement migratoire</i>	idegenforgalom <i>mouvement touristique</i>	egyéb folyó tételek <i>autres articles courants</i>	együtt <i>ensemble</i>	tőketörlesztés <i>amortissements</i>	értékpapírforgalom <i>mouvement des titres</i>	devizaváltozás <i>changement du stock de devises</i>	hosszúlejáratú új kölcsön <i>opérations à long terme</i>	rövidlejáratú új kölcsön <i>opérations à court terme</i>	egyéb tőkeforgalmi tételek <i>autres articles</i>	együtt <i>ensemble</i>	
	millió pengőben — <i>en millions de pengős</i>													
Norvégia <i>Norvège</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	1.094	22	21	34	668	1.839	—	170	240	234	44	—	688	2.527
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	1.457	112	—	—	364	1.933	111	82	—	—	365	—	558	2.491
Egyenleg — <i>Solde</i>	— 363	— 90	+ 21	+ 34	+ 304	— 94	— 111	+ 88	+ 240	+ 234	— 321	—	+ 130	+ 36
Svédország <i>Suède</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	2.492	73	54	—	280	2.899	—	93	—	467	—	—	560	3.459
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	2.443	44	—	37	—	2.524	—	46	306	347	—	—	699	3.223
Egyenleg — <i>Solde</i>	+ 49	+ 29	+ 54	— 37	+ 280	+ 375	—	+ 47	— 306	+ 120	—	—	— 139	+ 236
Szerb-Horvát-Szlovén áll.¹⁾ <i>Royaume des Serbes, Croates et Slovènes¹⁾</i>														
Külföldről jövő fizetés <i>Payements de l'étranger</i>	802	—	76	33	172	1.083	—	16	19	49	52	1	137	1.220
Külföldre menő fizetés <i>Payements à l'étranger</i>	878	90	12	51	97	1.128	75	1	—	—	15	—	91	1.219
Egyenleg — <i>Solde</i>	— 76	— 90	+ 64	— 18	+ 75	— 45	— 75	+ 15	+ 19	+ 49	+ 37	+ 1	+ 46	+ 1

¹⁾ 1926. évre vonatkozó adatok. — *Données relatives à l'année de 1926.*

kében rendkívül értékes tevékenységet fejt ki újabban a Nemzetek Szövetségének gazdasági és pénzügyi osztálya. Közleményeiben már 1923 óta rendszeresen foglalkozik a fizetési mérlegek kérdésével is, melyeknek összeállítására egységes mintát hozott javaslatba, melyek rövidesen általános elfogadásra is találtak. A mérlegek összeállítása pedig mindinkább a hivatalos statisztika körébe kerül, nemcsak azért, mert a statisztikai szerveknek inkább rendelkezésére állanak — a magántevékenységgel szemben — mindazok az eszközök, melyek a nemzetközi értékgforgalom legkülönbözőbb alakjainak megrögzítésére alkalmasak, hanem azért is, mert főleg gazdaságstatisztikai adatközlésekhez a Nemzetek Szövetsége az egyes országok hivatalos statisztikai szerveit mind fokozottabb mértékben veszi igénybe s így a hivatalos statisztikai szolgálat a megnövekedett kívánalmak folytán megfigyelési körét egyre jobban szélesíti.

1926 óta a legtöbb ország már a Nemzetek Szövetsége által javasolt módszer és séma szerint állítja össze és közli a fizetési mérleget. Az új módszer legnagyobb előnye az értékmozgalm logikus és az összefüggéseket világosan kidomborító csoportosításában van. A régebbi időben készült mér-

legek az értékgforgalom *iránya* szerint csoportosították az összes tételeket s aktívnak mutatták az országba folyó, passzívnak az országból menő pénz-, illetve hitelforgalmat. E rendszer mellett tehát — legalább is formailag — egyenlő megítélés alá esett pl. az árukivitel és a külföldi kölcsönfelvétel, miután mindkettő az országba irányuló értékmozgalmat jelentett. Egészen téves volt persze aktívumnak, illetve passzívumnak tekinteni az ily módszerrel összeállított fizetési mérlegek egyenlegét, mint ahogy az gyakran előfordult. Ugyanis az ily módon összeállított mérlegeknek is egyenleg nélkül kellett volna záródniok abban az esetben, ha az értékgforgalom minden egyes megnyilvánulását számba vették volna. Ez természetes csak a legritkább esetben volt elérhető. A kimutatott aktív vagy passzív egyenleg ily rendszer mellett tulajdonképpen azokat a függő tételeket jelentette, melyek a megfigyelés köréből kimaradtak.

A Nemzetek Szövetsége által általános elfogadásra ajánlott mérlegséma az értékmozgalmat két főrésze, ú. m. folyó tételek és tőkeforgalmi tételek csoportjára választja szét. Az előbbiekre tartoznak a nemzetközi értékgforgalomnak azok az alakjai, melyek a gazdasági érintkezés során bizonyos idő-

közönként visszatérnek, önmagukban lezárt aktust képeznek, melyek tehát jövőbeni kötelezettségeket vagy jogosítványokat nem állapítanak meg. Ide tartoznak pl. a tiszta áruforgalom, kamatok, osztalékok, fuvardíjak, vándormozgalom stb. A tőkeforgalmi tételek csoportjába a nem currens természetű értékforgalom tartozik. Ezek legfontosabb tételei a kölcsönök (rövid- v. hosszúlejáratú), ingatlan értékpapírforgalom, tőkeemelésekben való részvétel stb. Feltételezve, hogy a nemzetközi értékforgalom minden megnyilvánulása teljes pontossággal számba vétetett, az említett főcsoportok egyenlegének azonosnak kell lennie. Az egyik egyenleg természetesen az országból folyó, a másik az országba irányuló értékforgalmat jelenti. Az aktívum vagy passzívum nagyságát a currens tételek aktív vagy passzív egyenlege mutatja.

Ha már most az egyes országok fizetési mérlegének alakulását vizsgáljuk, szembeötlő, hogy a folyó- és tőkeforgalmi tételek egyenlege a legkivételesebb esetekben egyezik. Ennek oka legtöbbször abban rejlik, hogy a statisztika ma még nem tudja az értékforgalom minden egyes megnyilvánulását számszerű pontossággal megrögzíteni s ezért a tételek nagy részénél ma még ingatag becslésekhez kénytelen folyamodni. Miután a folyó tételek csoportjába tartozó értékforgalmi alakzatok a statisztika által könnyebben megfoghatók, mint a tőkeforgalmi tételek, a végső eredmény, valamint az aktívum, illetve passzívum megítélésénél a kurrens tételek csoportjának adatai veendőek elsősorban figyelembe.

A Nemzetek Szövetségének *Memorandum sur les balances des paiements 1913—1927.* c. kiadványa 26 ország fizetési mérlegét közli. Mivel azonban ezek jó része még nem az egységes séma szerinti mérleget használja, táblázatunkban csupán azoknak az országoknak mérlegét közöljük, melyek adatai azonos alapokra voltak hozhatók. A részletes mérleg helyett táblázatunkban a legfontosabb értékforgalmi alakzatok összevont csoportjait közöljük.

A feltüntetett országok közül aktív fizetési mérleggel rendelkeznek: az *Amerikai Egyesült Államok, Cseh-Szlovákia, Lengyelország és Svédország.* Mint látható, *Amerika* a vándormozgalom és idegenforgalom terén erősen passzív, ez a passzivitás azonban mégis kevés ahhoz, hogy az áruforgalomnál, valamint a kamatok és osztalékoknál mutatkozó erős többletbevételt ellensúlyozza. *Cseh-Szlovákiánál* az aktívum teljes egészében az árukiviteli többletből adódik, miután a többi kurrens tételek egyenlege, főleg a kamatok és osztalékok passzív szaldója folytán passzív. *Lengyelország* fizetési mérlegének kedvező alakulását az áruexporttöbblet mellett a vándormozgalom jelentékeny aktívuma idézi elő. *Svédországnál* pedig csaknem kizárólag a tengeri szál-

lításból eredő bevételek teszik aktívvá a fizetési mérleget.

Ha már most a fenti országoknál a tőkeforgalmi tételek alakulását vizsgáljuk, azt látjuk, hogy azok egyenlege a folyó tételek egyenlegétől lényeges eltérést mutat. Ez a különbség főleg *Cseh-Szlovákiánál és Svédországnál* szembeötlő. *Cseh-Szlovákiánál* minden valószínűség szerint a devizaváltozásokra vonatkozó adatok hiánya, *Svédországnál* pedig az értékpapírforgalom és a rövidlejáratú kölcsönökre vonatkozó adatok becslésszerű jellege okozza az eltérést. Általában mindazoknál az országoknál, ahol a tőkeforgalmi és folyó tételek csoportjának egyenlege közt különbség mutatkozik, ennek okát vagy a devizaváltozások, vagy a rövidlejáratú kölcsönök tételének megbízhatatlanságában kell keresnünk. A tőketörlesztésekre és a hosszúlejáratú kölcsönökre vonatkozólag ugyanis a legtöbb ország elég pontos statisztikával rendelkezik, míg a rövidlejáratú hitelek megállapítása, a dolog természete szerint sokkal nehezebb s inkább csak becslés alapján történhetik. Nem járhatunk tehát messze a valóságtól annak a feltételezésével, hogy mindazokban az esetekben, amidőn a folyó tételek egyenlege nagyobb vagy kisebb a tőkeforgalom egyenlegénél, a devizakészletek, illetve a rövidlejáratú követelések összege lenne megfelelően növelendő, illetve csökkentendő a mérlegben.

Általában a fizetési mérlegeknek ma még nagy hézagát jelenti az a körülmény, hogy a rövidlejáratú követelések és tartozások pontos számbavételére alig van mód, minek folytán az idevonatkozó adatok csak kevésbé megbízható becslések útján állapíthatók meg. Ez a hiány teljesen alig is lesz eltüntethető, miután az értékforgalom ezen alakjának pontos megrögzítésére a kereskedelmi, ipari és pénzügyi vállalatoknak többé-kevésbé megszervezett adatszolgáltatása mellett a külföldi összeköttetéssel rendelkező magánvállalatok bevonását is feltételezi, ami elé ma még igen sok és nehezen leküzdhető akadály tornyosul.

A passzív mérleggel rendelkező országok közül *Dánia, Norvégia, a Sz. H. Sz. állam és Bulgária* nemzetközi értékforgalma csak kisebb deficitet mutat, jelentékenyebb azonban *Magyarország*, de különösen *Németország* fizetési passzívuma. Ez utóbbi két ország fizetési mérlege szerkezetileg is igen sok hasonlatosságot mutat. Úgy *Német-* mint *Magyarországnál* a passzívum csaknem teljes egészében az áruforgalomból és a kamatok-osztalékok forgalmából tevődik össze s a kiegyenlítés is túlnyomórészt hosszú- és rövidlejáratú hitelek igénybevétele útján történik.

A fizetési mérleg volumenjéből szokás az illető országok gazdasági fejlettségére is következtetni. Bár kétségtelen, hogy a nemzetközi értékforgalom nagysága bizonyos fokig jellemzője lehet a gazda-

sági erőnek, a mai kereskedelempolitikai viszonyok mellett azonban a nemzetközi forgalom nagyságából nem szabad túlzott következtetéseket vonni. Az egyre jobban érvényesülő önellátási politika ugyanis természetesen csökkentőleg hat a fizetési mérleg legfontosabb tételének, az áruforgalomnak terjedelmére s ezzel együtt az értékg forgalom összességére

is. Valószínű azonban, hogy ezeknek az átmenetieknek tekinthető kereskedelempolitikai viszonyoknak az elmúlásával a nemzetközi munkamegosztás teljesebb érvényesülésének a folyamatoképpen a nemzetközi értékg forgalom újra a természetes, az illető országok gazdasági súlyának megfelelő keretek közt fog lebonyolódni.

H. S. dr.

© KONZULI JELENTÉSEK ©

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap
Ausztria	1929	422	Cseh-Szlovákia	1929	543	Nagy-Britannia	1928	1027	Svájc	1929	655
Bajorország	1928	532	Esztország	1928	227	Németbirodalom	1929	305	Svédország	1929	1247
Brazília	1927	708	Finnország	1926	759	Olaszország	1928	923	Sz. H. Sz. állam	1928	524
Belgium	1929	1159	Görögország	1929	989	Románia	1929	923	Törökország	1929	1091
Bulgária	1929	767	Mexikó	1928	787	Spanyolország	1928	793	Württemberg	1928	1113

Nagy-Britannia.

Grande-Bretagne.

A londoni m. kir. követség gazdasági jelentése az 1928. évről.

Az 1928. év gazdasági szempontból nem felelt meg azoknak a várakozásoknak, melyeket hozzáfűztek.

A munkanélküliség az 1927. évhez képest kb. 14%-kal növekedett s az év első 3—4 hónapjában megújodni látszó ipar és kereskedelem később váratlanul pangásnak indult.

A külkereskedelmi mérleg passzívája 35 millió fonttal maradt az 1927. év behozatali többlete alatt. A fizetési mérlegről megjelent becslések pedig arra engednek következtetni, hogy az nemcsak az 1927. évinél, hanem több előző év mérlegénél kedvezőbb lesz. A bankkamatláb az egész éven át változatlan maradt. Rendkívül nagy aktivitás nyilvánult meg úgy az értéktőzsdén, mint az új kibocsátások piacán. Ez a tevékenység csak az év vége felé lanyhult el.

Jóteknő befolyással volt Nagy-Britannia közgazdaságára Amerika gazdasági helyzetének növekvő prosperitása, a francia franknak aranybázison való stabilizálása, a kínai polgárháború befejezése, végül a Kellogg-paktum aláírása.

Az új gazdasági év kedvező előjelek mellett indult meg s minden remény megvan, hogy a múlt év tanulságai előnyösen fogják a gazdasági életet befolyásolni.

Östermelés.

A búzatermelésre fordított terület 1928-ban 14·6%-kal, az egész mezőgazdasági művelés alatt álló terület pedig 1·9%-kal volt kevesebb az előző évinél.

Az állattenyésztés is — kivéve a sertésenyésztést — némi visszaesést mutat.

A terményimport általában az 1927. évi alatt maradt, kivéve a zabot és árpát, melyekben emelkedés állott be. A legtöbb állati termék behozatala emelkedett.

Ipar.

A szénbányászat helyzete az 1928. évben kedvezőtlen volt. A szén ára az egész év folyamán a termelési költségek alatt maradt s így ez az iparág tetemes veszteséggel zárta az évet. Az 1927. év tapasztalatai alapján a bányatulajdonosok arra törekedtek, hogy a termelési költségeket tovább redukálják. E törekvésüket siker is kísérte. A szénipar racionalizálása azonban nemcsak a termelés, hanem az eladás terén is további fejlődést mutat. Az eladási racionalizálás eredménye a „Five County Scheme“, amely az egész angol széntermelésnek kb. felét tartja kézben, 100 millió tonna évi termeléssel. Az ebben egyesült bányák szénüket közös eladási organizáció útján egységes áron hozzák piacra s így az egymásközi versenyt kizárták.

A szén 1928. évi össztermelése 241·6 millió tonna volt az 1927. évi 256·1 millió tonnával szemben; a kivitel az előző évvel összehasonlítva szintén csökkent.

A vas- és acélipar alig mutat fejlődést. A munkaviszonyok, a termelés és az árak egyformán esélődést keltettek. 1928-ban összesen 150 olvasztó-

kemence volt üzemben. A belföldi vastermelés 1928-ban 6 millió tonnát, az acéltermelés pedig 8,5 millió tonnát tett ki és mindkettő az 1927. év termelési eredménye alatt állott. A vas, acél és azokból készült áruk behozatala 1927-ről 1928-ra igen jelentősen csökkent, a kivitelük pedig valamivel emelkedett.

A világ *hajóépítő* ipara 1928-ban 869 hajót termelt, összesen 2,7 millió tonnatartalommal, ami 18% emelkedést jelent az 1927. évi építéssel szemben. Ebből a mennyiségből egyedül az angol hajóépítő vállalatok több mint 1,4 millió össztonnatartalmú hajót bocsátottak vízre 1928-ban, azaz 220.000 tonnatartalommal többet, mint 1927-ben. Az egész év alatt összesen 1,2 millió tonnatartalmú hajót építették, szemben az 1927. évi 1,4 millió tonnatartalommal. Ez a jelentési év folyamán az egész világon építés alatt álló hajótér 44,5%-ának felel meg, az előző évi 51%-kal szemben.

1928 első felében a *gyapotipari* munkások és munkaadók közötti viszony feszült volta kedvezőtlenül befolyásolta a feldolgozó ipart. A viszony később javult s az év vége felé normális mederbe terelődött. Az év legszembetűnőbb eredménye, hogy a Kínába való kivitel ismét felélénkült s az oda irányuló export mennyisége kétszerese volt az 1927. évinek s majdnem elérte az 1925 és 1926-os évek eredményét. Kína fokozódó pacifikálásával a gyapotipar joggal remélheti, hogy a helyzet a jövőben további javulást fog mutatni. Ami a délamerikai piacot illeti, Argentina, amely már régen egyike a legnagyobb fogyasztóknak, az év folyamán szintén fokozottabb mértékben vásárolt Nagy-Britanniában. Ezzel szemben az Amerikai Egyesült Államok kereslete alig jött számításba s a kontinensre való export is az év második felében szintén erősen el-lanyhult.

A gyapotipar aránylag kedvezőtlen helyzete folytán a munkanélküliség ebben az iparágban tetemesen növekedett. Az 1928. év folyamán az összes gyapotmunkások 12%-a volt munka nélkül, szemben az 1927. évi 9%-kal. Az átlagos heti munkabér az 1927. évvel szemben szintén süllyedt.

Az 1928-as év a *gyapjúiparra* különösen kedvezőtlen volt, mert a spekulációs túltermelés következtében a gyapjúfeldolgozó vállalatok súlyos veszteséget szenvedtek. Az importált nyersgyapjú mennyisége az előző évihez képest csökkent; úgyszintén csökkent a kötött és szövött gyártmányok kivitele, míg a szövetkivitel emelkedett.

A munkanélküliség ebben az iparágban szintén növekedett s átlagban az összes gyapjúmunkások 11,7%-át tette ki, szemben az 1927. évi 9%-kal s ezzel kapcsolatban az átlagos heti munkabér csökkenő tendenciát mutat.

Műselyem. A termelés és piac helyzetétől eltekintve, technikai szempontból itt észrevehető javu-

lás állott be úgy a fonalak, mint a készárúk minőségét illetően. Az év folyamán sokat kísérleteztek egy új, ú. n. „Lilienfield“ fonallal, melyet a folyó év elején be is vezettek a piacra. Ennek tartóssága és szakítási szilárdsága jóval felülmúlja az eddigi fonalakét.

Kereskedelem és közlekedés.

Külkereskedelem. Az 1928. év *külkereskedelmi forgalma* némileg visszanyerte normális állapotát az 1927-es évvel szemben. A kereskedelmi mérleg passzívája az 1927-es passzívával szemben 34,1 millió fonttal csökkent.

Az *összbehozatal* 1.196,9 millió font értéket tett ki, az *összkivitel* pedig 843,8 millió fontra rúgott s így a kereskedelmi mérleg 353,1 millió fonttal volt passzív.

A kivitel vas- és acélipari gyártmányokban, gépekben, öntöttvasban és lokomotívokban növekedett, ellenben az összes textilgyártmányokban erősen csökkent.

A külkereskedelmi mérleg passzivitásával szemben az ország fizetési mérlege a hivatalos becslés szerint aktívnak mutatkozik.

Közlekedés. A *vasúttársaságok* szempontjából az 1928-as év különleges jelentőséggel bírt, mert január elsején lépett életbe az új tarifa. Tekintettel az évekig tartó előkészítő munkára, az új tarifa minden különösebb zökkenés nélkül lépett a régi helyébe.

A vasúttársaságok 1928-as összmérlege majdnem 9.000.000 fonttal kevesebb bruttó bevételt mutat, mint az 1927. évi. A vasútközlekedés hanyatlása a mindinkább erősödő motoros közúti közlekedés versenyének tudható be.

1913-ban az áruszállítás havi átlagmennyisége 30,5 millió tonna volt, míg az 1928-as havi átlagtonnamennyiség ennek csak 83%-át tette ki, szemben az 1927. évi 90%-kal.

A *hajószállítási* díjak 1928-ban alacsonyabbak voltak, mint 1911 óta bármikor. Személyszállítás terén a legtöbb hajóstársaság mérsékelten jó eredménnyel zárta az évet.

Pénzügy.

Az 1927—28. *költségvetési* év 4,2 millió font felesleggel zárult. A költségvetésben nem foglaltatnak benn a posta és távirda 57,3 millió fontnyi külön költségvetése, — kivéve annak 8,2 millió font tiszta jövedelmét — valamint az automobiladónak az útalapra eső 21,3 millió fontnyi része.

A budget és a rá vonatkozó törvények fontos rendelkezéseket tartalmaznak a termelő iparágaknak a helyi adózás alól való nagymértvű mentesítése iránt. A helyi önkormányzatok háztartásában ily módon előálló hiányok pótlására a pénzügyminiszter egy külön alapot létesít.

Dacára annak, hogy a költségvetési bevételnek majdnem a fele az *államadósság* kamatszolgáltatására és törlesztésére fordított, az adósság tőkéje mindössze 21·7 millió fonttal csökkent és jelenleg 7·6 milliárd fontra rúg.

Az átlagos *fejjenkinti adóteher* 1928. évi adatai még nem állnak rendelkezésre, de annak összege nem sokban különbözik az 1927. évitől, mely évben 18 font, 12 silling 6 pennyre rúgott.

Hitelélet. Az 1928. év első kétharmadában a Bank of Englandhoz nagymennyiségű arany folyt be, amely augusztus végén összesen 24 millió fontot tett ki. Ezt az aranybeözönlést a bank azáltal semlegesítette, hogy a fentemlített időpontig 31 millió értékű kötvényt és váltót adott el. Az ősz folyamán mindig beálló aranyfeszültség és az amerikai pénzpiac eseményei arra kényszerítették a bankot, hogy ebből az arany mennyiségből 22 millió fontot ismét eladjon, aminek ellensúlyozására kötvény és váltótárcáját ismét 16 millió fonttal gyarapította. A banknak ez a politikája tette lehetővé, hogy a *bankkamatláb* az egész év folyamán 4·5%-on lehetett tartani. Ezzel szemben a *váltóleszámitolási kamatláb* az év folyamán nem maradt stabil és élénken reagált a fentemlített aranyfluktuációra. Az év elején ez a kamatláb 4·3%, az év végén pedig 4·4% volt.

A belföldi pénzpiac nevezetes eseménye volt az egyfontos és tízsillings *bankjegyek* bevonása, melynek helyettesítésére a Bank of England bocsátott ki hasonló névértékű bankjegyeket. Ezzel az

intézkedéssel a bankjegykibocsátás Nagy-Britanniában egy kézben, a Bank of England kezében egyesült.

Az 1928. év — hasonlóan az előző évhez — igen aktív volt a londoni piacon való új *tőkék kibocsátásában*. Az első háromnegyed évben az előző év hasonló periódusához képest még nagyobb is volt a forgalom, csak az év utolsó negyedében lanyhult el a piac, míg 1927-ben ebben az időszakban volt a legmozgalmasabb. Az összes kibocsátások az év folyamán 369 millió fontot tettek ki, ami 14 millió fonttal múlja felül az előző év kibocsátásait.

A belföldi szükséglet fedezésére felvett új tőkéknek az előző évhez viszonyított növekedése annak tulajdonítható, hogy sok új vállalat alakult új találmányok és eljárások kereskedelmi kihasználására.

Munkapiac.

Az 1928. évi *munkapiaci* helyzet nem volt oly kedvező, mint az 1927. évi, de az előző évekhez képest sokkal kevesebb elvesztett munkanapot mutat fel. A helyzet rosszabbodása főleg a *munkanélküliek* számában jut kifejezésre, amely a jelentési év végén 1,312.000 volt, szemben az 1927. évvégi 1,127.000-rel, azaz a munkanélküliség aránya 10·9%-ot tett ki az 1927. évi 9·7%-kal szemben.

Munkaidő tekintetében csupán kis változások fordultak elő 1928-ban. A heti munkaidő csak 900 munkásnál emelkedett, míg 1500 munkásnál csökkent.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Die Wirtschaft des Auslandes 1928.

Einzelschriften zur Statistik des Deutschen Reichs, Nr. 8. Bearbeitet im Statistischen Reichsamt. Berlin 1929. 799 lap — pages.

A mult esztendőben jelent meg a németbirodalmi statisztikai hivatalnak „Die Wirtschaft des Auslandes 1900—1927” című műve, amelyben ismerteti a Föld 45 gazdasági szempontból fontosabb államának és gyarmatának gazdasági fejlődését a XX. század folyamán.¹⁾ A németbirodalmi statisztikai hivatal a könyv bevezetésében kilátásba helyezte néhány kevésbé fontos állam vagy gyarmat pótlólagos tárgyalását, valamint az ismertett államokról közölt adatok időnkinti kiegészítését.

Alig egy évvel ezután, 1929 decemberében már megjelent a németbirodalmi statisztikai hivatal ígért második kötete, „Die Wirtschaft des Aus-

landes 1928” címmel, amely terjedelemre nézve megközelíti az előzőt. A kiadvány a különböző államok gazdasági életének az 1928. évben történt változásáról számol be és a szöveges rész is főleg az 1928. évi gazdasági helyzetet jellemzi, mindazáltal sűrűn történnek utalások az előző évekre, valamint a szövegek közötti táblázatok és grafikonok is több évre visszamenő adatokat közölnek. Ennél fogva a mű nemcsak mint kiegészítő kötet, hanem önmagában véve is, mint nemzetközi adatforrás elsőrangú szolgálatokat tesz.

Tartalma 17 olyan állam, illetve gyarmat viszonyainak ismertetésével bővült, amelyek az első kötetben még nem szerepeltek. Ez utóbbiakról való beszámolóját a XX. század elejétől napjainkig terjedő időközre vonatkozólag közli. Ezzel a bővítéssel a németbirodalmi statisztikai hivatal kiadvá-

¹⁾ L. Magyar Stat. Szemle 1929. 1. számát.

nyában 62 állam, dominium és gyarmat gazdasági viszonyait tárja az olvasó elé és, kivéve egy-két nagyobb afrikai gyarmatot (pl. Tanganyika, Kenia, Nigeria) a Föld mindazon területeit felöleli, amelyek gazdasági szempontból jelentőséggel bírnak.

Hasonlóan az előző kötethez, az egyes államokról szóló beszámolóját nagyjában a következő fejezetekre osztja: általános áttekintés, mezőgazdaság, bányászat, ipar, külkereskedelem, közlekedés, munkapiac, áralakulás, bankügy, pénz- és tőkepiac, állami pénzügyek, forrásművek jegyzéke és gazdasági jelzőtábla.

A részben hasonló tárgyú nemzetközi évkönyvekkel szemben előnye a könyvnek, hogy táblázatai és grafikonjai hosszabb időközökre tekintenek vissza, a szöveges rész pedig a gazdasági élet fejlődésének folyamatát *átfogóan* és *okfejtéssel* tárgyalja.

D. L. dr.

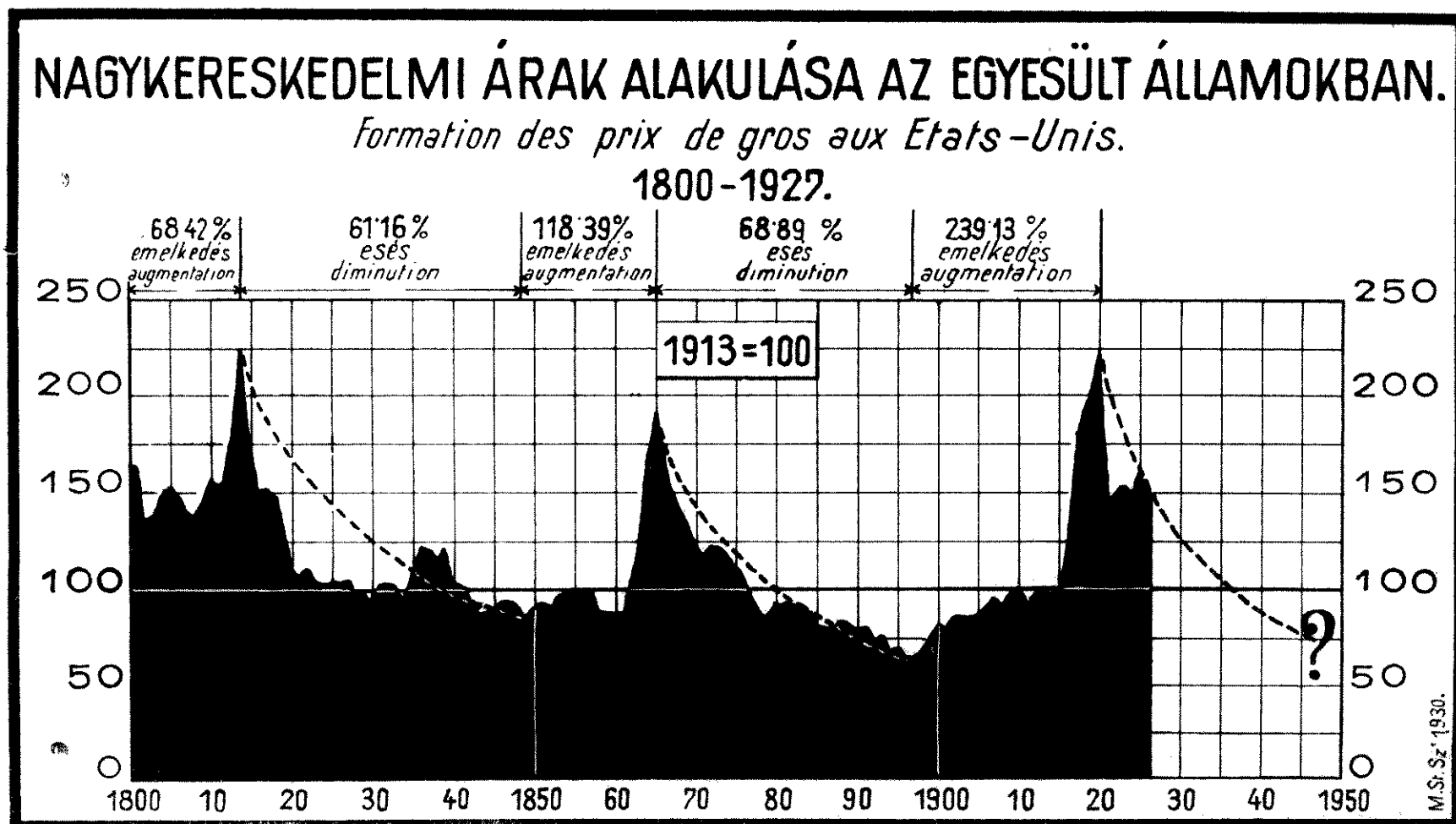
The Movement for a Sounder Money.

Stable Money Association. New York 1929. 54 oldal.

A new-yorki Stable Money Association — amelynek tisztikarában több nemzet legjelesebb pénzügyi szakértője foglalnak helyet, így Magyarországot *Popovics Sándor*, a Nemzeti Bank elnöke képviseli mint tb. alelnök — céljával tűzte ki, hogy oly megoldást találjon, amelynek alkalmazása mellett a pénz vásárlóerejét hosszú időre stabilizálni lehet. Az egyesület a f. évben ismertető füzetet adott ki „The Movement for Sounder Money” cím alatt és ebben a pénz vásárlóerejének stabilizálásáról tartott különböző előadások kivonatát közli.

Az eszme pártolói között *Owen D. Young*, a leszámítolási kamatláb és a bankjegyek értékének, *Carl Snyder* pedig a hitelviszonyok stabilizálását tartja a legfontosabb kérdésnek, viszont *Norman Lombard* nem akar egy eljárási módszert alapul venni, hanem az összes rendelkezésre álló módszerek alkalmazásával, de csak igen alapos statisztikai előkészítő munka elvégzése után tartja alkalmasnak az első érdemleges lépések megtételét. Hasonlóképpen *Fr. A. Delano*, az egyesület elnöke is az előkészítő statisztikai adatgyűjtésekre helyezi a főszólyt. *Sir Josiah Stamp* az árszínvonal ingadozásának hátrányos gazdasági következményeit vázolja, míg *Henri Fuss* az áremelkedések és áresések dinamikájáról értekezik és megállapítja, hogy a termelés és a fizetési eszközök mennyiségének egyensúlyában fellépő zavarok fontos szerepet játszanak a gazdasági tevékenységek gyorsításában vagy lassításában és legfőbb okai a munkanélküliség periodikus fellépésének.

Az United States „Bureau of Labor Statistics” itt közölt grafikonja szemléltetően mutatja be a nagykereskedelmi árak változását az Egyesült Államokban 1800—1927-ig indexszámokban kifejezve az „United States Bureau of Labor Statistics” számításai alapján. Eszerint az árszínvonal kb. 60 évenként hirtelen igen magas (kb. 100%-os) emelkedést ér el, amit nyomban először hirtelen árzuhanás, majd évtizedeken át tartó lassú árlemorzsolódás követ. Ezután 1—2 évtizedig tartó lassú áremelkedés, végül a már előbb említett hirtelen árszökkenés áll be és ezzel a hullámmozgás újból ismét-

lódik. Ha fel lehetne tenni, hogy ez a XIX. század adataira alapított szabályszerűség a XX. században is ismétlődni fog — amint eddig a XX. század első

negyedében a görbe tényleg szabályszerűen alakult — ez esetben a következő évtizedekben az árak állandó csökkenésével találkozánk. D. L. dr.

Könyvtári forgalom.

Mouvement de la bibliothèque de l'Office hongrois de statistique.

A m. kir. központi statisztikai hivatal könyvtára 1929. év végén 160.697 darab nyomtatványt, kéziratot, térképet és könyvet foglalt magában. Az elmúlt év folyamán a könyvtár állománya 3.550 darabbal gyarapodott, mely gyarapodásból 180 esik vételre 3.164·56 P értékben, 1.008 cserére 5.499·39 P értékben, 393 ajándékra 2.793·80 P értékben, 1.969 pedig köteles példányokra 9.752·91 P értékben. A könyvtári állomány értékgyarapodása tehát az évi könyvkötőszámlák összegével együtt 23.153·56 pengő volt. Mind a kötetenkint, mind az érték szerint való gyarapodásból a vételre eső csekély részesedés a nagymértékű takarékoság folytán szűkreszabott könyvtári dotációban leli magyarázatát. Miután pedig a vásárolt munkákból is jelentékeny rész kurrens folyóirat és folytatásos mű, a könyvtár az iránta támasztott követelmények ama legfontosabbikának, hogy a statisztika elméleti és gyakorlati művelői közül kikerülő olvasóit e tudomány legfrissebb külföldi termékeivel ellássa, nem tud eleget tenni. A könyvtár forgalmát az elmúlt években a közölt tábla mutatja.

1929-ben az olvasóteremben 2.144 olvasó 8.411 kötetet használt; könyvtáron kívüli használatra kiadatott 4.661 darab, a könyvtár összes forgalma tehát 13.072 kötetre rúgott, ami a megelőző 1928. évi forgalommal szemben jelentékeny emelkedés;

ekkor ugyanis az olvasótermi olvasók száma csak 1.407 volt, az itt olvasott s hazavitt könyvek száma pedig 7.392-re rúgott. A forgalom jelentékeny megduzzadása dacára a könyvtári szolgálatot ellátó személyzet létszáma ugyancsak a dotáció csökkentése miatt hárommal redukáltatott s jelenleg a személyzet 4 tisztviselőből, 4 napidíjasból és 2 al-tisztből áll.

Hónap Mois	Hány napig volt a könyvtár nyitva? Comb. de jours la bibliothèque a-t-elle été ouverte?	Az olvasóteremben kiadatott — Dans la salle de lecture, il a été prêté		A könyvtáron kiv. használatra kiadatott Il a été prêté au dehors	
		olvasónak à combien de lecteurs	kötet volu- mes	kikölcsön- zőnek — à combien de prêteurs	kötet volu- mes
I.	26	122	322	175	484
II.	23	118	296	122	303
III.	24	189	715	147	341
IV.	25	250	1.153	141	370
V.	24	167	1.232	126	314
VI.	25	133	536	92	274
VII. ¹⁾	—	173	555	137	380
VIII. ¹⁾	—	139	379	100	276
IX.	25	163	557	136	432
X.	27	275	934	159	492
XI.	25	218	786	154	408
XII.	24	197	946	145	587
I–XII.	248	2.144	8.411	1.634	4.661

A M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Mémoire sur le commerce international et sur les balances des paiements, 1926/1928. I. Aperçu général du commerce mondial.* Société des Nations. Genève.

Die Wirtschaft des Auslandes. Entwicklungen in der Weltwirtschaft. 1928. Statist. Reichsamt. Berlin. (Einzelschriften zur Statistik des Deutschen Reichs. 8.)

Handwörterbuch der Arbeitswissenschaft. Hrsg. Dr. Fritz Giese. 13. Lief.: Sägewerke-Spezialmaschinen. Halle.

¹⁾ A könyvtár július és augusztus hónapok folyamán rendezés és takarítás miatt hivatalosan zárva volt, a könyvkiadás azonban nem szünetelt.

Assekuranz-Jahrbuch. Band 47. Compassverlag. Wien. 1928.

Gothaisches Jahrbuch für Diplomatie, Verwaltung und Wirtschaft, 1930. Gotha.

Bibliographie de l'organisation internationale du travail. Bureau intern. du travail. Genève. 1928.

La réglementation des heures de travail à bord. Conférence intern. du travail. 15. Session. Première question à l'ordre du jour. Bureau intern. du travail. Genève. 1929.

Burgess, Robert Wilbur: Introduction to the mathematics of statistics. 304 l. Boston. 1927.

Curschmann, Dr. F. H.: Zur sozialökonomischen Funktion hoher Löhne. 109 l. Berlin. 1929.

Magyarország. (Hongrie.) — Magyar statisztikai évkönyv. Új folyam XXXVI. (1928.) M. kir. közp. statiszt. hiv. Budapest.

Registrerade sjukassor, 1922/1924. K. socialstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Oroszország. (Russie.) — *Moszkovszkaja oblaszty.* Kratkij sztatistiko-ekonomicseskij szprabocsnik, 1925/6—1927/8. Moszkovszkij sztatist. otdel. Moszkva.

Recensement de la population de l'U. R. S. S., 1926. XVII. Groupes ethniques. Langue. Age. Instruction. Union R. S. S., XIX. Occupations. Région de l'Ouest. Région centrale industrielle. Centr. sztatiszt. upravlenie. Moszkva.

Bjudzsetü rabocsich i szluzsascich, 1926. Centralna sztatistichna uprava. Charkiv.

Ukraina. Sztatistichnij scsornik, 1929. Centralna sztatistichna uprava. Charkiv.

Finnország. (Finlande.) — *Kolonisationsstatistik. Kolonisationsverksamheten å jord i enskild ägo, 1928.* Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XXX. C. 1/8.)

Fångvarden. Fångvårdsväsendets berettelse, 1928. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XII. 47.)

Ulkomaankauppa, 1928. Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. T. A/48.)

Vakaustaitos, Vakaustaitomiston kertomus, 1928. Suomen virallinen tilasto. XIV. B/37.)

Rapports annuels publiés par le ministère des affaires sociales en Finlande. Série B: L'inspection du travail, 1928. (Finn közp. stat. hiv.) Helsinki.

Émigration, 1927/1928. (Finn közp. stat. hiv.) Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XXVIII/20.)

Rautatietilasto. Rautatiehallituksen kertomus, 1927. (Finn közp. stat. hiv.) Helsinki. (Suomen virallinen tilasto. XX/57.)

Észtország. (Estonie.) — *Élections au parlement de 11-13 mai 1929.* Bureau central de statist. Tallinn.

Adressbuch für Estland, 1929/1930.

Litvánia. (Lithuanie.) — *La Lithuanie en chiffres, 1918/1928.* Album de diagrammes. Bureau central de statist. Kaunas.

Bulgária. (Bulgarie.) — *Statistique criminelle. Crimes et délits et individus jugés, 1925.* Direction générale de la statist. Sofia.

Görögország. (Grèce.) — *Statistique de la justice civile et commerciale, 1927.* Statist. générale de la Grèce. Athènes.

Statistique des postes, télégraphes et téléphones, 1928. Statist. générale de la Grèce. Athènes.

Statistique de la justice pénale, 1927. Statist. générale de la Grèce. Athènes.

Holland-India. (Indes-Néerlandaises.) — *Statistical abstract for the Netherlands East-Indies, 1928.* Centraal kantoor voor de statist. Weltevreden.

Abstract tables of imports and exports into and from the Netherlands East-Indies, 1927. III. Vol. Central bureau of statist. Weltevreden.

Amerikai Egyesült Államok. (États-Unis.) — *Commerce yearbook, 1929.* II. Foreign countries. Bureau of foreign and domestic commerce. Washington.

Financial statistics of cities having a population of over 30.000, 1927. Bureau of the census. Washington.

Mineral resources of the United States, 1928. (Preliminary summary.) Bureau of mines. Washington.

Marriage and divorce, 1927. Bureau of the census. Washington.

Wages and hours of labor: Common street laborers, 1928. Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 484.)

Labor legislation, 1928. Bureau of labor statist. Washington. (Bulletin. 486.)

Argentina. (Argentine.) — *Anuario del comercio exterior de la república Argentina, 1927 y noticia sumaria del período 1910—1927.* Dirección general de estadíst. Buenos-Aires.

Uruguay. (Uruguay.) — *Anuario estadístico de la república oriental del Uruguay, 1927.* Parte IV., V. Dirección general de estadíst. Montevideo.

Chile. (Chile.) — *Demografía y beneficencia, 1928.* Dirección general de estadíst. Santiago. (Estadística anual. I.)

Administración, justicia y educación, 1928. Dirección general de estadíst. Santiago. (Estadística anual. II.)

Finanzas, bancos y cajas sociales, 1928. Dirección general de estadíst. Santiago. (Estadística anual. V.)

Comercio interior, 1927. Dirección general de estadíst. Santiago. (Estadística anual. X.)

Nyugat-Ausztrália. (Australie-Occidentale.) — *Statistical register, 1928/9.* Part. I: Population and vital statistics. Government statist. office. Perth.

Folyóiratszemle.

Revues.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (62. köt. 3. f., Tübingen 1929, ném.). — *John Stuart Mill: Beszéd a koalíciós minisztériumról (1827).* - Beszéd az angol alkotmányról. — *Rohden P. R.: A franciaországi politikai katholicizmus társadalomtana.* — *Dániel A.: Az agrárdemokrácia térhódítása Európában és a nagybirtokok helyzete Magyarországon.*

Deutsches Statistisches Zentralblatt (21. évf. 13/14. sz., Lipcse 1929, ném.). — *Bormann A.: Az idegenforgalom pénzügyi jelentősége Németországban.* — *Freise W. F.: A lakásügy fejlődése Rio de Janeiróban.* — *Feld W.: Néhány újabb grafikai észrevétel.*

Economia (7. évf. 3. köt. 3. sz., Róma 1929, ol.). — *Serpieri A.: Gyökeres talajjavítás.* — *Papi*

G. U.: A hitelbankok az új líra korszakában. — *Coppola d'Anna F.*: Diplomáciai konferencia a gazdasági statisztikákról. — *Pietra G.*: Hoover Herbert C., a világháború „élelmezési adminisztrátora“. — *Lollini E.*: A bürokrácia reformja a perifériális közigazgatásban. — (4. sz.) — *Lollini E.*: A közszolgálatok reformja. — *Angelone R.*: Az Amerikai Egyesült Államok külföldi kölcsönei. — *Salvatori M.*: A pénz- és értékpiacon Franciaországban a stabilizáció után. — (5. sz.) — *Fayer P.*: Az Amerikai Egyesült Államok gazdasági terjeszkedése. — *Franciosa L.*: Az állati termékek mennyisége és értéke Olaszországban a háború előtt és után. — *Salvatori M.*: A pénz- és értékpiacon Franciaországban a stabilizáció után. — (6. sz.) — *Giusti U.*: A községek (városok) jövedelmi forrásai Olaszországban és egyéb országokban. — *Fayer P.*: Az Amerikai Egyesült Államok gazdasági terjeszkedése. — *Coppola D'Anna F.*: Nyersanyagpiacok. — Az északamerikai piacok. — (4. köt. 1. sz.) — *Costamagna C.*: A reprezentatív demokrácia válsága. — *Franciosa L.*: Az 1928. év kereskedelmi forgalma az előző évekhez viszonyítva. — Gazdasági és pénzügyi szemle: A különböző nemzetek kereskedelmi mérlege 1929 első hónapjaiban. — *Coppola D'Anna F.*: Nyersanyagpiacok. — Az északamerikai piacok. — (2. sz.) — *Basch A.*: Cseh-szlovák törvény a stabilizációs mérlegekről. — *Ratti A. M.*: Nemzetközi fizetési mérlegek az olasz közgazdászoknál a 17. és 18. században. — *Lapenna F.*: Impressziók a negyedik nemzetközi munkaügyi kongresszusról. — (3. sz.) — *Livi L.*: Az iparművészeti termelés fejlesztéséért. — *Gangemi L.*: A „részvényes“ állam. (Az állami beavatkozás a gazdasági életben.). — *Bartelt O.*: A nagy óceánjárók küzdelme az elsőségért. — *Coppola D'Anna F.*: Nyersanyagpiacok. — Északamerikai pénzpiacok. — Statisztikai adatok a javítóintézetekbe utalt kiskorúakról. — (4. sz.) — *Serpieri A.*: A mező- és erdőgazdaság jelenlegi helyzete Olaszországban. — *Giusti U.*: A községi kezelésben levő üzemek Olaszországban. — *Pietra G.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet varsói, XVIII. ülészaka. — *Coppola D'Anna F.*: Nyersanyagpiacok. — Olaszország turistaforgalma 1926-27-ben.

Erde und Wirtschaft (3. évf. 2. f., Berlin 1929, ném.). — *Ivessalo Y.*: Finnország erdőállománya. — *Wunderlich E.*: A mezőgazdasági statisztika és reformjának kérdése különös tekintettel Württembergre. — (3. f.) — *Hennig R.*: A német légiforgalom teljesítményei a számok megvilágításában. — Gazdasági térképek.

Internationale Rundschau der Arbeit (7. évf. 6. f., Genf 1929, ném.). — *Fuhs R.*: Az alkalmazottak munkaidejének nemzetközi szabályozása. — (8. f.) — *Oudegest J.*: A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet feladatai. — *Gorni O.*: Mezőgazdasági település Spanyolországban. — *Liepmann*

K.: A közhasznú lakásépítkezés. — Statisztikák az általános munkabéringadozásokról.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (76. köt. 4. f., Jéna 1929, ném.). — *Nowak H.*: A munka fogalma a gazdaságtudományban. — *Lindner K.*: A gazdasági demokráciáról. — A nemzetközi pénz- és tőkepiac s egyes országok piacainak fejlődése 1929 első felében. — *Morgenroth W.*: Statisztikusok gyűlése Kölnben. — (5. f.) — *Hennig R.*: A világ légiforgalmának legújabb fejlődése és állása. — (6. f.) — *Schack H.*: Nemzetgazdaságpolitika mint normatív tudomány. — *Kunze O.*: A politika fogalma és módszere. — *Posse E.*: Megjegyzések Georges Sorel „Az erőszak“ c. munkájának bevezetéséhez. — *Schullern H.*: A tiroli agrártörténet egy fejezete.

Journal de la Société de Statistique de Paris (70. évf. 11. sz., Párizs 1929, fr.). — *Cadoux G.*: Beszámoló a Nemzetközi Statisztikai Intézet 1929 augusztusában Varsóban tartott XVIII. üléséről. — *Ley A.*: A textilipari konzorcium szociális tevékenysége 1928-ban.

Journal of the Statistical and Social Inquiry Society of Ireland (16. köt. 103. rész, Dublin 1929, aug.). — *Meredith*: Gyakorlati jellemtan. — *Clampett G. J. T.*: A műszaki oktatás szükségessége az Ir szabad államban. — *Mortished R. J.*: A nemzeti gazdasági tanácsok szerepe Német- és Franciaországban. — *Gallagher G. P.*: Az oireachták, mint nemzeti gazdasági tanács. — *Hooper J.*: Az iskolai vizsgálatok statisztikája.

Közgazdasági Szemle (53. évf. 10-11. sz., Budapest 1929, m.). — *Freymark H.*: A közép-európai kereskedelmi politika céljai és útjai. — *Zelovich L.*: Közgazdaságtan és matematika. — *Hirsch A.*: A cukorválság. — *Ihrig K.*: Az amerikai gazdák értékesítési szervezetei.

Külügyi Szemle (6. évf. 4. sz., Budapest 1929, m.). — *Póka-Pivny B.*: Az agrártermelés nemzetközi problémái. — (7. évf. 1. sz., 1930.). — *Sömjén L.*: Kisebbségek állampolgársága és az állampolgársági jog kodifikációja. — *Gombó I.*: Magyarország és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet.

Mezőgazdasági Közönlöny (2. évf. 9. sz., Budapest 1929, m.). — *Mattyasovszky M.*: Adórendszerünk agrárpolitikai bírálata. — *Ebner E.*: A tejtermelés nagysága és időbeli eloszlása Magyarországon. — A nemzetközi gabonadrágulás és a magyar árdebaclé. — (10. sz.) — *Meszlény A.*: Az ingójelzáló kérdéséhez. — *Joustra A. H.*: Hollandia mezőgazdasága. — *Palotay D.*: Az Egyesült Államok mezőgazdaságának küzdelmes évei. — Az orosz szovjet új agrártörvényhozása. — *Gratz O.*: Csonka-Magyarország tejjgazdaságának statisztikája. — (11. sz.) — *Badics J.*: Az üzemstatisztika szerepe az agrárpolitikában. — (12. sz.) — *Serbán I.*: Az áru-

tőzsdék önkormányzata. — *K. Takács Gy.*: Burgonya-termelési és értékesítési politikánk.

Nation und Staat (3. évf. 3. f., Bécs 1929, ném.). — *Uexküll-Güldenband F.*: Az 1929. év kisebbségpolitikai szempontból. — *Kruschewsky W.*: A francia nemzetiségi fogalom. — *Szász Zs.*: A kisebbségek védelmének problémája. — *Wieser S.*: A szatmári svábok német nyelvismere.

Népegészségügy (10. évf. 20. sz., Budapest 1929, m.). — *Petrilla A.*: Magyarország fertőzőbeteg halálozási statisztikája a Népszövetség jelentésében. — (22. sz.). — *Joó I.*: Adatok a központi járás 1926. évi népesedési viszonyaihoz. — (23. sz.). — *Kamocsay J.*: A nemzetközi gyermekvédelem két szervéről. — *Naményi L.*: A házassági tanácsadás lényege és feladatai. — (24. sz.). — *Viczencz Á.*: Szegényügy, társadalom, állam és egészségügy. — *Batiz D.*: A modern ifjúsági mozgalmak egészségügyi programjának társadalmegészségügyi jelentősége.

Revue Internationale du Travail (20. köt. 5. sz., Genf 1929, fr.). — *Johnston G. A.*: A racionalizálás és az ipari viszonyok. — *Kovrig B.*: A társadalombiztosítás reformja Magyarországon. — *Matthasi L. E.*: A mezőgazdasági ipari oktatás. — A munkabalesetek statisztikája az olasz iparban és mezőgazdaságban 1924-ben. — (6. sz.). — *Mahaim E.*: A nemzetközi munkaszerződési jog néhány kérdése. — *Richardson J. H.*: A magas munkabérek elmélete.

Statistical Review—Revue Statistique (9. sz., Moszkva 1929, or.). — *Jourtzovsky M.*: A mezőgazdasági kampány fejlődése 1929-ben. — *Bogoliubsky D.*: Egy földművescsalád tagjainak száma és a parasztgazdaságok számának növekedése 1916-tól 1927-ig. — *Zypkin G.*: A termelő munka és a termelés helyzete. — *Fomin A.*: A szovjetállam kereskedelme 1926-27-ben. — *Kumma A.*: A születés és halandóság Szovjet-Oroszország perifériás részeiben 1927-ben. — *Buchmann K.*: Az új iskolai nevelés 1918-1929-ben.

Statistische Nachrichten (7. évf. 10. sz., Bécs 1929, ném.). — A bűnügy 1927-ben. — Az osztrák dohányjövedék 1928-ban. — (11. sz.). — A szövetségi 1930-i előzetes költségvetés. — Bécs idegenforgalma 1928-29-ben. — (12. sz.). — Az 1929-i nemzetközi termésstatisztika. — A géperejű járműállomány Ausztriában és külföldön.

Wirtschaftliche und Sozialstatistische Mitteilungen (2. évf. 9. f., Bern 1929, ném.). — Kiskereskedelmi forgalom 1929 első

felében. — Az építkezés 1929 első felében. — Be- és kivándorlás 1929 második negyedében. — (10. f.). — A népmozgalom Svájcban 1929 első felében. — Egy évtized balesetstatisztikája: 1918-1927. — A szövetségi államháztartás pénzügyei 1913-1928. — (12. f.). — Az 1929. évi svájci gyárstatisztika adataiból. — A mezőgazdaság helyzete 1929-ben. — A népmozgalom Svájcban 1929 harmadik negyedében.

Wirtschaftsdienst (14. évf. 37. f., Hamburg 1929, ném.). — *Frank W.*: A községi adóteher 1924 óta. — *Bychelberg U.-H.*: A belkereskedelmi áruforgalom mint konjunktúraszimptóma. — *Holzmann M.*: Az agrárreform a dunai államokban. — Olajgazdasági és olajpolitikai krónika. — (38. f.). — *Platow R.*: A német cukoripar újjászervezése. — *Geiss H.*: A belvízi hajózás helyzete. — (39. f.). — *Meyer H.*: Délkelet-Európa fagazdasága. — *Plum G.*: A német gyapjúszövődéák 1928-ban. — (40. f.). — *Plum G.*: A német textilgyárak 1928-ban. — (41. f.). — *Cleinow G.*: Szovjet-Oroszország belvízi hajózása. — A Panama-csatorna forgalma 1928/29-ben. — (42. f.). — *Wesemann H. O.*: A világkereskedelem. — A világ hajóépítése 1929 harmadik negyedében. — (43. f.). — *Bandmann E.*: A német munkabérek 1929-ben. — (46. f.). — *Wesemann H. O.*: A világkereskedelem. — *Giovanoli F.*: Svájc újságügye. — (49. f.). — *Meyer W.*: A léghajózás gazdaságosságához. — (50. f.). — *Kiesewetter B.*: A világkereskedelem: Elektrotechnikai cikkek. — *Wolf S.*: A párizsi pénzpiac szervezete.

Wirtschaft und Statistik (9. évf. 21. sz., Berlin 1929, ném.). — Az elektromos áramgazdálkodás 1928-ban. — A fémfeldolgozó iparban végrehajtott hivatalos munkabérfelvétel főadatai. — A birodalom adóbevételei az 1929-30. költségvetési év első felében. — (22. sz.). — Az 1927-28-i hivatalos gazdaság számadási felvétel további adatai. — A géperejű járműipar 1928-ban. — (23. sz.). — Az italadók Franciaország fogyasztási adórendszerében 1913-ban és 1927-ben. — Öngyilkosságok a Németbirodalomban 1927-ben. — (24. sz.). — Az 1927-28-i gazdaság számadások hivatalos statisztikai felvételének további adatai. — A német fémkohászati ipar 1928-ban. — Németország külkereskedelme származási és rendeltetési országok szerint 1929 első kilenc hónapjában. — A fémfeldolgozó iparban végrehajtott hivatalos munkabérfelvétel főadatai. — Az országok és a nagyvárosok adósságai a Németbirodalomban 1929 szeptember 30-án. — A halálos szerencsétlenségek a Németbirodalomban 1927-ben.

A korosztályok szerepe a törvényhozásban.

Les groupes d'âges au Parlement hongrois.

Résumé. Dans les temps des grands bouleversements politiques, les jeunes se mettent toujours au premier plan. Il en a été de même en Hongrie où l'Assemblée Nationale, convoquée en 1920, au lendemain des révolutions, comptait bien plus de jeunes que la Chambre des députés de 1910 ou celle de 1927, élue dans une situation devenue plus normale. La répartition des âges est à peu près la même à la Chambre haute. On peut établir en outre qu'en moyenne, les partis conservateurs comptent plus de vieux que les partis avancés.

★

Az öregek és fiatalok mindig szembenállottak egymással, amióta emberi társadalom van. Ez a szembenállás nem jelent mindig harcot a szónak olyan értelmében, mint a kezdetleges társadalmak körében. De a legfejlettebb állam életében is a fennálló rend védői az idős nemzedékek, az új eszméket pedig az ifjúság akarja meghonosítani — rendszeresen azzal az eredménnyel, hogy eszméik győzelme után ismét addig ragaszkodjanak hozzájuk, míg a meg nem álló idő új gondolatokat és új nemzedékeket sodor eléjük és ellenük.

Ez a felfogás annyira gyökeret vert a legszélesebb emberi tömegek lelkében, hogy már közhelynek számít: ami azonban még nem bizonyít amellett, hogy igaz is. Ellenvetésül fel lehet hozni, hogy az ifjúság tapasztalatok és erkölcsi maximák leszűrődése hiányában könnyen lelkesül új eszmékért, de épp oly könnyen el is pártol azoktól, ha megbuknak és áll az előbb el-lenséges hadsorokba. A történelem sem hívható tanubizonyságnak ebben a perben, mert ha meg is állapíthatjuk azt, milyen korban voltak egyes kiemelkedő egyéniségek politikai működésük, befolyásuk fénykorában, a tömegek koráról nincs adatunk. A statisztika itt is, mint annyi más vitában, amely „sub indice est“, a számok egyszerű, de megalapozott érveivel szólalhat meg. A modern állami élet vizsgálójának módjában áll ellenőrizni azt, hogy vajjon erőszakos változások alkalmával csak-

ugyan más nemzedékek-e azok, akik az el-lentétes politikai és szociális elvek lobogója alatt egymás ellen vonulnak. Minthogy arra nincs lehetőség, hogy minden egyes ember meggyőzését mérlegre tegyük; önként kínálkozik megoldásul az, hogy az egész népesség politikai felfogásának hivatott képviselői, a törvényhozó testületek tagjainak korosztályok szerinti összetételét vizsgáljuk meg. Fájdalmasan közelálló példa kínálkozik erre. Hazánk az utolsó 20 esztendő alatt olyan változásokon esett át, amelyhez hasonlót évezredes történelme sem mutat fel. Nagyobb szakadékot, mint az 1910. évi nagyhatalmi állású, gazdaságilag szilárd helyzetű Magyarországot és a vesztett háború, forradalmak, elszegényedés csapásaitól sujtott csonka hazát képviselő testület gondolat- és feladatköre közt tátong, képzelni sem lehetne.

Két kérdés áll előttünk. Tükröződik-e ez a roppant változás a törvényhozó testület korszerinti összetételében? És egy másik kérdés: mennyiben játszik szerepet egy törvényhozó kora abban, hogy feladatának betöltésére kijelöljék — akár a választók, akár (a főrendek némelyikét) az államfő. A számok felelnek a kérdésekre, de egyúttal arra is, hogy mennyire szabad értékelni feleletüket.

Mielőtt az összehasonlítás lényegére térnék, egynéhány szempontot kell megvilágítani. A törvényhozó kora megválasztása időpontjában számított értékkel szerepel. A számítások pontosságát nem befolyásolja az a tény, hogy egy kis töredék korát nem sikerült megállapítani, sem az, hogy az egyes korcsoportok részesedése az összes népességre vonatkoztatva tizedszázalékokkal eltolódott néhol. Technikai nézőpontból legfontosabb az a körülmény, hogy országgyűlést hasonlítunk össze nemzetgyűléssel, kétkamarás testületet egykamarás testülettel. Az 1910-ben üléselő országgyűlés főrendiháza az 1885 : VII. t.-c. alapján ült össze. Tagjai a törvény 2., 4. és 5-ik §-ai alapján foglalták el ott helyüket, születésük, rangjuk, adományozás vagy ki-nevezés és választás jogcímén. Korra vo-

natkozólag csak annyiban rendelkezik a törvény, hogy az uralkodócsalád teljeskorú és a mágnáscsaládok megfelelő adófizetéssel erre jogosított 24 évet betöltött tagjai vehetnek részt a főrendiház ülésein. Az ekkor érvényben lévő 1874:XXXIII. t.-c. 13. §-a pedig képviselővé választhatónak mond ki minden választójoggal rendelkező, magyarul tudó 24-ik évét betöltött magyar állampolgárt.

Az 1920. évi nemzetgyűlési választás nem törvény, hanem rendeletek alapján zajlott le. Az 1919. évi 5.985 számú kormányrendelet választhatónak jelenti ki az összes 30-ik életévüket betöltött választópolgárokat.

A felvetett probléma vizsgálására a legcélhozvezetőbb lesz, ha a szóbanforgó testületek átlagos korát számítjuk ki. Az idézett főrendiházi törvények szerint a tagokat két egymástól elütő jellegű csoportba oszthatjuk be. Az egyikbe számíthatjuk azokat, akiket a király érdemeik jutalmazásául ki-nevezett vagy a főrendiház megválasztott. Ezeknek átlagos kora 71 év. A másik csoportba tartoznak a főrangú családok ivadécai, továbbá azok, akik rangjuk alapján foglalnak helyet a főrendiházban s akiket a törvény taxatívén felsorol: zászlósok, egyháznagyok, stb. Ennek a csoportnak kiszámított átlagos életkora valamivel 46 év fölött van. Ennek a feltűnően alacsony számnak magyarázata az, hogy a tiszteskorú főpapok, legfőbb bírák aránylag kevesen voltak az arisztokrácia fiatal tagjaival szemben. Éppen ezért a főrendiház átlagos életkorát 50 évben határozhatjuk meg. *Még feltűnőbb lesz ez, ha szembeállítjuk a képviselőházzal. A gondolkodás ugyanis kiindulásként feltételezi azt, hogy a kétkamrás rendszernél nagy különbségnek kell lennie az alsó- és felsőház kora között. (Erre utal a római szenátus és a görög gerusia szó is.) A képviselőház átlagos korát kiszámítva 47 esztendőt kapunk. Ebből levonhatjuk azt a következtetést, hogy a főrendiház akkori összetételében nem alkalmas ilyen mérlegelésekre, mert a születési előjogok folytán abban helyetfoglalók nagy száma erősen ellensúlyozza a személyes érdemek jutalmazásaként oda bejutottak magas korát. Ha az utóbbiak 71 éves átlagkorát a képviselők 47 éves korával vetjük össze, akkor körülbelül megkapjuk a természetesnek vehető korkülönbséget a két kamara között.*

A törvényhozó testületek tagjainak életkora Magyarországon.

Age des membres du Parlement hongrois.

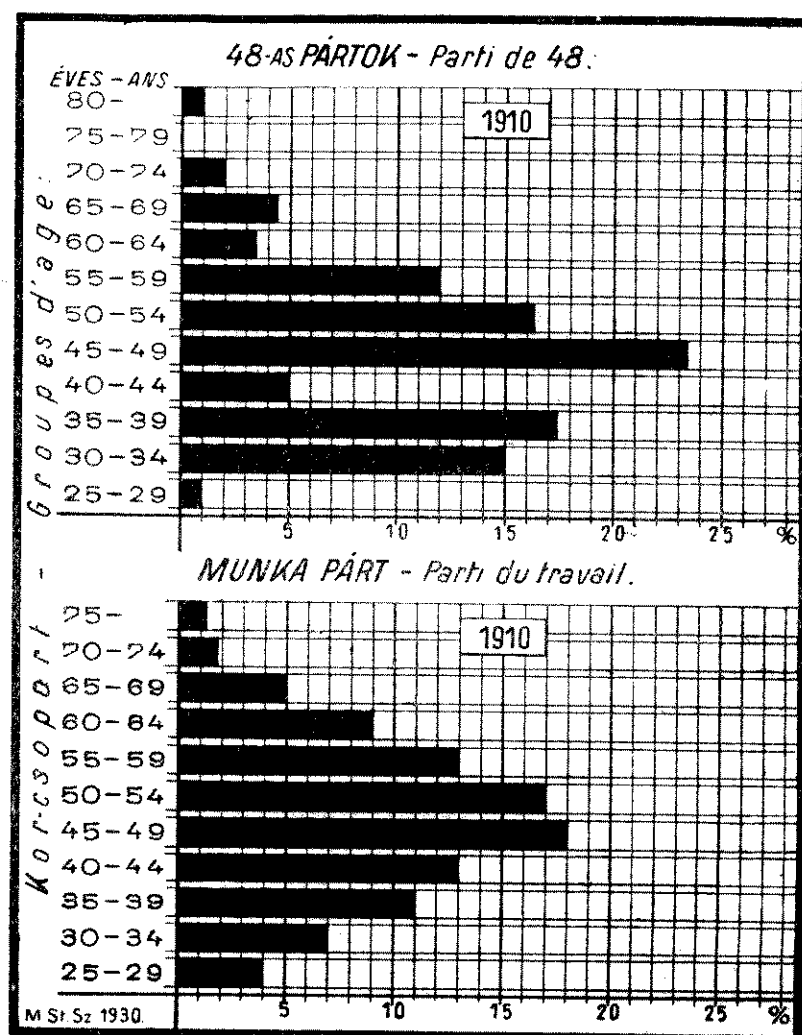
Életkor Age	M e m b r e s				
	A Főrendiház de la Chambre des magnats	A Felsőház de la Chambre haute	A Képviselőház de la Chambre des députés	A Nemzetgyűlés de l'Assemblée Nationale	A Képviselőház de la Chambre des députés
	t a g j a i				
	1910	1927	1910	1920	1927
	abszolút számban — nombres absolus				
— 30 éves ans	5	1	21	—	—
31—35 "	11	1	52	21	4
36—40 "	34	2	51	50	22
— 40 "	50	4	124	71	26
41 "	7	2	8	8	15
42 "	6	—	10	10	8
43 "	3	—	12	14	16
44 "	9	5	14	7	10
45 "	7	4	19	6	10
46 "	9	2	15	7	11
47 "	10	3	15	10	12
48 "	8	6	15	6	5
49 "	9	3	15	8	8
50 "	7	1	20	4	14
41—50 "	75	26	143	80	109
51 "	7	4	15	4	4
52 "	11	4	8	6	9
53 "	5	6	11	5	11
54 "	6	2	12	5	8
55 "	6	5	12	1	5
56 "	9	12	8	3	7
57 "	10	2	12	5	10
58 "	9	15	5	2	7
59 "	2	7	7	4	7
60 "	10	3	9	3	3
61 "	4	9	9	2	6
62 "	13	13	10	4	5
63 "	11	13	1	—	5
64 "	10	8	4	3	2
65 "	6	14	5	1	—
51—65 "	119	117	128	48	89
66—70 "	32	43	16	—	8
71—75 "	22	19	8	3	2
76—80 "	15	17	1	—	—
81 — "	22	7	1	—	1
66 — "	91	86	26	3	11
	s z á z a l é k b a n — %				
—30 "	1·49	0·43	4·99	—	—
31—35 "	3·28	0·43	12·35	10·40	1·52
36—40 "	10·15	0·86	12·11	24·75	9·36
— 40 "	14·92	1·72	29·45	35·15	10·88
41—50 "	22·39	11·16	33·97	39·62	46·48
51—65 "	35·52	50·22	30·40	23·74	37·87
66—70 "	9·55	18·45	3·80	—	3·48
71—75 "	6·57	8·15	1·90	1·49	0·86
76—80 "	4·48	7·30	0·24	—	—
81 — "	6·57	3·00	0·24	—	0·43
66 — "	27·17	36·90	6·18	1·49	4·77

Ugorjunk át tíz esztendőre. Az 1920. évben összeült nemzetgyűlés az előrebocsátottak szerint lényegesen fiatalabb emberekből kellene, hogy álljon, mint jogelődje. A számok első látásra nem igazolják ezt teljesen. A kiszámított átlagos életkor 44 és fél év, tehát nem sokkal alacsonyabb az 1910-es képviselőháznál. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy 1910-ben 25 és 30 év közötti férfiak is képviselők lehettek, 10 év múlva — 1920-ban — már csak 30 év fölöttiek voltak választhatók. Az egyszerű átlagszámítás nem tárja fel kellőleg a részleteket. Ha mind a két törvényhozó testületnél csak a 35 és 65 év között levők számát vesszük figyelembe, akkor azt látjuk, hogy 1910-ben 35 és 65 év között volt a képviselők 81,7%-a, 1920-ban pedig 94,5%-a. 65 év felett volt 1910-ben 6,1%, 1920-ban 1,5%, 35 év alatt 1910-ben 12,2%, 1920-ban pedig 4,0%. Ez arra enged következtetni, hogy az erősen élemedett korosztályok 1910-ben sokkal nagyobb számmal voltak jelen, mint 1920-ban, a férfikor első szakában levők pedig már a törvény által megszabott korhatár különbsége folytán is nagyobb arányban foglaltak helyet a képviselőházban, mint a nemzetgyűlésen.

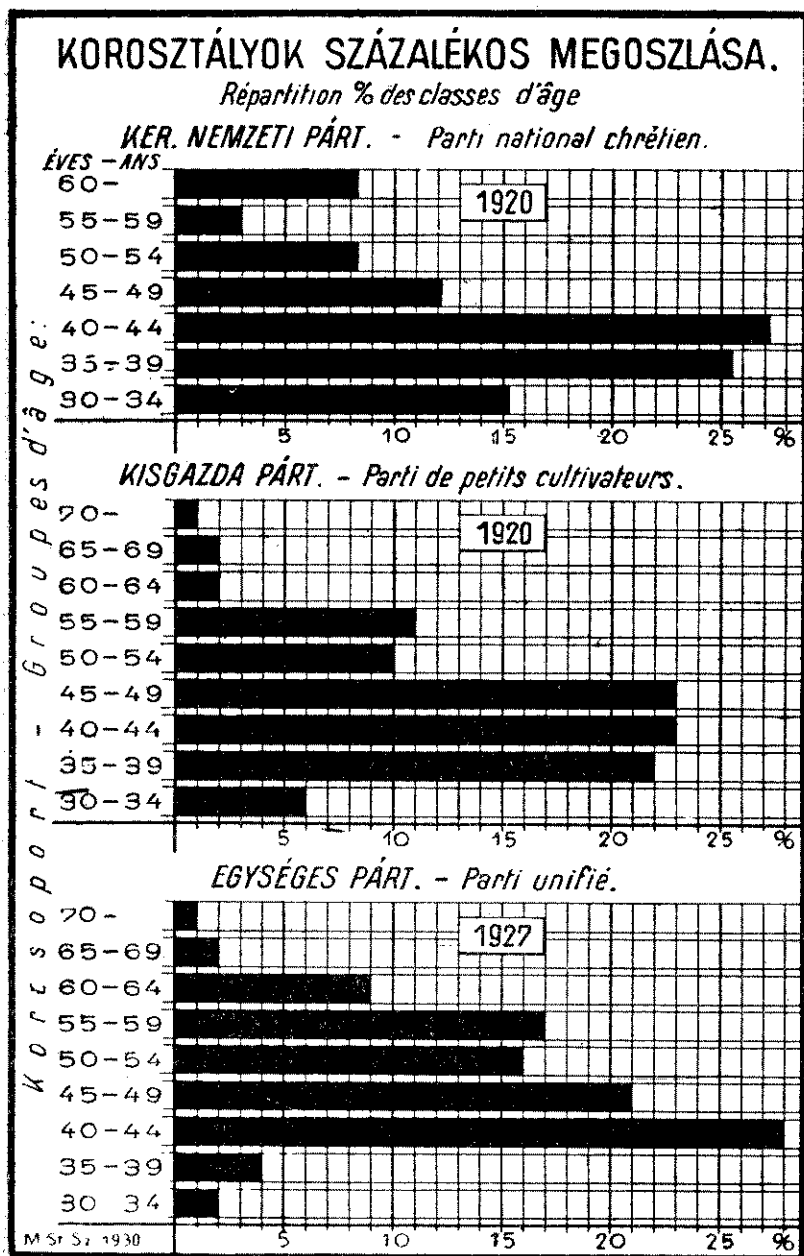
Valószínűleg jobban megközelíthetjük a feltett kérdés magvát akkor, ha ötéves korcsoportokra bontva vizsgáljuk meg az életkorokat. 1910-et 1920-szal szembeállítva elsősorban feltűnik az, hogy az 1910. évi képviselőház korviszonyai sokkal egyenletesebben oszlottak meg és sokkal több korosztályt öleltek fel, mint 10 év múlva. Így pl. 1910-ben a 35 és 54 év közötti képviselők az összes létszámnak 60%-át tették, 1920-ban pedig 76%-át. Az 50 és 59 év közöttiek aránya 1910-ben 26%, 1920-ban pedig csak 20% volt. A 45 és 54 év közöttiek az összességnek 34%-át tették 1910-ben és csak 30%-át 1920-ban. A 35 és 45 év közötti képviselők számaránya 1910-ben 45%, 1920-ban pedig 64% volt. Azt látjuk tehát, hogy a fiatalabb korosztályokhoz közeledve a nemzetgyűlés százalékszámai fellette maradnak az országgyűlés ugyanazon évjáratokra vonatkoztatott számarányainak. Ha a legfiatalabb évjáratokat vesszük figyelembe, ugyancsak ezt látjuk beigazolvva. A 30 évnél idősebb és 39 évnél fiatalabb képviselők százalékaránya 1910-ben 23, 1920-ban pedig 28 százalékot tett.

Ez kézzelfoghatóan igazolja kiindulópontunkat. Megkockáztatható most már az a lépés is, hogy magukat a testületeket belső

összetételükben vegyük bonckés alá. Tudjuk, hogy a háború előtti Magyarország politikája két jelszó körül kristályosodott ki: a 48 és 67 körül. A 67-es irányzat súlypontja a munkapárton volt, a 48-asok több politikai csoportja közül pedig a legerősebbek a Justh- és a Kossuth-párt voltak. Ezek mellett a pártonkívüliek, a nemzetiségi képviselők és a katolikus néppárt tagjai voltak a fórum számottevő politikai alakulatai. A konzervatizmust a 67-esek táborában kereshetjük; a munkapárt és a pártonkívüli 67-esek átlagos kora 49 év, ezzel szemben a 48-asoké (pártokban és pártonkívül) 46 év. A nemzetiségi képviselők még fiatalabbak voltak; átlagos koruk 44 év. A legifjabb pedig a néppárt volt, ennek átlagos kora 38 év. Röviden megkísérelhetjük a két legfontosabb pártcsoportnak: a munkapártnak és a 48-as pártoknak korcsoport szerint részletezett összehasonlítását, úgy mint azt az egész képviselőházzal tettük. Annak ellenére, hogy a 48-as pártokhoz tartozott a szóbanforgó ülészak alatt nemcsak Magyarországnak, hanem az egész világnak is legidősebb képviselője, a 60 éven felüliek számaránya mégis csak 10%, a munkapárton pedig 18%. A 30 évnél idősebb és 39 évnél fiatalabb 48-as képviselők pártjuk összlétszámának 32%-át, a munkapártiak pedig 18%-át tették.

Tekintsük most át az 1920-ban üléselő nemzetgyűlés pártjainak korviszonyait. Az uralkodó két párt ekkor a keresztény nemzeti párt és a kisgazdapárt voltak, amelyek közt, ha a politikai ellentétek nem is voltak olyan elmélyültek, mint a munkapárt és a 48-as pártok között, összetételük társadalmi szempontból erősen eltérő volt. Ha átlagos korukat kiszámítjuk, a kisgazdákra 46, a keresztény nemzeti pártra pedig 42 esztendő esik. Részletekben: 35 és 39 év között volt a keresztény párt képviselőinek 26%-a, a kisgazdáknak viszont 22%-a. Meg kell gondolnunk, hogy ezek az évjáratok ebben a törvényhozó testületben már az idősebb nemzedéket jelentették. 40 és 49 év között volt a keresztény nemzeti párt képviselőinek 39, a kisgazdáknak viszont 46%-a, míg a legfiatalabb korcsoportok 30 és 39 év közti tagjainak az aránya a keresztény nemzeti pártban 40%-ot tett ki, a kisgazdapártban pedig csak 28%-ot.

Számbeli eredményeink igazolják azt, hogy a válságos idők fiatalabb nemzedéket állítanak csatasorba, egyúttal azt is, hogy a konzervatív elveket valló választótábor a haladottabb korúak képviselik.

Részletekbe menő megfigyelésünk pedig arról győzött meg, hogy a földműves elemek szószólói szintén idősebb nemzedékek sorából kerülnek ki.

Minden számításnak a helyességét próba igazolhatja. A kifejtetteknek szintén meg van a maga próbája.

Magyarország nagy áldozatok árán kibontakozott a válság légköréből és ennek a kedvező változásnak belpolitikai életünk szervezete is nyomát viseli. Az egykamarás rendszer helyére ismét a kétkamarás lépett. Először tisztába kell jönnünk azokkal a szervezeti változásokkal, amelyek a felsőház és képviselőház létrejötténél közrejátszottak. Az utóbbival könnyebben végezhetünk: annyit kell tudnunk, hogy az 1925:XXVI. t.-c. 9-ik §-a passzív választójogot ad minden választónak, aki 30-ik életévét betöltötte. Egészen új alapokra épült az egykori főrendiház jogutódja, a Felsőház. Az uralkodóház és a főnemesi családok tagjai sokkal kisebb számban, — az utóbbiak csak választás útján — juthatnak be a Felsőházba. A választás, kinevezés és állásuknál fogva helyet foglalók számát a születésükkel fogva arra jogosítottakkal szembeállítva és mindehhez azt is hozzászámítva, hogy a választások csak 10 évre történnek, 35 éven felüli férfiak közül, azt látjuk, hogy a Felsőház korviszonyai sokkal értékesebb alapot nyújtanak ma a vizsgálatra, mint az egykori főrendiházé.

A felsőház átlagos kora ma 61 és fél év. A választott és kinevezett tagok csoportját a rang és állás csoportjával egybevetve, sokkal kisebb eltérést találunk, mint 1920-ban, mert az egyháznagyok, bírák stb. átlagos kora 63 és egy negyedév, a választott és kinevezett tagoké ezzel szemben 60 és egy fél év. Nem mondhatjuk azt, hogy a felsőház kora magasabb lett volna, sőt inkább azt kell megállapítanunk, hogy tagjai átlagban 10 évvel fiatalabbak, mint 1910-ben, mert hiszen az összehasonlítás alapjául csak a választott és kinevezett tagok csoportja szolgálhat, ezeknek korát pedig 71 esztendőre számítottuk ki. Kétségtelen eredménye a felsőház megreformálásának az, hogy fiatalabb generáció jut benne szóhoz.

A képviselőház tagjainak átlagos korául 48 évet kapunk. Egy árnyalattal Nagy-Magyarország utolsó képviselőházának kora fölött vagyunk. A korviszonyok belső megoszlása azonban nem hasonlít egymáshoz, mert a 35 évnél fiatalabb tagok aránya csak 1,6%, a 65 év felettiek aránya 3,6% és így

a 65—35 év között van a képviselők 95·8% -a, ami sokkal tömörebben zárja ebbe a harminc esztendő összefoglaló korosztályba a tagok zömét, mint 1910-ben. A kép teljessége kedvéért vizsgáljuk meg azt, hogy öt-éves korcsoportokra osztva milyen százalékarányt kapunk. Az átlagos életkor valamivel idősebbnek mutatja napjaink országgyűlését az 1910-esnél. Ezzel szemben a 60 éven felüliek számaránya ma 13%, a fentebb említett 15%-kal szemben. A 40 és 59 év között levő képviselők számaránya 80% ma és 60% volt 1910-ben. A 40 és 49 év közöttiek egyedül 45%-át, úgyszólván a felét teszik az összes létszámnak, ezzel szemben a legfiatalabb korosztályok, a 30 és 34 év közöttiek 2%-ot, a 35 és 39 között levők 5%-ot tesznek ki, míg ugyanezek a korosztályok 1910-ben 9·5, illetve 13%-ot jelentettek, nem is beszélve arról, hogy akkor 25 és 29 év között volt a képviselők 2·5% -a. A pártok szerinti tagozódás vizsgálata nem igazolja az előrebocsátottakat. A képviselőház legnagyobb konzervatív polgári csoportja az egységes párt. Ennek átlagos kora

42 és fél év. Ha az ellentét kedvéért nem polgári és konzervatív pártot akarunk szembeállítani vele, akkor a szociáldemokrata pártot kell kiválasztanunk. Ennek átlagos kora pedig 51 és fél év.

Adataink nem szolgáltatnak alapot társadalmi, vagy még kevésbé politikai tanulságok levonására: ez különben sem lehet célunk. Megállapítható azonban az, hogy a Felsőház és a képviselőház átlagos kora közötti különbség kisebb lett: még pedig azért, mert a Felsőház belső összetételében egyöntetűbbé vált. (Itt természetesen ismét a Felsőháznak csak azt a csoportját véve figyelembe, amelyik összehasonlításra alkalmas.) A két képviselőház átlagos kora hasonló, jóllehet a vizsgált időszak alatt az az irányzat nyilvánul meg, hogy a törvényhozók egymáshoz közelebb álló korosztályokból kerülnek ki. A két országgyűlés közé eső nemzetgyűlés tagjainak kora azonban kétségtelenül bizonyítja, hogy a közvetlen válság napjaiban a választók bizalma fiatalabb jelöltek felé fordul.

Sibelka-Perleberg Artúr dr.

Pesterzsébet gümőkóros halandósága.

La mortalité par tuberculose de la ville de Pesterzsébet.

(Reflexió Szalai Jenő dr. tanulmányára.)

(Réflexions sur l'étude du Dr Eugène Szalai.)

Résumé. D'après un article paru du Dr Eugène Szalai dans le „Münchener Medizinischer Wochenschrift“, („Die Lösung der Tuberculosefrage“), dans la ville de Pesterzsébet, près de Budapest, la mortalité par tuberculose, par suite du traitement employé par lui, diminue plus que dans les autres villes hongroises. L'auteur a dû employer une méthode erronée, car la Hongrie a 25 villes où la mortalité par tuberculose est inférieure à celle de Pesterzsébet. Comparée avec les autres villes de la banlieue de Budapest et ayant le même caractère et à peu près le même niveau, la ville de Pesterzsébet présente même en 1929 une mortalité par tuberculose (3·3) supérieure à celle des autres villes, sauf Csepel. Le chiffre de Pesterzsébet ne s'améliore que dans le cas où l'on en déduit les habitants morts dans les hôpitaux de Budapest.

★

A hazai napisajtóban színes, propagandisztikus cikkek jelentek meg a közelebbi és távolabbi multban Pesterzsébetről, hol a tuberkulózis gyógy módjának kérdése megoldást talált volna. Az elért eredmények igazolására statisztikai adatokra is hivat-

kozás történt. A külföldi szaklapokban már teljes statisztikai módszerrel alátámasztott tanulmány látott napvilágot a „Münchener Medizinische Wochenschrift“-ben dr. Szalai Jenő tollából: „Die Lösung der Tuberculosefrage“ címmel. E tanulmányban szerző többször hivatkozik a magyar hivatalos statisztika adataira, ennél fogva szükségét látjuk, hogy hozzászóljunk a kérdéshez. Mindenekelőtt teljes hitelt adunk a közölt adatoknak egészen addig, hogy azokat a szerző tényleg a hivatalos statisztika adatai alapján számíttatta ki, de teljességgel megtagadjuk a közösséget a használt módszer tekintetében, mellyel Pesterzsébet kedvező gümőkóros halandóságának arányait az ország, Budapest székesfőváros, majd az összes megyei városok átlagos gümőkóros halálozási arányaival való összehasonlításban akarja igazolni. Ez a módszer alapjában véve elhibázott s Pesterzsébetet úgy tünteti fel, mintha egyetlen megyei városa volna az országnak, hol a tuberkulózishalálozás számottevően csökkent volna, pedig ez távolról sincs így, amint az az 1. számú kimutatásból kitűnik.

Számos megyei város található e táblázaton, melynek gümőkóros halálozási aránya, a feltüntetett éveken keresztül nagyobb arányban javult, mint

1. Megyei városok gümőkóros halandósága 1920-tól 1928-ig, a természetes szaporodás alapján számított évközépi népesség 1000 lelkére számítva.

Mortalité par tuberculose, de 1920 à 1928, des villes de comitats, pour 1000 âmes de la population du milieu de l'année, calculée sur la base de l'accroissement naturel.

Megyei város Villes de comitats	Ezer lélekre esett gümőkórban elhalt Mortalité par tuberculose pour 1000 âmes								
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Balassagyarmat..	5.5	2.6	5.3	4.8	4.3	4.6	5.2	5.6	4.7
Békéscsaba ..	3.2	3.1	3.5	3.2	3.4	3.0	2.5	3.1	2.9
Budafok ..	2.8	2.3	2.4	2.7	2.1	1.6	2.3	1.2	1.4
Cegléd ..	3.3	2.8	3.7	3.4	3.5	2.2	2.6	2.5	1.9
Csongrád ..	2.3	1.9	3.6	2.3	2.5	2.7	2.5	2.7	3.2
Eger ..	4.6	3.5	3.3	2.6	3.4	2.5	2.3	1.8	2.6
Esztergom ..	4.4	3.7	4.1	4.3	4.6	3.3	2.9	2.4	1.9
Gyöngyös ..	5.0	3.1	3.7	3.9	4.7	3.6	3.3	3.1	2.5
Gyula ..	4.3	5.5	5.1	5.4	6.9	5.4	5.4	5.3	5.9
Hajduböszörmény	2.0	2.0	2.7	2.6	3.3	2.6	2.8	2.8	2.4
Hajduhadház ..	1.4	2.3	2.2	2.6	2.9	2.3	3.3	2.9	1.8
Hajdunánás ..	2.5	2.3	2.6	2.3	2.5	3.0	2.4	1.7	2.4
Hajduszoboszló..	2.7	2.2	2.7	2.9	2.7	2.6	2.5	2.9	2.4
Jászberény ..	2.8	2.6	3.7	3.0	3.0	2.3	3.1	2.4	2.0
Kalocsa ..	2.6	2.5	2.7	2.6	3.4	2.2	2.2	2.8	2.6
Kaposvár ..	4.6	2.8	3.7	4.6	3.9	3.7	3.3	3.3	3.0
Karcag ..	2.5	2.6	4.3	3.3	4.0	2.2	2.0	2.5	2.1
Kiskunfélegyháza	3.9	3.4	3.8	3.7	3.6	2.7	3.5	3.2	2.9
Kiskunhalas ..	2.0	1.6	2.4	2.0	1.9	1.6	2.6	2.0	2.3
Kispest ..	3.0	2.3	2.6	2.7	3.2	2.0	1.8	2.1	1.9
Kisújszállás ..	2.0	1.2	3.1	2.9	2.8	1.2	1.7	1.6	1.5
Komárom ..	1.2	2.0	2.0	2.4	2.3	1.6	1.1	1.9	1.1
Kőszeg ..	3.8	1.6	2.8	4.2	3.1	1.3	1.5	2.3	1.1
Magyaróvár ..	3.5	4.3	3.7	4.7	3.6	1.6	2.4	2.8	2.8
Makó ..	2.2	2.4	2.9	2.5	2.6	2.3	2.0	2.1	2.2
Mezőtúr ..	2.1	1.8	3.0	3.0	2.4	2.1	2.1	1.7	1.7
Mohács ..	2.8	2.5	3.0	2.6	2.9	2.3	1.8	2.2	2.2
Nagykanizsa..	2.4	2.8	2.7	3.1	2.6	2.7	2.3	3.0	2.8
Nagykőrös ..	2.1	2.0	2.5	2.3	2.7	1.8	2.2	1.6	2.0
Nyíregyháza..	3.7	3.5	3.8	3.7	3.9	3.0	2.9	2.7	3.1
Pápa ..	2.1	2.0	2.1	2.3	2.4	1.8	0.9	1.2	1.7
Pesterzsébet ..	4.5	3.4	3.7	3.8	3.4	3.1	2.6	2.6	2.5
Rákospalota ..	4.2	2.8	3.1	3.1	4.1	2.5	2.3	2.3	2.5
Salgótarján ..	4.1	5.6	4.0	2.7	4.7	2.5	2.3	2.5	2.2
Sátoraljaújhely ..	4.9	1.8	3.7	3.4	3.8	2.4	3.0	2.4	2.7
Szekszárd ..	4.8	5.1	4.5	4.4	5.1	3.9	4.9	5.7	4.6
Szentendre ..	5.4	3.6	2.5	3.0	3.3	1.5	2.5	3.1	1.8
Szentes ..	2.3	1.8	2.8	3.0	2.0	1.7	1.6	2.3	1.9
Szolnok ..	3.2	3.2	3.1	3.6	4.0	2.5	2.8	2.1	2.6
Szombathely ..	4.2	4.0	4.4	3.9	3.4	2.9	2.9	2.8	2.9
Túrkeve ..	2.4	4.1	3.7	2.5	3.2	2.7	2.0	2.4	1.8
Újpest ..	4.8	3.8	4.0	4.2	4.8	3.1	2.6	2.4	2.4
Vác ..	4.6	4.9	4.7	4.9	6.3	3.9	3.8	3.1	2.3
Veszprém ..	4.6	3.3	3.1	3.5	3.3	2.4	2.3	2.4	2.9
Zalaegerszeg ..	2.7	4.3	3.7	3.5	3.0	2.6	2.3	3.5	3.2

Pesterzsébeté. Ez adatok alapján alig látszik nyoma annak, hogy Pesterzsébeten a tbc.-halálózást valamilyen befolyás jelentékenyebben csökkentette volna. Ami javulás észlelhető Pesterzsébeten, azt megtaláljuk majd minden városnál, a nagyobb kórházakkal rendelkező városokat figyelmen kívül hagyva, mert az ilyen városokban a környék tbc. betegek össze-

gyűlvén, sok idegen illetőségű tbc. halottal duzzasztják az illető város tbc. halálózási arányát, amint duzzasztják Budapest halálózási arányát a köz-kórházakban meghalt pesterzsébetiek, ahogy ezt későbbben látni fogjuk.

Ha Pesterzsébetnek tbc. halálózási arányát a megyei városok között való sorrendi fekvésében vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy 1920-ban a 11. helyen, 1928-ban pedig a 18. helyen feküdt, tehát csak 17-nek volt rosszabb és 25 városnak volt jobb az aránya. Az alkalmazott módszer ugyan jobb, mint a Szalaié, de mégis el kell ismerünk, hogy egyedül a természetes szaporodás alapján megállapított népességhez viszonyított arányok kifogásolhatók, különösen az olyan gyorsabb ütemben szaporodó városnál, amilyen Pesterzsébet. Szalai hangoztatja is, hogy Pesterzsébet lakossága jóval nagyobb, mint amennyit a természetes szaporodás alapján a hivatalos adatok feltüntetnek. Az 1925. évi népösszeírás igazolja is bizonyos fokig Szalait, de a népesség távolról sem éri el az általa említett 59—60 ezret. Arról pedig, hogy 1928-ban Pesterzsébeten „népszámlálás“ lett volna, mely igazolná az 59—60 ezres létszámot, semmi hivatalos tudomásunk nincs. Nem igazolják a nagyarányú szaporodást a népmozgalmi adatok sem: az élveszületések száma volt 1921-ben 894, 1928-ban 907. A halálózások száma pedig 1921-ben 584, 1928-ban 594. Ha Pesterzsébet lakossága tényleg közel 20 ezerrel szaporodott volna a lefolyt 9 év alatt, a most említett népmozgalmi jelenség abszolút számaiban is mutatkoznának a szaporodás tünetei. Ezidőszerint azonban csak a házasságkötések mintegy 25%-os (az 1921—22. és 1927—28. évek átlagai szerint) emelkedése szól a népesség számának hasonló arányú felduzzadása mellett, melyet kétség nélkül elfogadhatunk s melyet a 2. sz. táblázaton feltüntetett számításunk is igazol. Ennélfogva joggal kételkedünk, hogy abban a súlyos gazdasági helyzetben, amelyben Magyarország a trianoni béke óta van, s abban a munkanélküliségben, mely a munkásság torkát 1920 óta állandóan szorongatja, Pesterzsébetre, ebbe a kimondottan ipari, kereskedelmi és forgalmi népességű városba nagyobb arányú letelepedés történt volna. Már most megemlíttük azonban, hogy a tényleges gümőkóros halálózásnak megfelelően számított arányok az 59—60 ezres népesség elfogadása mellett sem oly kedvezőek Pesterzsébetre, mint azt Szalai állítja.

Hogy Pesterzsébet tuberkulotikus mortalitásának valódi helyzetét megállapíthassuk, össze kell hasonlítanunk a Budapest körül fekvő hasonló jellegű és kultúrájú városokkal, amilyen Újpest, Kispest, Rákospalota és Budafok; ezenkívül Csepel-
nk.-gel és pedig nem a természetes szaporodás alapján kiszámított évközépi népességre számítva az arányokat, hanem az 1925. évi népösszeírás lélek-

számát véve figyelembe, a vándorlási különbözet hozzáadásával. Az ily módon végzett számításunk szerint a pestkörnyéki ipari, kereskedelmi és for-

galmi népességű városokban a budapesti kórházakban meghalt tbc. halottakat figyelmen kívül hagyva, a következők voltak az arányok:

2. A pestkörnyéki városok és Csepel nk. gümőkóros halálozásának arányai az idegenben elhaltak figyelembevétele nélkül az 1921—29. években.

Proportion de la mortalité par tuberculose dans les villes environnant Budapest et dans la grande commune de Csepel, non compris les habitants décédés dans d'autres localités, 1921—1929.

Év — Année	Pesterzsébet	Kispest	Csepel	Budafok	Újpest	Rákospalota
Népesség az 1920. évi népszámlálás adatai alapján — <i>Population suivant le recensement de 1920</i>	40.545	51.064	13.990	13.686	56.489	36.008
Vándorlási különbözet évenként 1920—1925 <i>Différence annuelle de migrations 1920—1925</i>	+ 637	+ 388	+ 81	+ 234	+ 303	— 159
Évvégi népesség a vándorlási különbözet figyelembevételével. <i>Population à la fin de l'année, en prenant en considération la différence de migrations.</i>						
1921..	41.492	51.774	14.112	14.041	56.944	36.050
1922..	42.449	52.378	14.258	14.398	57.499	36.073
1923..	43.325	52.931	14.369	14.717	57.887	36.046
1924..	44.166	53.393	14.509	15.037	58.275	35.865
1925..	45.112	54.010	14.760	15.436	59.130	35.836
1926..	46.090	54.723	15.000	15.843	59.861	35.809
1927..	47.020	55.241	15.183	16.257	60.547	35.658
1928..	47.970	55.833	15.470	16.616	61.128	35.557
1929..	48.870	56.763	15.657	16.936	61.703	35.364
Ezer lélekre (középnépesség) esett gümőkórban elhalt. <i>Proportion de la mortalité par tuberculose pour 1000 âmes (population au milieu de l'année).</i>						
1921..	3.4	2.3	4.8	2.3	3.8	2.8
1922..	3.6	2.6	4.5	2.3	4.0	3.2
1923..	3.7	2.6	5.2	2.6	4.1	3.1
1924..	3.3	3.1	4.2	2.0	4.7	4.1
1925..	2.9	1.9	3.4	1.4	3.0	2.5
1926..	2.4	1.8	3.5	2.1	2.5	2.3
1927..	2.3	2.0	3.3	1.1	2.3	2.4
1928..	2.3	1.8	3.5	1.2	2.3	2.6
1929 ¹⁾	1.9	1.5	3.2	1.7	2.3	2.4

¹⁾ Előzetes eredmények. — *Résultats provisoires.*

Ha ezeket az arányokat abból a szempontból vizsgáljuk, hogy a feltüntetett 9 év alatt melyik város adatai javultak a legnagyobb arányban, kétségtelen, hogy Pesterzsébet áll az első helyen. Ha az arányok felfelémenő sorrendjét tekintjük, Pesterzsébet a harmadik helyen fekszik. De bizonyos, hogy az arányok javulása mindegyik városnál szemléletesen kitűnik. Nem fogadhatjuk el azonban valóságként ez arányokat, mikor tudjuk, hogy a városok kórház nélkül állván, súlyos betegeiket, — a tbc. betegeket is — Budapestre vagy a pest-

újhelyi munkáskórházba küldik gyógyulni, s a betegek nagy része ott is hal meg, amint ez Budapest székesfőváros statisztikai hivatalától nyert adatokból megállapítható. Pestújhelyről hivatalos adataink nincsenek. Sajnos, ez adatok csak 1927-ig visszamenően állanak hivatalos biztonsággal rendelkezésre, de éppen eleget mondanak arra, hogy a budapestkörnyéki városok gümőkóros halandósága mérlegelésénél mennyire nem szabad figyelmen kívül hagyni a nem otthon — illetékes városokban — meghaltak számát:

Budapest kórházaiban gümőkórban elhalálozott környékbeli lakosok

	1927	1928	1929
Pesterzsébet	65	74	67
Kispest	52	70	72
Csepel	13	9	17
Budafok	8	7	10
Újpest	32	29	24
Rákospalota	23	33	28

Ha az itt feltüntetett halottak számát hozzáadjuk az egyes városok által jelentett gümőkóros halottak számához s ez alapon számítjuk e városok gümőkóros halandósági arányát, ismét az 1925-ös népszámlálás alapján, a vándorlási különbözet figyelembevételével kiszámított évközépi népességhez viszonyítva a gümőkóros halottakat, akkor a következő arányokat kapjuk:

Ezer lélekre esett gümőkórban elhalt az

	1927. é	1928. v	1929. b e n
Pesterzsébet	3·7	3·8	3·3
Kispest	2·9	3·1	2·7
Csepel	4·2	4·1	4·3
Budafok	1·6	1·6	2·3
Újpest	2·9	2·8	2·7
Rákospalota	3·1	3·5	3·2

Az 1929. év adatai előzeteseknek tekintendők.

Ezek az arányok Pesterzsébet gümőkóros halandóságát igen súlyosnak mutatják még a többi azonos jellegű várossal való összehasonlításban is, s megdöntik azt a kedvező eredményt, melyet az idegenben elhaltak figyelmen kívül hagyásával számított 1929. évi 1·9%-os arány feltüntet.

Ha már most az 59—60 ezres népesség fikcióját elfogadnánk, akkor is 2·9, 3·0, 2·7 volna Pesterzsébet valóságos gümőkóros halandósági aránya az utolsó három évben. Szabó Béla dr.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Személyi hírek. — *Nouvelles personnelles.*

Új szakértők. A bizottság elnöksége a bizottság egyes szakosztályaiban a megüresedett helyekre szakértőül meghívta: *Horváth* Ernőt, a Smelting kohászati és fémművek r.-t. vezérigazgatóját,

Kellner Artúrt, a Hessel Lajos utóda, Kurzweil Sándor festékgár igazgatóját,

Kornis Istvánt, a Magyar Köztisztviselők fogyasztási, termelő és értékesítő szövetkezet igazgatóját,

Lipcsei Vilmost, női divatárkereskedőt,

Mayer Jenőt, a Shell kőolaj r.-t. igazgatóját, végül

Vági Jakabot, a Magyar Kölcsonös Állatbiztosító Társaság m. sz. igazgatóját.

Halálozás. A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság V. szakosztálya érdemes, munkás tagot veszített *Kronberger* Zsigmond faterkeskedő személyében, aki január hó 13-án tragikus baleset áldozataként elhunyt. *Kronberger* hosszú idő óta volt az értékmegállapító bizottság tagja, amelynek munkálataiban mindig élénk tevékenységet fejtett ki.

Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Bureau de statistique de la ville de Budapest.

Kinevezések. — *Nomination.* Budapest székesfőváros tanácsa 1930 január 25-én töltött be választás útján több üresedésben lévő statisztikai hivatali állást. Statisztikai segédtitkárrá *Bene* Lajos dr. fo-

galmazó választatott, stat. főfelügyelő *Bayer* Gyula felügyelő, stat. felügyelő *Novák* Ferenc főtitzt, stat. főtitzt *Stéger* Károly tiszt, stat. tiszt pedig *Nyemecz* Gyula lett.

Külföldi statisztikai társaságok.¹⁾

Sociétés de statistique de l'étranger.

Schweizerische Statistische Gesellschaft.

Európa kisebb államai közül a legrégebbi multra tekint vissza a statisztikai egyesületi mozgalom Svájcban, ahol még a XVIII. század vége felé Vevey (Vivis) városkában Moret lelkész indított akciót statisztikai társulat megalapítása érdekében. Majd a Jura-vidék kerületeiben csaknem 100 évvel ezelőtt, 1832-ben Thurmann jeles természettudós kezdeményezésére „Société Statistique des districts du Jura“ néven alakult meg az első svájci statisztikai társulat, mely alapszabályai szerint három szakosztályban — természettudományi, történeti és statisztikai osztályban — törekedett a Jura-vidék tudományos feltárására és általában a tudomány művelésére. Ez a társaság tulajdonképpen a régi értelemben vett statisztikát — leíró államismét — kultiválta volna, s ennek megfelelően a megalapításkor tervbe vett Jura-vidéki évkönyvet tervezői adminisztratív és statisztikai táblákkal szándékozták kiegészíteni.²⁾ Úgy látszik azonban, hogy a viszonyok a harmincas években még nem voltak alkalmasak arra, hogy rendszeres társasági élet fejlődjen ki, mert az alakuló ülés jegyzőkönyvén, ill. egy Bulletin-füzetén kívül nem maradt nyoma e társaság működésének.

Svájc statisztikusainak ma is fennálló egyesülete, a Svájci Statisztikai Társaság (*Schweizerische Statistische Gesellschaft*) ezek után az előzmények után csupán három évtizeddel később alakult meg. A közigazgatási statisztika kifejlődésének korszakában Svájcban különösen nagy szükség volt az egyes kantonok hivatalos és magánstatisztikusainak független, tudományos testületbe való tömörítése: az ország sajtószerű államszervezete folytán ugyanis a szövetségi statisztikai hivatal hatásköre bizonyos mértékig korlátozott, s a kantonok statisztikai szervei elég nagy önállósággal hajtják végre felvételeiket. Egyéb tudományos feladatok mellett különösen a kantonálisan, tehát területileg decentralizált hivatalos statisztika munkamenetének, alapelveinek egységesítése tekintetében várt sok feladat az 1864-ben Hirsch neuchâtel (neuenburgi) professzor által megalapított új tudományos testületre. Az egyesület e feladatoknak nagy agilitással törekedett megfelelni s megalapítása után rövidesen egyrészt tartalmas ülései, az évente váltakozó helyen megtartott közgyűlések, másrészt értékes fo-

lyóirata által nemcsak hazájában emelkedett nagy tekintélyre, hanem a külföld statisztikusainak és szakintézményeinek elismerését is kivívta. Ma e Bernben székelő társulat taglétszáma mintegy 400; hogy ez a létszám aránylag ennyire tekintélyes, ez magyarázatát abban találja, hogy tulajdonképpen nemcsak statisztikai, hanem egyúttal közgazdasági társulata is Svájcban, mert bár ez utóbbi szerepkör nevéből nem tűnik ki, alapszabályszerű feladatát a statisztikai és közgazdasági kutatás előbbrevitele alkotja. Az alapszabályok ugyan a továbbiakban hangsúlyozzák, hogy a társaság munkásságában különös figyelmet fordít az ország közgazdasági, pénzügyi s szociális problémáin kívül a hivatalos és magánstatisztika fejlesztésére, az ülések túlnyomóan német, de elég gyakran francianyelvű előadásai azonban megoszlanak a két tudomány között, a magas nívón szerkesztett s szintén túlnyomó részben német és csak jóval kisebb részben francia nyelven megjelenő negyedévi folyóirat, a „Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft“ pedig nevéből kitűnőleg is a statisztikával egyenlő teret juttat a közgazdaság elméleti kérdéseinek és aktuális gyakorlati problémáinak. — A Svájci Statisztikai Társaságon és a statisztikai tevékenységet produkáló különféle foglalkozási stb. szervezeteken és egyesületeken kívül Svájcban néhány helyi jelentőségű és jellegű társulat is buzgón tevékenykedik a statisztika érdekében. E lokális egyesületek tulajdonképpen a Svájci Statisztikai Társaság kantonális fiókosztályáiból fejlődtek ki önálló közgazdasági és statisztikai társaságokká; az országos egyesület aktivitása tehát Svájcban is ösztönzőleg hatott a helyi tudományos egyesületek megalakulására. Minthogy a lokális egyesületek munkásságáról a Svájci Statisztikai Társaság folyóiratában rendszeresen, bár csak egészen röviden beszámol, megállapíthatjuk, hogy a társaság berni szekciójából 1889-ben önálló egyesületté alakult „Volkswirtschaftliche Gesellschaft des Kantons Bern“, a „Basler statistisch-volkswirtschaftliche Gesellschaft“ és a „Zürcher volkswirtschaftliche Gesellschaft“ közgazdasági és statisztikai téren céltudatos és említést érdemlő munkásságot fejtenek ki, melyben különösen előadások rendezésére fektetik a fősúlyt, tekintettel arra, hogy maga a Svájci Statisztikai Társaság évente csak egyszer hívhatja össze az ország más és más városába a különféle kantonok statisztikusait és közigazdáit. A közelmúltban a Svájci Statisztikai Társaság és a helyi tudományos egyesületek közötti szervezettebb kapcsolatok visszaállítására újabb akció indult meg, mely a statisztikai társulat újjáalakított alapszabályaiban abban is kifejezésre jut, hogy a

¹⁾ L. még Magyar Statisztikai Szemle 1928. (VI.) évf. 1.239. 1. és 1929. (VII.) évf. 222., 337., 714. és 1.122. lap.

²⁾ V. ö. Mangold: Die „Société Statistique des districts du Jura 1832“. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft, 1929. évf. 285. és köv. l.

társaság elnökségébe a kantonális és lokális közgazdasági és statisztikai egyesületek is kiküldhetnek egy-egy képviselőt, amennyiben legalább 100 tagjuk a Svájci Statisztikai Társaságnak is tagja.

A Svájci Statisztikai Társaság 1929 október 25—26-án *St. Gallenben* tartotta meg 49. évi közgyűlését. Az ülésen mintegy 50 statisztikus és közgazda volt jelen, túlnyomórészen a társaság tagjai. Mint általában legtöbbször, az 1929. évi közgyűlés is tulajdonképpen *szakkonferencia* jellegével bírt, és pedig főleg statisztikai konferenciával. Két nagyfontosságú kérdés szerepelt ezúttal a tárgyrenden és részesült az előadók, valamint számos felszólaló részéről alapos, mélyreható megvitatásban. *Mangold* bázeli egyetemi tanár arról adott elő, hogy vajjon észlelhetők-e Svájcban a túliparosodás tünetei, *Schmidt* professzor pedig a túlnépesedés Európaszerte napirenden lévő problémájával foglalkozott. Egyben a közgyűlés részben újraválasztással kiegészítette a társaság *tisztikarát* is. Elnökké *Rappard* W. E. genfi egyetemi tanár, a nemzetközi statisztikai életben is nagy szerepet játszó jeles statisztikus választatott újra, míg az új titkár-pénztáros *Brüschweiler* C., a zürichi statisztikai hivatal igaz-

gatója lett; az elnökség többi tagjai *Grossmann* E., *Schneebeli* H., *Schwarz* A. és *Stauffer* W.; a folyóirat szerkesztését továbbra is *Mangold* F. professzor végzi. A társaság tiszteletbeli elnöke *Milliet* E. W. nagynevű svájci statisztikus.

Statistical and Social Inquiry Society of Ireland.

Mint a „Journal of the Statistical and Social Inquiry Society of Ireland“ (Dublin) mostanában megjelent 1929 októberi száma, helyesebben évi beszámolója közli, az ir statisztikai és társadalomkutató társulat, melynek multjáról a Szemlében már röviden megemlékeztünk,¹⁾ az 1928/29. munk évben öt ülést rendezett, amelyeken főleg társadalmi és társadalomgazdasági kérdések tárgyaltak; tulajdonképeni statisztikai témája csak egy előadásnak volt. A 90 tagú társaság ülései iránt elég nagy érdeklődés mutatkozott; erre mutat az is, hogy az előadásokat minden esetben rövidebb-hosszabb vita követte. — Az 1929/30. évre a társaság elnökévé a távozó *Meredith* J. helyébe *Hooper* J. választatott, a pénztáros továbbra is *Shanahan* G. maradt, a titkárok pedig *Brown* S., *Falkiner* M. és *Geary* R. C.

Személyi hírek. — Nouvelles personnelles.

L'Assemblée générale de l'American Statistical Association, tenue les 27—30 décembre 1929, élit pour membre honoraire le Dr Gustave Thirring, professeur extraordinaire d'Université, ancien directeur du Bureau de statistique de la ville de Budapest, président de la Société Hongroise de Statistique. M. Thirring est, à notre connaissance, le troisième statisticien hongrois à qui le distingué corps scientifique des statisticiens américains, et qui avait été fondé il y a 90 ans, fit le rare honneur de l'élire: avant lui, de la part de la Hongrie, seuls Joseph Kőrösy et Jules Vargha en furent membres honoraires.

La Royal Statistical Society de Londres a, le 28 mai 1929, élu pour membres honoraires deux illustres personnalités de la vie scientifique internationale: ce sont M. Colson, professeur, vice-président du Conseil d'Etat de la France et M. Wagemann, professeur d'Université, président de l'Office de statistique du Reich allemand.

M. Camille Jacquart, directeur de la Statistique officielle belge, qui était depuis quelques années chargé de la direction de l'Office Central de Statistique de la République Turque, après y avoir complètement réorganisé le service statistique et exécuté quelques importantes enquêtes, est rentré en Belgique.

Az Amerikai Statisztikai Társaság („American Statistical Association“) 1929 december 27—30-án megtartott rendes évi közgyűlésén tiszteletbeli taggá választotta meg *Thirring* Gusztáv dr. egyet. c. ny. rk. tanárt, Budapest székesfőváros statisztikai hivatalának ny. igazgatóját, a Magyar Statisztikai Társaság elnökét. Az amerikai statisztikusok kilenc évtizedes multa visszatekintő, előkelő tudományos testülete e ritka elismeréssel, tudomásunk szerint, ezúttal harmadízben tüntetett ki magyar statisztikust: hazánk részéről eddig csak *Kőrösy* József dr. és *Vargha* Gyula dr. voltak az Amerikai Statisztikai Társaság tiszteletbeli tagjai.

Az angol Királyi Statisztikai Társaság („Royal Statistical Society“, London) 1929 május 28-án tiszteletbeli taggá választotta meg *Colson* francia professzort, az államtanács alelnökét és *Wagemann* német egyetemi tanárt, a birodalmi statisztikai hivatal elnökét. Mindketten a nemzetközi statisztikai életnek Európaszerte ismert jelesei.

Jacquart Kamill, a belga hivatalos statisztikai szolgálat feje, aki néhány év óta a török Központi Statisztikai Hivatal vezetésével volt megbízva, a török köztársaság statisztikai hivatalának teljes újjászervezése és néhány nagyobb felvétel végrehajtása után Angórából hazájába tért vissza.

¹⁾ L. Magyar Statisztikai Szemle VII. évf. (1929.) 223. lap.

La section municipale de statistique de *Frankfurt sur O.*, qui n'a pas fonctionné pendant plusieurs années, a été réorganisée et M. R. Erhardt en a été nommé directeur.

Jean Hyde †. Dès le début de l'année dernière, mourut M. Jean Hyde, l'éminent statisticien américain. D'origine anglaise, né le 16 décembre 1848 dans la Grande-Bretagne, M. Hyde, ayant fait ses études et commencé sa carrière en Angleterre, ne partit qu'en 1882—1883 pour l'Amérique, afin d'étudier les conditions de l'agriculture aux Etats-Unis et au Canada. S'étant fixé aux Etats-Unis, il dirigea lors du dénombrement de 1890 l'enquête statistique agricole et a été, de 1897 à 1905, directeur du Bureau de statistique du Department of Agriculture. M. Hyde, qui étudiait à fond aussi la situation de l'Extrême-Orient (Japon, Chine), fut l'auteur ou directeur de nombreux travaux scientifiques, s'occupant d'une part des problèmes de l'agriculture et de la statistique agricole et d'autre part surtout de la situation de l'Extrême-Orient. Elu en 1901 membre de l'Institut International de Statistique, il y assista à deux Sessions et publia quelques études dans le Bulletin de l'Institut. M. Jean Hyde fit partie de plusieurs Sociétés, notamment de l'American Statistical Association, de la Royal Statistical Society de Londres, de la Société Royale de Géographie d'Angleterre, de la Société Américaine de Géographie, et la Société Hongroise de Statistique l'a élu pour membre honoraire dès sa première Assemblée générale en 1923.

Frankfurt a. O. többévi megszakitás után újjászervezett tanácsi statisztikai osztályának vezetője Erhardt R. lett.

Hyde János †. Még az elmúlt év elején hunyt el Amerika egy ismert nevű, angol származású statisztikusa, Hyde János. Hyde angol földön született 1848 december 16-án. Tanulmányait szülőhazájában végezte és itt kezdte meg pályafutását is. Csupán 1882/83-ban jutott el Amerika földjére, amikor is az Egyesült Államokban és Kanadában a mezőgazdaság viszonyait tanulmányozta; majd az Egyesült Államokban telepedett le, ahol az 1890. évi népszámlálás alkalmával a mezőgazdasági statisztikai felvételt vezette. 1897-től 1905-ig a Department of Agriculture statisztikai hivatalának vezetője volt. Behatóan tanulmányozta a Távols-kelet (Japán, Kína) viszonyait is s élénk irodalmi és szerkesztői munkásságában egyrészt a mezőgazdaság és a mezőgazdasági statisztika problémáival foglalkozott, másrészt főleg a Távols-kelet viszonyait ismertette. A századforduló után, 1901-ben Hyde a Nemzetközi Statisztikai Intézet tagjává választott; az Intézet két ülészakán résztvett és néhány dolgozata jelent meg az Intézet Bulletin-jeiben. Számos társulatnak volt rendes, örökös, ill. tiszteletbeli tagja, így az Amerikai Statisztikai Társaságnak, az angol Királyi Statisztikai Társaságnak, az angol Királyi Földrajzi Társaságnak s az Amerikai Földrajzi Társaságnak. A Magyar Statisztikai Társaság Hyde Jánost első rendes közgyűlése, tehát 1923 óta számíthatta tiszteletbeli tagjai sorába.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzüntézet betétek. — A részvények értéke. — Fizetésképtelenségek. — Váltóóvások.
Gazdasági jelzőtábla.
Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.
Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées.
Tableau économique.
Graphiques au tableau économique.

Mouvement de la population. En décembre 1929, on a contracté 5276 mariages en Hongrie, soit 684 de moins qu'en décembre 1928. Le nombre des naissances (14.060) présentait une forte diminution sur le chiffre correspondant de décembre 1928 (15.985); la proportion des naissances a été de 19.2 pour 1000 habitants. Le nombre des décès (10.926) a diminué de 1743 par rapport à décembre 1928 et la mortalité a été de 14.9 pour 1000 habitants. Il y a eu 2278 décès au-dessous d'un an; on comptait 16.2 décès de poupons sur 100 habitants.

Le nombre des décès par tuberculose (1153) a été également inférieur au mois correspondant de

1928 (1300) et la proportion des morts par tuberculose a été de 1.58 pour 1000 habitants.

L'accroissement naturel accusait une augmentation de 3134. Il y avait 517 émigrés et 113 rémigrés.

Chômage. Le nombre des chômeurs inscrits en décembre 1929 par les Syndicats socialistes chrétiens et social-démocrates (20.288) dépassait de 33.6% celui du mois correspondant de 1928 et de 19.7% celui de novembre 1929. Parmi les chômeurs, il y avait 87.9% d'hommes et 12.1% de femmes. Comparativement à novembre, le nombre des hommes s'accrut de 19.5% et celui des femmes de 21.7%. 52.6% des sans-travail habitaient Budapest et 47.4%

la province. A Budapest, le nombre des chômeurs a été supérieur de 14·9% au chiffre correspondant de novembre; en province, de 25·6%. Au point de vue de la profession, le chômage augmentait le plus dans les industries du cuir (+ 82·8%) et du bâtiment (43·8%), parmi les employés d'hôtels et de restaurants (+ 23·0%), dans l'alimentation (+ 19·8%); il diminuait dans l'industrie de l'habillement (— 11·4%) et parmi les travailleurs intellectuels (— 7·4%).

D'après les chiffres des Offices de placement, on a placé 24·1% des chômeurs (à Budapest 12·9%; en province, 38·4%). Sur 100 offres d'emploi, il y a eu 506 demandes à Budapest, 221 en province et 323 dans l'ensemble du pays.

L'effectif des véhicules à moteur était de 29.417 le 31 décembre 1929, soit 97 de moins qu'à la fin du mois précédent. La diminution a été due au fait qu'à Budapest 152 unités ont été retirées de la circulation, par suite de quoi, comparativement à novembre, l'effectif y a baissé de 1%. En revanche, l'effectif de province s'est élevé de 55 unités. Le nombre des autos de louage, des autobus et des camions s'est accru; il n'y eut de diminution qu'aux automobiles de tourisme, aux autres autos à personnes et aux motocyclettes.

A Budapest, on comptait 15.274 unités, soit 51·9% de l'effectif total.

Formation des prix. A la fin de décembre 1929, le niveau moyen des prix de gros (107) ne présente pas de changement. Les variations survenues pour certains articles — par exemple, les haricots, le veau, les peaux brutes augmentaient, le foin, le sucre, les métaux baissaient — se sont compensées dans les indices des groupes principaux.

Entre les indices des principaux groupes agraires et industriels, en voit la même différence (36%) qu'à la fin du mois précédent.

En raison de la hausse des objets d'alimentation, l'indice du coût de la vie, y compris le loyer, a monté de 112·1 à 112·5 et sans le loyer de 120·2 à 120·7.

Dépôts en banque. Aux 13 principaux établissements de crédit budapestois et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés en décembre de 584·8 millions de pengős à 601·6 millions, présentant une augmentation de 16·8 millions de pengős. Les dépôts en comptes courants ont diminué de 838·8 millions de pengős à 811·6 millions. A la fin de 1929, les dépôts d'épargne représentaient 60% de l'effectif de 1913 et les dépôts en comptes courants, 94·8%.

Aux monts de piété (centre et intermédiaires) de la Caisse d'épargne postale, les prêts sur gages ont été de 4·8 millions de pengős et les dégagements (y compris le produit des enchères)

4·7 millions, de sorte que l'effectif des prêts monta à la fin de décembre de 24·8 millions de pengős.

L'indice des actions, qui montre la formation du cours des actions cotées à la Bourse de Budapest, s'est élevé en décembre de 15·5 à 15·6. Cette légère hausse était due au fait que l'augmentation des actions de brasseries, de distilleries, d'hôtels et d'établissements de bains n'a pas été contre-balancée par la baisse des actions d'imprimeries et de compagnies d'assurance.

Insolvabilités. Le nombre des nouvelles insolvabilités a été de 296 en décembre 1929, soit 78 de plus qu'en novembre. Les actifs ont représenté 13,197.277 pengős, les passifs 21,290.721 p. Le nombre des nouvelles insolvabilités a été supérieur de 36% à celui de novembre; tant les actifs que les passifs ont presque doublé. Le nombre des insolvabilités terminées (177) a présenté une augmentation de 31 (21·2%) par rapport à novembre; les actifs y représentaient 4,234.567 pengős et les passifs 7,733.200 p.

Des nouvelles insolvabilités, 91 (30·7%) ont eu lieu à Budapest, avec 7,767.193 pengős d'actifs et 12,370.653 p. de passifs; des insolvabilités terminées, 33 (18·6%), avec 1,525.038 pengős d'actifs et 3,093.314 p. de passifs.

Les lettres de change protestées en décembre 1929 montrent quant au nombre (16.849) une augmentation de 378 par rapport au mois précédent. La valeur (12,067.442 pengős) en a été supérieure de 141.173 pengős à celle de novembre.

A Budapest, on en a protesté 5.703 (33·8%), d'une valeur totale de 5,576.457 pengős.

★

Népmozgalom. Magyarországon az 1929. év december havában 5.276 házasságot kötöttek, 684-el kevesebbet, mint az 1928 decemberében. A születések számában (14.060) is nagyobb csökkenés mutatkozik az előző év utolsó hónapjával szemben (15.985). A havi születési arány 19·2 1000 lélekre számítva. Az elhaltak száma 10.926 volt, 1743-al kevesebb az 1928. év decemberében elhaltak számánál. Az 1000 lélekre számított halálos arány 14·9. A halottak között a most tárgyalt hónapban 2.278 csecsemőhalott volt. 100 élöre esett csecsemőhalott 16·2.

A gümőkórban elhaltak száma (1.153) is csökkent az 1928. év utolsó hónapjában tbc-ben elhaltak számához (1.300), hasonlóan az adatokat, 1000 lélekre esett gümőkóros halott 1·58.

A természetes szaporodás e hónapban mindössze 3.134 főnyi többletet mutat.

Kivándoroltak 517-en, visszavándoroltak 113-an.

Munkanélküliség. Magyarországon 1929 december havában a keresztényszocialista és szociáldemokrata szakszervezetek 20.288 munkanélkülit jelen-

tettek be, 33·6%-kal többet, mint az előző év ugyanezen hónapjában és 19·7%-kal többet, mint ugyanezen év november havában. A munkanélküliek közül 87·9% volt férfi és 12·1% nő. A férfimunkanélküliek száma 19·5%-kal, a nőké 21·7%-kal növekedett az előző hónappal szemben. A munkanélküliek közül 52·6% budapesti, 47·4% vidéki lakos volt. A budapesti munkanélküliek száma 14·9%-kal, a vidékieké 25·6%-kal haladta túl az előző havi adatokat. Foglalkozási megoszlásnál legjobban emelkedett a munkanélküliség a bőriparban (82·8%), az építőiparban (43·8%), a szállodai és éttermi alkalmazottaknál (23·0%), az élelmezési iparban (19·8%). Csökkent a munkanélküliség a ruházati iparban (—11·4%) és a szellemi munkásoknál (—7·4%).

A Hatósági Munkaközvetítők adatai szerint a munkakeresők 24·1%-a volt elhelyezhető, Budapesten 12·9%, vidéken 38·4%. Budapesten 100 munkahelyre 506, vidéken 221, általában 323 munkakereső esett.

Gépjárműállomány. Magyarország gépjárműállománya — a forgalomból kivont gépjárművek nagy száma miatt — csökkent; 1929 december 31-én 29.417 volt, 97-tel kevesebb, mint az előző hónapban. Csökkenés csak a budapesti állományban állott elő, 152-vel, 1%-kal kevesebb volt, mint november havában. A vidéki gépjárműállomány ismét szaporodott 55-tel. Emelkedett a bérautók, autóbuszok és teherkocsik száma. A csökkenés a személykocsik és motorkerékpárok számánál mutatkozott.

Az összes magyarországi gépjárműállományból 15.274, 51·9% Budapesthez tartozott.

Gépjárműállomány a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

Megnevezés <i>Désignation</i>	1929		Ebből Dont à Buda- pest
	XI. 30	XII. 31.	
Személykocsik — <i>Aut. à personnes</i>	11.672	11.552	5.953
Bérautók — <i>Aut. de louage</i>	1.724	1.741	1.278
Autóbuszok — <i>Autobus</i>	687	690	307
Teherkocsik — <i>Autocamions</i>	4.380	4.401	2.271
Egyéb gépkocsik — <i>Autres automob.</i>	662	668	471
Gépkocsik összesen — <i>Automobiles au total</i>	19.125	19.052	10.280
Motorkerékpárok — <i>Motocyclottes</i>	10.389	10.365	4.994
Géperejű járművek össz. <i>Automob. et motocycl. au total</i>	29.514	29.417	15.274

Aralakulás. A nagykereskedelmi áruk átlagos színvonala december végén 107 volt, vagyis az előző

hónaphoz képest változatlan maradt. A különböző csoportok egyes cikkeinél volt ugyan némi ármozgalom tapasztalható — így pl. emelkedett a bab, a borjú, a nyers bőrök ára, viszont a szénánál, a cukornál és a fémeknél némi árcsökkenés mutatkozott — az ellentétes irányú változások azonban a főcsoportok indexeiben kiegyenlítődték. Az agrár és ipari főcsoportok indexei közti eltérés változatlanul 36% maradt.

A nagykereskedelmi áruk indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1929							
	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
	hó végén — fin du mois							
Mezőgazdaság és állattenyésztés — <i>Agriculture et élevage</i>	120	119	114	106	100	108	97	97
Gyarmatárúk — <i>Dépenses coloniales</i>	147	144	144	144	144	138	138	138
Malomipar és cukoripar — <i>Minoterie et industrie du sucre</i>	104	102	111	106	103	101	104	103
Egyéb ipar — <i>Autres industries</i>	134	133	133	133	133	132	132	132
Átlag — <i>Moyenne</i>	123	122	119	114	109	111	107	107

A létfenntartási költségek indexszáma december hó folyamán — a lakbérrel egyszüött számítva — 112·1-ről 112·5-re emelkedett, a lakbér nélküli index pedig 120·7 volt, az előző havi 120·2-vel szemben. Az index alakulásában az élelmezési költségeknek emelkedése jutott kifejezésre.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100.)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1924	1925	1926	1927	1928	1929				
						XII.				
						IX.	X.	XI.	XII.	
hó végén — fin du mois										
Élelmezés — <i>Alimentation</i>	145	115	115	123·2	125·5	115·6	114·1	113·7	114·5	
Ruházat — <i>Habillement</i>	166	131	124	129·2	134·3	130·9	130·9	130·9	130·9	
Fűtés és világítás — <i>Chauffage, éclair.</i>	123	125	134	128·0	129·4	139·5	139·5	138·1	138·1	
Lakás — <i>Logement</i>	25	46	60	75·0	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	
Összes hetiköltség — <i>Frais hebdomadaires totaux</i>	116	102	105	113·0	117·6	113·2	112·5	112·1	112·5	
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül — <i>Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer</i>	149	119	119	124·9	127·5	121·7	120·7	120·2	120·7	

Pénzüntézet betétek. A budapesti 13 legnagyobb pénzüntézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett *takarékbetétek* összege december folyamán

584·8 millió pengőről 601·6 millió pengőre, vagyis 16·8 millió pengővel emelkedett. A folyószámlabetétek álladéka ugyanezeknél az intézeteknél 838·8 millió pengőről 811·6 millió pengőre csökkent. Az elmúlt év végén a takarékbetétek 60%-át, a folyószámlabetétek pedig 94·8%-át tették az 1913. évi álladéknak.

A postatakarékpénztár központja s közvetítői decemberben 4·8 millió pengő zálogkölcstől folyósítottak. A kiváltások összege ezzel szemben (az árverezéssel együtt) 4·7 millió pengő volt s így a zálogkölcsonálladék a hó végén 24·8 millió pengővel emelkedett.

A betétek alakulása.¹⁾ Formation des dépôts.¹⁾

Betétek Dépôts	1924	1925	1926	1927	1928	1929				
	XII.					IX.	X.	XI.	XII.	
	1,000.000 P — pengős									
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne	30·6	143·0	231·9	364·8	495·9	573·5	577·7	584·8	601·6	
Folyószámlabetétek — Dépôts en comptes courants . . .	287·5	378·2	502·3	682·2	892·4	868·3	869·7	838·8	811·6	

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál. — Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.

A részvények értéke. A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamalakulását jelző tőzsdeindex 15·5-ről 15·6-ra emelkedett. Ezt a csekély javulást az idézte elő, hogy a könyvnyomdák és a biztosító társaságoknál mutatkozó árfolyamcsökkenésnél a sörgyárak és szeszipari vállalatok, továbbá a szállodák és gyógyfürdők, valamint a többi részvénykategóriák árfolyamalakulása valamivel nagyobb mérvű volt.

Részvényindex. — Indice d'actions. (1913 = 100)

Megnevezés Designation	1924	1925	1926	1927	1928	1929				
	XII.					VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Részvényindex — Indice d'actions	13·3	10·2	15·6	20·8	19·3	17·0	16·0	15·6	15·5	15·6
Vállalat-index Indice d'entreprises	18·0	14·0	22·4	30·5	29·8	26·9	25·6	25·0	25·0	25·0

Fizetésektelenségek. Magyarországon az új fizetésektelenségek száma 1929 december havában 296, 78-cal több, mint november havában. Az aktívák összege 13,197.277, a passzíváké 21,290.721 pengő. Az új fizetésektelenségek szám szerint 36%-kal, értékben úgy az aktíváknál, mint a passzíváknál csaknem kétszeresen meghaladta a november

hónapban bejelentett fizetésektelenségek értékösszegeit. A befejezett fizetésektelenségek száma 177, 31-gyel (21·2%-kal) több, mint az előző hónapban. Az aktívák összege 4,234.567, a passzíváké 7,733.200 pengő.

A magyarországi új fizetésektelenségekből Budapestre esett 91 (30·7%) 7,767.193 pengő aktívával és 12,370.653 pengő passzívával. A befejezett fizetésektelenségek közül 33 (18·6%) esett Budapestre, 1,525.038 pengő aktívával és 3,093.314 pengő passzívával.

Fizetésektelenségek. — Insolvabilités.

Év, hó Année, mois	Az új fizetésektelenségek Nouv. insolvab.			A bef. fizetésektelenségek — Insolv. termin.		
	száma nombre	aktívák actifs	passzívák passifs	száma nombre	aktívák actifs	passzívák passifs
		összege P-ben en pengős			összege P-ben en pengős	
1928. XI.	114	5 657.069	8,897.314	95	1,940.700	3,604.810
XII.	120	4,061.180	7,066.628	159	4,312.613	7,695.158
1929. I.	164	4,499.221	7,431.819	116	5,720.098	9,494.265
II.	160	4,922.272	7,792.880	96	3,354.937	6,560.526
III.	164	5,483.868	8,381.813	174	4,438.359	7,644.244
IV.	175	6,760.107	10,453.079	122	4,592.932	6,968.668
V.	191	7,464.991	11,153.244	134	3,488.198	5,907.034
VI.	204	6,501.087	10,135.807	163	6,283.165	10,238.735
VII.	149	8,905.114	13,121.860	153	5,701.321	9,310.441
VIII.	143	5,575.703	8,979.582	136	3,723.082	6,801.311
IX.	158	4,337.436	6,805.531	105	7,336.588	11,072.894
X.	204	6,718.902	10,943.078	129	4,826.697	8,754.999
XI.	218	6,717.991	11,073.545	146	3,495.565	6,622.199
XII.	296	13,197.277	21,290.721	177	4,234.567	7,733.200

Váltóóvások. Magyarországon az 1929 december havában bemutatott váltók darabszáma 16.849, 378-cal több, mint november havában. A bemutatott váltók értéke 12,067.442 pengő, 141.173 pengővel haladta túl az előző hónapban bemutatott váltók értékét.

Az összes magyarországi váltók közül 5.703 drb. (33·8%) Budapesten került bemutatásra 5,576.457 pengő értékkel.

Óvatolt váltók. — Lettres de change protestées.

Év, hó — Année, mois	Száma Nombre	Értéke P Valeur, pengős
1628. XI.	9.870	6,827.261
XII.	10.283	6,657.317
1929. I.	10.312	7,863.123
II.	9.911	7,556.525
III.	10.990	7,237.645
IV.	11.788	7,857.584
V.	12.909	8,542.890
VI.	12.995	9,588.691
VII.	14.686	11,673.348
VIII.	15.728	11,328.279
IX.	17.196	12,108.815
X.	18.667	14,485.840
XI.	16.471	11,926.269
XII.	16.849	12,067.442

Gazdasági jelzőtábla.

Tableau économique.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1927. évhavi átlaga Moyen. mens. de 1927	1928 XII.	1 9 2 9											
				I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.															
Házasságkötés — Mariages ..	szám nombre	6.419	5.960	7.926	7.237	3.631	6.047	8.389	5.031	3.236	4.357	5.216	7.909	12.708	5.276
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	9.1	8.2	10.8	10.9	5.0	8.6	11.5	7.1	4.4	6.0	7.4	10.8	18.0	7.2
Élvesztült — Nés-vivants ..	"	18.212	15.985	17.857	17.384	18.890	16.811	18.087	16.250	18.284	19.882	19.505	17.594	14.318	14.060
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	25.7	22.0	24.4	26.2	25.9	23.8	24.8	23.0	25.0	27.2	27.6	24.1	20.3	19.2
Halálozás — Décès	"	12.556	12.669	13.567	14.707	15.258	14.015	13.207	11.065	11.445	12.153	12.082	12.107	10.525	10.926
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	17.7	17.4	18.6	22.2	20.9	19.8	18.1	15.7	15.6	16.6	17.1	16.6	14.9	14.9
Egy éven aluli elhalt — Décès au-dessous d'un an ..	"	3.366	3.189	3.433	3.179	3.343	2.953	3.269	2.629	3.137	4.266	3.960	3.186	2.384	2.278
100 élvesztülthez — Pour 100 nés-vivants	"	18.5	19.9	19.2	18.3	17.7	17.6	18.2	16.2	17.2	21.5	20.3	18.1	16.6	16.2
Gümőkórban elhalt — Décès par tuberculose	"	1.693	1.300	1.445	1.687	1.961	2.146	2.142	1.722	1.466	1.282	1.106	1.108	1.080	1.153
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	2.39	1.79	1.98	2.54	2.68	3.03	2.93	2.44	2.00	1.75	1.57	1.52	1.46	1.58
Természetes szaporodás — Accroissement naturel ..	"	5.656	3.316	4.290	2.677	3.632	2.796	4.880	5.185	6.839	7.729	7.423	5.487	3.798	3.184
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	8.0	4.6	5.8	4.0	5.0	4.0	6.7	7.3	9.4	10.6	10.5	7.5	5.4	4.3
Kivándorolt — Emigrés	"	293	191	159	267	1.187	1.015	985	1.294	800	589	869	663	690	517
Visszavándorolt — Emigrés revenus dans le pays	"	78	102	29	28	36	26	29	65	50	78	49	52	69	113
2. Munkapiac. — Marché du travail.															
<i>Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement</i>															
Munkahelyek — Offres d'emploi	"	7.266	4.627	5.285	5.923	6.857	7.011	8.163	8.213	8.157	8.238	9.196	7.718	4.926	5.274
Munkakeresők — Demandes d'emploi	"	13.881	13.074	13.819	13.100	13.897	15.201	15.701	14.801	15.035	14.507	15.818	16.736	16.376	17.041
100 munkahelyre esett munka- kereső — Proportion des de- mandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	"	191	282	261	221	202	217	192	180	184	176	172	217	332	323
Munkaközvetítés — Placements 100 munkahelyre esett közve- títés — Proportion des place- ments pour 100 offres d'emploi	"	4.200	3.237	3.744	3.886	4.735	4.570	5.324	5.447	5.251	5.300	5.927	5.348	3.619	4.113
57.8	"	69.9	70.8	65.6	69.0	65.2	65.2	66.3	64.4	64.3	64.4	69.3	73.5	77.9	
<i>Munkanélküliek — Chômeurs¹⁾</i>															
Keresztényszocialista szakszer- vezetek — Syndicats soci- alistes chrétiens	"	1.326	825	691	825	838	768	787	787	801	833	783	967	1.033	1.107
Szociáldemokrata szakszerve- zetek — Syndicats social- démocrates	"	13.983	14.362	16.421	18.165	16.330	14.565	13.266	13.921	13.964	14.007	13.922	14.215	15.910	19.181
<i>Munkabérek — Salaires²⁾</i>															
Bádogos — Ferblantiers	órabér P salaire à l'heure, p.	0.76	0.83	0.78	0.89	0.75	0.86	0.83	0.80	0.75	0.81	0.77	0.80	0.80	0.79
Asztalos — Menuisiers	"	0.67	0.65	0.76	0.79	0.61	0.73	0.66	0.64	0.64	0.66	0.64	0.62	0.60	0.64
Szabó — Tailleurs	"	0.65	0.51	0.48	0.51	0.55	0.55	0.61	0.59	0.50	0.56	0.56	0.54	0.55	0.54
Kőműves — Maçons	"	0.81	0.77	1.03	—	0.92	0.91	0.90	0.83	0.80	0.83	0.82	0.85	0.83	0.75
Napszámos — Journaliers	"	0.47	0.48	0.54	0.51	0.47	0.48	0.55	0.49	0.44	0.52	0.46	0.54	0.51	0.45
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr.	"	0.30	0.32	0.54	0.33	0.29	0.28	0.28	0.28	0.25	0.34	0.25	0.25	0.27	0.27
Napszámosnő — Journalières	"	0.43	0.43	0.38	0.45	0.40	0.43	0.50	0.38	0.37	0.43	0.49	0.46	0.38	0.39
<i>Társadalmi biztosítás — Assurances sociales</i>															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des mem- bres assurés obligatoirement	havi átl. moy. mens. 1000	1.030.1	1.056.7	988.8	996.0	1003.6	1033.7	1080.8	1077.3						

¹⁾ A hó végén. — A la fin du mois. — ²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données pour Budapest.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1927. év havi átlaga Moyen. mens. de 1927	1929												
			1928 XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
3. Termelés — Production															
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	655	672	773	687	717	710	705	652	725	663	677	559	730	657
Barnaszén — Lignite ¹⁾	"	5.204	6.342	6.714	6.071	6.240	5.275	4.768	4.788	5.208	5.157	5.915	7.017	6.619	6.667
Szesz — Alcool	1000 hl	34.0	60.3	46.6	31.5	39.2	21.2	15.5	6.2	4.1	8.7	34.7	66.0	87.3	—
Cukor — Sucre	1000 q	152.7	535.6	87.8	1.0	0.0	5.5	0.0	0.0	5.8	2.4	136.3	11.2	858.0	641.5
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations	1,000.000 P pengős	98.5	104.0	83.2	70.4	93.7	106.5	99.2	91.0	85.6	86.9	89.6	90.8	.	.
Kivitel — Exportations	"	67.3	83.4	53.4	52.7	77.3	74.5	69.4	70.4	82.2	87.3	111.3	119.3	.	.
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám nombre	17.906	24.250	24.457	24.643	25.055	25.658	26.532	27.352	28.104	28.678	29.010	29.360	29.514	29.417
Rádióengedélyesek — Abonnés au Radio	1000	83.3	168.6	190.5	205.7	219.7	229.2	234.7	237.8	240.4	242.8	245.6	250.5	257.5	266.6
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. 100 s.fr. fr.s.=P	90.57	90.45	90.65	90.66	90.60	90.52	90.57	90.68	90.68	90.68	90.47	90.28	90.22	90.20
Részvényindex — Indice d'actions	1913 = 100	20.4	19.3	19.4	19.1	18.6	17.3	17.1	16.6	16.9	17.0	16.0	15.6	15.5	15.6
Nagyker. index — Indice de prix de gros ³⁾	"	132	135	132	136	136	135	123	122	119	114	109	111	107	107
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	110.9	117.6	117.6	120.6	121.4	120.8	122.4	119.7	118.7	116.9	113.2	112.5	112.1	112.5
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000.000 P	129.4	161.8	170.6	161.6	161.4	141.4	160.4	137.4	157.8	137.7	140.4	162.1	144.8	148.4
13 legnagyobb pénzügyi intézmény — Dépôts des 13 établiss. de crédit les plus importants	"	779.6	1.226.5	1.276.7	1.281.3	1.279.4	1.302.9	1.293.9	1.315.1	1.305.7	1.321.1	1.301.4	1.285.2	1.278.8	1.264.9
Az új fizetésektelenségek — Nouvelles insolvabilités	szám nombre	91	120	164	160	164	175	191	204	149	143	158	204	218	296
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	7.166	6.657	7.863	7.557	7.238	7.858	8.543	9.589	11.673	11.328	12.109	14.486	11.926	12.067
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'État, résultat brut ⁴⁾	1,000.000 P	74.6	91.9	75.3	82.6	64.1	62.4	89.0	70.6	56.7	89.1	75.1	71.4	92.0	.
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues par l'État	"	79.2	83.2	74.6	85.9	73.6	69.0	93.1	84.2	72.6	95.4	79.0	77.9	92.0	84.6
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták) — devises et monnaies	"	284.4	263.6	260.3	257.7	236.2	219.8	205.1	203.6	208.6	210.6	213.5	208.8	212.2	209.8
Leszámitolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	270.0	417.4	357.8	313.8	345.4	370.3	380.8	381.5	326.3	293.4	315.5	345.0	321.8	329.5
Jegyforgalom — BILLETS de banque en circ.	"	452.9	513.5	484.6	450.6	458.3	485.5	446.4	463.0	490.6	479.8	478.0	525.5	472.7	500.6
Kamatláb — Taux en banque	%	6	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	7 1/2	7 1/2	7 1/2

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'État. ³⁾ 1929 jan.1-től új sorozat. — A partir du 1er janv. 1929, nouvelle série. ⁴⁾ A sójövédéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁵⁾ 1927. XII.

Rajzok a gazdasági jelzötáblához. — Graphiques au tableau économique.

